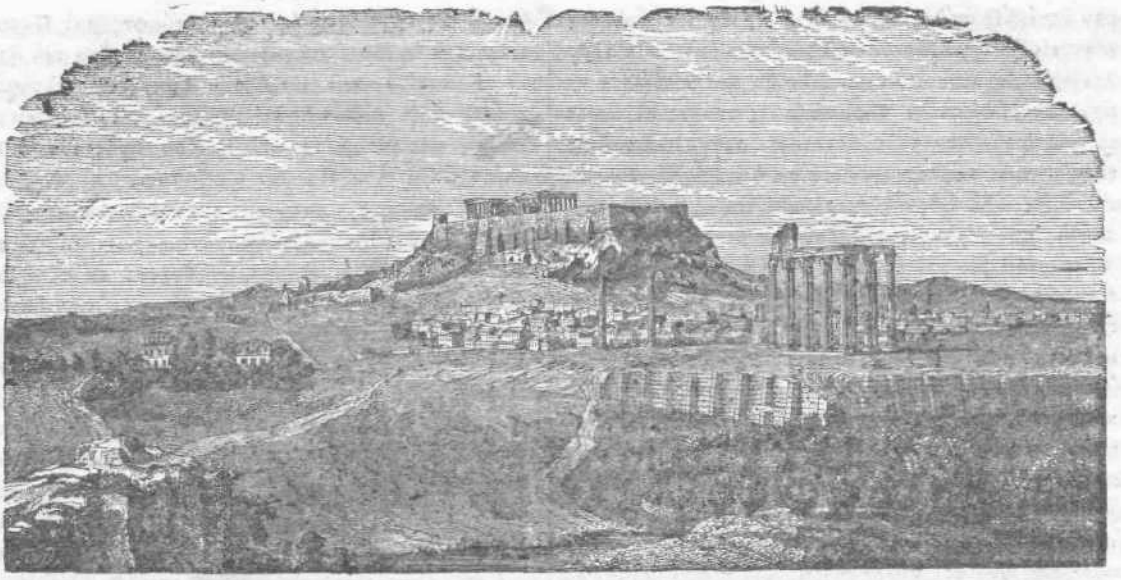

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1858. ΤΟΜΟΣ Θ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 199.

ΜΕΛΕΤΑΙ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΧΩΡΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

τῆς

ΗΠΕΙΡΟΥ.

Ἐδημοσιεύθησαν πρό τινων ἐτῶν, καὶ ὁσονοῦπω δημοσιεύονται ὑπὸ τῶν μελῶν τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς σχολῆς, διάφορα πονήματα περὶ τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας καὶ ἰδιαιτέρας ἱστορίας πολλῶν Ἑλληνικῶν ἐπαρχιῶν καὶ νήσων πραγματευόμενα. Ὀφείλομεν μὲν πολλὴν χάριν εἰς τοὺς πεπαιδευμένους Γάλλους τῆς μνησθείσης σχολῆς, οἵτινες περιηγούμενοι τὰς Ἑλληνικὰς χώρας καὶ πολὺ μοχθοῦντες διὰ τὴν ἐπιστήμην, φωτίζουσι καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐνδόξου μὲν, ἀλλὰ πολυπαθοῦς πατρίδος ἡμῶν, λυπούμεθα δὲ ὅτι ὀλίγον ἢ καὶ κατ' οὐδὲν συντελοῦμεν εἰς τοῦτο, ἂν καὶ προσφιλέστατον εἰς ἡμᾶς μέλημα. Ἀλλὰ τὸ Γαλλικὸν ἔθνος εὐανδρεῖ· μέγα δὲ καὶ πλούσιον ὄν, καὶ τῶν ἀπωτάτων χωρῶν τὴν χωρογραφικὴν ἔρευναν εὐκόλως ἐπεχείρησεν· ἡμεῖς δὲ μετὰ πολυχρόνιον δουλείαν μικρὸν μέρος τῆς γῆς ἡμῶν ἀπελευθερώσαντες, μόλις ἀνηγείραμεν πόλεις καὶ χωρία καὶ οἰκήματα ᾠκοδομήσαμεν. Ἀλλὰ πρὸς συγγραφὴν τῆς χωρογραφίας καὶ ἱστορίας χώρας τινός, οὐ μόνον πρέπει νὰ μελετήσῃ τις τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ἱστορούμενα, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ μετ' ἐπιστασίας νὰ ἐρευνήσῃ· ἄλλως ἡ συγγραφὴ ἐλλειπὴς ἀποβαίνει. Διὰ τοὺς εἰρημένους λόγους ὁ ἀναγνώστης τὸ δυνατὸν παρ' ἡμῶν ἐλπιζέτω.

Ἡ ἀπώλεια πολλῶν ἀρχαίων συγγραμμάτων κατέστησεν ἔργον δυσχερέστατον τὴν σύνταξιν τῆς κατὰ μέρος ἀρχαίας ἱστορίας διαφόρων λαῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀρχαίας χωρογραφίας· διότι αἱ πανταχόθεν καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐπιδρομαὶ βαρβάρων λαῶν μετέβαλον τὰ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων, πόλεων, χωρῶν, ὀρέων, ποταμῶν καὶ θέσεων. Εἰς χείρονα δὲ κατηγορίαν πασῶν τῶν ἄλλων χωρῶν εὑρίσκεται ἡ Ἤπειρος. Ἐκ τῶν δέκα καὶ ἓξ βιβλίων τοῦ τὰ Ἠπειρωτικὰ συγγράψαντος Κριτολάου οὐδὲ ἓν τεμάχιον μέχρις ἡμῶν περιῆλθεν· ἐκ τῶν ἱστοριῶν Θεοπόμπου τοῦ Χίου μόλις μικρὸν χωρίον, ὅπερ τὸν Τόμαρον ἀφορᾷ, ὁ Πλίνιος μᾶς διέσωσεν· ἀπωλέσθησαν δὲ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων τοῦ τε Πολυβίου καὶ Διοδώρου τῶν περὶ τῶν τῆς Ἠπείρου πραγματευομένων· μέρος τι τῶν τοῦ Στράβωνος λείπει· πρὸς δὲ τούτοις ὁ γεωγράφος οὗτος δὲν ἔκρινεν εὔλογον νὰ διαλάβῃ περὶ χωρῶν ἤδη ἐρημωμένων· περικοπαὶ δέ τινες ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἄλλων συγγραφέων, μὴ συνάδουσαι πολλάκις μεταξύ των, γεννῶσι μεγίστην σύγχυσιν, ὁτὲ μὲν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐκτίμησιν τῆς ἀλληλουχίας τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ὁτὲ δὲ εἰς τὸν ἀκριβῆ προσδιορισμὸν τῶν πόλεων καὶ θέσεων καὶ ἐν γένει τῶν διαφόρων μερῶν τῆς χώρας.

Α'.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἄρτης ἡ νοτιωτέρα τῆς Ἠπεί-

ρου ἐστί. Ἡ πόλις αὕτη, ἥτις παρέχει τὴν ὀνομασίαν εἰς τὴν χώραν ὁλόκληρον, περιέχει οὐκ ὀλίγα λείψανα ἀρχαίας πόλεως. Ἵνα δὲ ἀνακαλύψωσι τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν τῆς πόλεως ταύτης οἱ περιηγηταί, ἠρεύνησαν τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὅπως εὕρωσι πῶς ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ὁ παραῤῥέων αὐτὴν ποταμός. Ἐξ ἑνὸς δὲ περισωθέντος χωρίου Ἑκαταίου τοῦ Μιλησίου, δηλοῦντος ὅτι ἐκ τοῦ ὄρους Λάκμωνος ῥεῖ καὶ ὁ Αἴας ἢ Ἀῶος καὶ ὁ Ἴναχος, ἐξήγαγον ὅτι ὁ ποταμὸς τῆς Ἄρτης, τὸ *Διπόταμον* καλούμενον, ῥέον ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν μέρους τῶν ὀρέων τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου, ἐξ οὗ καὶ ὁ Αἴας, ὁ Ἴναχος ἐστί· ὅθεν ἑπόμενον ἦν τὴν Ἄρταν οἱ μὲν νὰ ἐκλάβωσιν ὡς τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, ἔνθα παραῤῥέει ὁ Ἴναχος, ὁ δὲ Πουκεβίλλης νὰ ἐκλάβῃ αὐτὴν ὡς τὴν πόλιν τῆς Ἀθαμανίας Ἀργοθέαν. Ἀλλὰ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος πρώτην πόλιν τῆς Ἀκαρνανίας καλεῖ ὁ Σκύλαξ (1), καὶ ὁ Στράβων τῆς Ἀκαρνανίας πόλιν ὀνομάζει αὐτὴν μετὰ τὴν Ἀμβρακίαν ἀπαντωμένην (2), ὁ δὲ Θουκυδίδης τῶν Ἀμφιλόχων μνημονεύει ὁριζομένων ὑπὸ τοῦ Ἀχελῴου ποταμοῦ (3), τὴν δὲ Ἀργείαν, ἔνθα ἔκειτο ἡ ἐπιθαλασσία πόλις τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, τίθησι παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον (4) ταύτην δὲ ὁριζομένην ὑπὸ τῶν Ἀμφιλοχικῶν ὀρέων (5), τοῦτέστι τοῦ Θυάμου (τοῦ Μακρυνόρου) καὶ τῶν Ἰδομενῶν. Ὅθεν ἀριδήλως συνάγεται ὅτι ἡ Ἀμφιλοχία ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, ὁ καθ' ἡμᾶς Βάλτος ἐστί, διακρινόμενος ἀπὸ τοῦ Ξηρομέρου τῆς κυρίως Ἀκαρνανίας. Ἴναχον δὲ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸν διὰ τῆς Βλίχας καλουμένης, τοῦτέστι τῆς Ἀργείας, ῥέοντα ῥύακα, ὅμοιον τῷ ὄντι τῷ κατὰ τὸ Πελοποννησιακὸν Ἄργος χαραδρώδει Ἰνάχῳ. Ἀπέχει λέγει ὁ Πολύβιος (6) ἡ Ἀμβρακία στάδια ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους, ὁ δὲ Τῖτος Λιούϊος (7) μίλια εἴκοσι δύο· καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τῆς Ἄρτης μέχρι τῆς Βλίχας. Ἐκ δὲ τῶν τοῦ Στράβωνος (8) ἐξάγεται ὅτι τοῖς εἰσπλέουσιν εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον ἐν δεξιᾷ οἰκοῦσιν Ἕλληνων Ἀκαρνᾶνες, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ Κασσωπαῖοι μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ Ἀμβρακίαν· ὑπέρκειται δὲ ἡ πόλις αὕτη ἀπέχουσα κατὰ τὸν Σκύλακα (9) καὶ Δικαίαρχον (10) ἢ Διονύσιον τὸν Καλλιφῶντος ὀγδοήκοντα στάδια τῆς θαλάσσης. Παραῤῥεῖ δ' αὐτήν, λέγει ὁ Στράβων, ὁ ποταμὸς Ἄραχθος, ἀρχόμενος ἐκ τῆς Στύμφης καὶ Παρωραίας· τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Πίνδου τὴν ὑπὸ τοῦ Ἑκαταίου καὶ Ἡροδότου Λάκμωνα καλουμένην (1), ὁ Στράβων καλεῖ Τύμφην καὶ Τυμφαίους τοὺς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Πίνδου πρὸς τὴν Θεσσαλίαν παρὰ τὸν Πηνειὸν οἰκοῦντας.

Ὁ δὲ ποταμὸς Λοῦρος σήμερον καλούμενος, ὁ διὰ τῆς πεδιάδος τῆς Ἀμβρακίας ῥέων, ὁ Χάραδρος τῶν ἀρχαίων ἐστιν, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τοῦ Πολυβίου. Διηγεῖται ὁ ἱστοριογράφος οὗτος, ὅτι ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Δημητρίου, διελθὼν διὰ τῆς Ἠπείρου, ἀφίκετο εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀμβρακιωτῶν, καὶ ἐκπορθήσας τὸν Ἄμβρακον, χωρίον ὠχυρωμένον ἐν λίμναις κείμενον, μίαν ἀπὸ τῆς χώρας στενὴν καὶ χωστὴν πρόσοδον ἔχον, προῆγε παρὰ Χάραδρον, σπεύδων διαβῆναι τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, ὃς στενώτατός ἐςι κατὰ τὸ τῶν Ἀκαρνάνων ἱερὸν καλούμενον Ἄκτιον (2). Χαράδρος δὲ καὶ πόλις Χαράδρα ὑπῆρχον καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη, καὶ ἐν Φωκίδι καὶ ἀλλαχοῦ (3).

Ὁ δὲ Τῖτος Λιούϊος διηγεῖται ὅτι ἡ Ἀμβρακία ἔκειτο μεταξὺ τοῦ τραχέως λόφου Περάνθη καλουμένου (Πετροβοῦνι σήμερον) καὶ τοῦ ποταμοῦ Ἀράχθου ἢ Ἀρέθωνος, πλωΐμου καταστάντος πρὸς τὰς χρείας τῆς πολιορκίας· ἔνευε δὲ ἡ πόλις πρὸς δυσμάς, τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὰ ὕψη τοῦ λόφου πρὸς ἀνατολὰς ὑψουμένης (4). Ὅταν τις ἀναγνώσῃ τὸ χωρίον τοῦτο καὶ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἄρταν, δὲν θέλει ἀμφιβάλλει ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ Ἀμβρακία, καὶ πολλὰ πιθανὸν εὑρίσει ὅτι τὸ μὲν φρούριον τὸ Πυῤῥεῖον ἐστι· ἐν δὲ τῇ μητροπόλει ἔκειτο τὸ Ἀσκληπιεῖον, ὧν ὁ Πολύβιος καὶ Λιούϊος μνείαν ποιοῦνται, ἡ δὲ Φανερωμένη ὁ ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς ὁ ὑπὸ τοῦ Δικαιάρχου μνημονευόμενος ἐστιν.

Ἡ Ἀμβρακία ὑπῆρξεν ἡ λαμπροτέρα πόλις τῆς Ἠπείρου καὶ ὡς ἀποικία τῶν Κορινθίων, καὶ ὡς ὑπὸ τοῦ Πυῤῥοῦ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου καταστᾶσα· ἐκοσμεῖτο ὑπὸ περιφανῶν οἰκοδομῶν, ὑπὸ πολλῶν ἀνδριάντων, ἀγαλμάτων καὶ γραφῶν (5), ἀλλὰ μόλις σήμερον ἀπακαλύπτονται ἴχνη τινα ἀρχαίων οἰκοδομῶν, μὴ δυνάμενα ποσῶς νὰ εὐκολύνωσι κἂν τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως αὐτῆς.

Ὁρισθείσης τῆς θέσεως τῆς Ἀμβρακίας εὐκολώτερον δύναταί τις νὰ κατευθύνῃ τὰ διαβήματά του εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἠπείρου χώρας.

Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ ὄνομα Ἤπειρος ἐμερικεύθη εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος χώραν κατὰ τὴν ἐποχήν, καθ' ἣν οἱ βασιλεῖς τῶν Μολοσσῶν καὶ ἰδίως Ἀλέξανδρος ὁ Νεοπτολέμου, ὁ ἐν Ἰταλίᾳ φονευθείς, κατέστη κύριος πάσης τῆς χώρας ταύτης καὶ βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου ὑπὸ τοῦ

(1) Σκύλακ. συλλογὴ τῶν ἐν ἐπιτομῇ τοῖς πάλαι γεωγραφηθέντων.
(2) Στράβων τόμ. 2 σελ. 121 (ἔκδ. στερεότυπ.).
(3) Θουκυδ. βιβλ. 2, κεφ. 102.
(4) ὁ αὐτός, βιβλ. 3, κεφ. 185.
(5) ὁ αὐτός, βιβλ. 3, κεφ. 106.
(6) Πολυβ. βιβλ. XXII κεφ. XIII.
(7) Titi Livii XXXVIII C. X.
(8) Στράβων τόμ. 2, σελ. 120.
(9) Σκυλακ. συλλογ. Γεωγραφ. κτλ. τόμ. Α΄ σελ. 30.
(10) Δικαίαρχ. στιφ. 28.

(1) Στράβων σελ. 124.
(2) Πολυβ. βιβλ. IV κεφ. LXI καὶ XLIII.
(3) Παυσαν. B. X. κεφ. 33 B. IV 33.
(4) Titi Livii XXXVIII, C. III.
(5) Πολυβ. β. XXII κεφ. XIII.

Λιουΐου καλεῖται (1)· πρότερον δὲ ἑκάστη ἐπαρχία ἦν γνωστὴ ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτῆς ὄνομα ἄνευ τῆς ἀνάγκης γενικῆς τινος ὀνομασίας τῆς ἐπαρχίας ὁλοκλήρου. Ὁ Θουκυδίδης λαλῶν περὶ Θεσπρωτίας καὶ Κεστρίνης μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα ἤπειρος ὑπὸ τὴν γενικὴν αὐτοῦ σημασίαν· πιθανολογεῖται δὲ ὅτι πᾶσα ἡ Ἤπειρος Θεσπρωτία πρότερον ἐκαλεῖτο, καὶ ἀκολούθως, ἀφ' οὗ ἐμερικεύθη τὸ ὄνομα Θεσπρωτία, περιωρίσθη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ὁριζομένην (2). Ὁ Ἡρόδοτος τὴν ἐπαρχίαν ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ Δωδώνη Θεσπρωτίδα καλεῖ (3)· ἀλλ' ἡ Δωδώνη ἔκειτο πόῤῥω τῆς θαλάσσης εἰς τοὺς ἄνω τόπους, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος, ἐν τῇ Μολοσσίᾳ, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται. Ὡσαύτως ὁ Ἡρόδοτος (4) τοὺς κατοίκους τῆς Κασσωπίας, καθὼς καὶ ὁ Στράβων αὐτός, Θεσπρωτοὺς ὀνομάζει, διότι ἀναφέρει τοὺς Θεσπρωτοὺς τοῖς Ἀμβρακιώταις ὁμορέοντας, τοὺς ἐξ ἐσχατέων χωρέων στρατευομένους μετ' αὐτῶν· ὁ δὲ Αἰσχύλος τὸν μὲν Δωδωναῖον Δία Θεσπρωτικὸν καλεῖ, τὴν δὲ Δωδώνην Μολοττικήν (5). Ἀλλὰ ἡ τοῦ Παυσανίου μαρτυρία αἴρει πᾶσαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν, διότι τὴν Ἤπειρον ἅπασαν Θεσπρωτίδα καλεῖ (6), Θεσπρωτίδας δὲ τὰς πόλεις Ἀμβρακίαν, Δωδώνην, Ἄορνον, Θρόνιον (7), καὶ τὸν ποταμὸν αὐτὸν Ἀῶον διὰ τῆς Θεσπρωτίδος ῥέοντα ἀναφέρει. Διὰ τὸν εἰρημένον λόγον, καὶ διότι ὁ Στράβων ἀναφέρει ὅτι οἱ τραγικοὶ καὶ ὁ Πίνδαρος Θεσπρωτίδα τὴν Δωδώνην εἰρήκασιν (8), τὴν θέσιν τοῦ Μαντείου ἐν τῇ Θεσπρωτίᾳ τῆς Θεσπρωτίδος Ἠπείρου τινὲς ἀνεζήτησαν.

Ἕνεκα δὲ τῆς συγχύσεως περὶ τὴν ὀνομασίαν τῆς χώρας ταύτης συμπεριελήφθησαν ἐν αὐτῇ ἔθνη τε καὶ ἐπαρχίαι ἐκτὸς τῶν φυσικῶν ὁρίων αὐτῆς κείμεναι. Ὅθεν εὐλόγως ὁ ἡμέτερος κύριος Σεμιτέλος ἐν τοῖς Ἠπειρωτικοῖς αὐτοῦ ἀφῆρεσε τοὺς Αἴθικας καὶ Τυμφαίους τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ Πίνδου καὶ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ οἰκοῦντας, ὡσαύτως καὶ τοὺς εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῴου καθήκοντας Ἀθαμᾶνας· ὁμοίως πρέπει ν' ἀφαιρέσωμεν ἐκ τῆς Θεσπρωτίδος Ἠπείρου τοὺς εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου πρὸς τὸ ἀρκτικὸν μέρος Βυλλίονας καὶ Ταυλαντίους ὡς ἔθνη Ἰλλυρικά (9)· τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀώου πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν μετὰ Διονυσίου τοῦ περιηγητοῦ ὡς τὰ πέρατα τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα δηλ. ἐρείδεται Ἑλλάδος ἀρχὴ (10). Στηριζόμενοι δὲ εἰς τὸν Θουκυδίδην καὶ ἐν μέρει εἰς τὸν Στράβωνα δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, χωρὶς νὰ ἐνδοιάσωμεν, ὅτι ἐπαρχίαι, ἤτοι ἔθνη τῆς Ἠπείρου κυρίως, ἦσαν οἱ Χάονες, οἱ Θεσπρωτοί, οἱ Κασσωπαῖοι, οἱ Ἀμβρακιῶται οἱ Ἀτιντᾶνες οἱ Παραυαῖοι, οἱ Ὀρέσται καὶ οἱ Μολοσσοί.

Συνδυάζοντες δὲ καὶ τὰ ὑπ' ἄλλων συγγραφέων ἀναφερόμενα, δυνάμεθα νὰ περιγράψωμεν τὰς παραλίους ἐπαρχίας ὡς ἀκολούθως. Καὶ ἡ μὲν Χαονία, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀώου διήκει μέχρι Θυάμιδος ποταμοῦ. Ὁ μέγας οὗτος νομὸς ὑποδιηρεῖτο ἀ — εἰς τὴν χώραν τῶν Ὠρικείων, ἔνθα πρώτη πόλις ὑπῆρχε τῆς Ἠπείρου ὁ Ὠρικός, κείμενος παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀώου, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν τοῦ Ἡροδότου (1), ἔνθα κεῖται ἡ καθ' ἡμᾶς Αὐλὼν ἢ πλησίον που· ἐν τῷ τμήματι τούτῳ ὑπῆρχε καὶ ὁ λιμὴν Πάνορμος, τὸ Ἄορνον καὶ Ὄγχεσμος· *β'*— Εἰς τὴν *Ἀβαρτίαν* ἢ *Ἀμαρτίαν*, ἔνθα ἔκειτο τὸ Θρόνιον, ὑπὸ τὰ Κεραύνια ὄρη, κατὰ τὸν Παυσανίαν (2), ὡσαύτως αἱ Παλαῖσαι καὶ ἡ Χίμαιρα, πόλεις ὑπὸ τοῦ Πλινίου μνημονευόμεναι, τοῦτέστιν αἱ καθ' ἡμᾶς Παλιάσα καὶ Χιμάρα καὶ γ' — εἰς τὴν Κεστρίνην λήγουσαν εἰς τὸν Θύαμιν ποταμόν (3), ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ Φοινίκη παρὰ τὸν ποταμὸν τὸν ἐκβάλλοντα εἰς τὸν πηλώδη λιμένα τοῦ Βουθρωτοῦ; ἥτις καὶ τὴν σήμερον Φοινίκη καλεῖται, καὶ οὐκ ὀλίγα ἐρείπια σώζονται· ὡσαύτως καὶ τὸ Ποσείδιον, ἤτοι οἱ καθ' ἡμᾶς Ἅγιοι Σαράντα (4). Τὰ δὲ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Κονισπόλεως ἐρείπια, ὡς τὰ τῆς Φανότης ὑπὸ τοῦ Πουκεβίλλου θεωρούμενα, ἴσως τοῦ Ἐλικράνου εἰσί, τὰ δὲ τῆς Παλαιοβενετίας σήμερον καλουμένης, ἀπέχοντα δέκα μίλλια τῆς θαλάσσης, πιθανώτατον ὅτι τὰ τῆς Γιτάνης εἰσίν, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Λιουΐου ἐξάγεται (5).

Ἀπὸ δὲ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Θιάμιδος ἄρχεται ἡ ἐπαρχία ἡ ἰδίως Θεσπρωτία καλουμένη, ὑποδιαιρουμένη εἰς τὴν Ἐλαιάτιδα (6), κληθεῖσαν οὕτως ὡς ἐλαιοφόρον (7).

Διὰ τῆς χώρας ταύτης, ἐνδόξου ἕνεκα τῶν μυθολογουμένων περιπετειῶν τοῦ Θησέως καὶ τῶν λοιπῶν μυθευμάτων, ἔῤῥεον ὁ Κωκυτὸς καὶ ὁ Ἀχέρων, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην, καὶ ἐκβάλλει ἀκολούθως εἰς τὸν Γλυκὺν λιμένα· ὑπερέκειτο δὲ αὐτοῦ ἡ πόλις Ἔφυρα, Κίχυρος ἀκολούθως κληθεῖσα· ἐσώζοντο δὲ ἐρείπια καὶ κίονες κατὰ γῆς ἐῤῥιμμένοι παρὰ τὸν Ἀχέροντα εἰς θέσιν καλουμένην Γλυκύ, ἔνθα ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς ἔκτισε μικρὸν φρούριον, ὅταν ἐπολέμει κατὰ τῶν Σουλιωτῶν, καὶ ἴσως ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ Ἔφυρα. Πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ἔκειτο καὶ τὸ Βουχαίτιον ἢ τὰ Βούχαιτα· ἐν δὲ τῇ μεσο-

(1) Titi Livii L. VIII, C. XXIV.
(2) Θουκυδ. β. I. κεφ. 46.
(3) Ἡροδοτ. β. II κεφ. 56.
(4) Ὁ αὐτός, β. VIII κεφ. 47.
(5) Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. στίχ. 829.
(6) Παυσαν. β. IV κεφ. 14. 35.
(7) Ὁ αὐτός, β. VI κεφ. 23. β. IX.
(8) Στράβ. τόμ. 2 σελ. 126 ἔκδ. στερεότυπ.
(9) Στραβ. τομ. 2 σελ. 24.
(10) Διονύσ. Περιηγ. στίχ. 399.

(1) Ἡρόδοτ. β. IX κ. 93.
(2) Παυσαν. β. VI κ. 22.
(3) Θουκυδ. β. I κεφ. 46.
(4) Πουκεβιλ (Chap XXVI, Voyage en Grèce.
(5) Titi Livii L. XLII, β. XXXVIII.
(6) Θουκυδ. αὐτόθι.
(7) Καὶ τὴν σήμερον τὸ ἔλαιον τῆς Ὀσδίνης, χωρίου τῆς Ἐλαιάτιδος, φημίζεται ἐν Ἠπείρῳ.

γείῳ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἔκειντο καὶ ἄλλαι πόλεις οἷαι ἡ Ἐλάτεια, ἡ Πανδοσία (πιθανῶς τὸ ἐρημόκαστρον) οἱ Ἐλενοὶ (Βέλιανοι καθ' ἡμᾶς καλούμενοι)· ἡ δὲ Τορύνη ἡ ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου μνημονευομένη ἐν τῷ βίῳ τοῦ Ἀντωνίου, ἐξέπεσεν ἴσως εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ῥινιάσαν, ἔνθα φυσικῶς περατοῦται ἡ ἐπαρχία αὕτη, τοὐτέστιν ἡ Ἐλαιάτις. Μετ' αὐτὴν ἔρχεται ἡ Κασσωπία, καθήκουσα μέχρι τοῦ στομίου τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἐν ᾗ παρὰ τὸ χωρίον Καμαρίνα δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ οὐκ ὀλίγα ἐρείπια ἀνήκοντα εἰς τὴν πόλιν Κασσιώπην ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου μνημονευομένην (1), ἔνθα ὁ βασιλεὺς τῶν Μολοσσῶν Ἀλκέτας ὁ β', καταπολεμηθεὶς ὑπὸ Λυκίσκου τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Κασσάνδρου, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς Εὐρυμενάς· αἱ Εὐρυμεναὶ δὲ ἔκειντο ἴσως πλησίον τοῦ χωρίου Ῥουμανόν, ὡς ὑποφαίνεται καὶ ἐκ τῆς συγγενείας τοῦ ὀνόματος, ἔνθα καὶ ἐρείπια σώζονται.

Δειρὰς ὀρέων ἐκ τοῦ Πίνδου ἀρχομένη καὶ μέχρι τῶν Κεραυνίων διατείνουσα, ὁρίζει τὰς εἰρημένας παραλίους ἐπαρχίας πρὸς τὴν μεσόγειον. Τὰ ὄρη ταῦτα ἦταν γνωστὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τὸ ὄνομα Πτελεὸν ὄρος, ὑψούμενον ὑπὲρ τὴν Ἀμβρακίαν καὶ ἐκτεινόμενον μέχρι τῆς Κερκυραίας, καὶ ἑπομένως συνενούμενον τοῖς Κεραυνίοις ὄρεσιν, ὡς ἐκ τῶν τοῦ Στράβωνος ἐξάγεται (2). Εἰς τὴν ὑπεράνω τῆς Ἀμβρακίας σειρὰν τῶν ὀρέων τούτων, ὑπὸ τοῦ Πουκεβίλλου Ὀλυχινίων καλουμένων, ἀνοίγονται δύω φάραγγες, καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης ῥέει ὁ Ἄραχθος, ἡ δὲ δευτέρα τὸ *στενὸν τῶν πέντε πηγαδίων* καλούμενον ἀποτελεῖ. Τὸ στενὸν τοῦτο ὑπῆρχε τὸ ὅριον μεταξὺ Ἀμβρακίας καὶ Μολοσσίας. Μετὰ τὴν Ἀμβρακίαν, λέγουσιν ὁ Σκύλαξ (3) καὶ Σκύμνος ὁ Χῖος (στίχ. 452), ἡ Μολοσσία ἐστί. Διὰ τοῦ στενοῦ τούτου εἰσέβαλλον αἴφνης εἰς τὴν χώραν τῶν Ἀμβρακιωτῶν οἱ Μολοττοί, ὅταν ἐχθρικῶς διέκειντο πρὸς αὐτούς. Οἱ Ἀμβρακιῶται κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἀνέθηκαν, λέγει ὁ Παυσανίας (4), ὄνον χαλκοῦν εἰς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα, διότι χάρις εἰς τὰς φωνὰς ὄνου ἐρωράθησαν οἱ Μολοττοὶ ἐνεδρεύοντες, καὶ οὕτως ἐνίκησαν νυκτομαχίᾳ αὐτοὺς οἱ Ἀμβρακιῶται.

Ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων τούτων πρὸς νότον, ὁ δὲ Πίνδος πρὸς ἀνατολὰς εἰσὶν ἐν μέρει φυσικὰ βεβαίως ὅρια τῆς Μολοσσίας, χώρας τραχείας, ὡς λέγει ὁ Στράβων, διατεμνομένης ὑπὸ διαφόρων ὀρέων, τοῦ τε Πολυάνου ἤτοι καὶ Τομάρου καὶ ἄλλων, ὧν τὰ ἀρχαῖα ὀνόματα δὲν περιῆλθον εἰς ἡμᾶς. Ὅθεν πρέπει ἵνα ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ Μολοσσία συνεκροτεῖτο, ὡς εἰπεῖν, ὑπὸ διαφόρων κοιλάδων, αἵτινες ἀποτελοῦσι διαφόρους περιοχὰς ἢ τμήματα τῆς ἐπαρχίας ταύτης.

(1) Διοδωρ. Σικελ. β. ιθ'. 88.

(2) Στραβ. Fragmenta palatino Vaticana Σ 274 ed. Firmin Didot.

(3) Σκύλακ. περίπλους. Συλλογὴ τῶν ἐν ἐπιτομῇ, κτλ.

(4) Παυσαν. β. Χ κεφ. 14.

Ὅταν ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου διευθυνθῶμεν πρὸς τὴν μεσόγειον καὶ διέλθωμεν διὰ τῶν πέντε πηγαδίων, φθάνομεν ἐν διαστήματι δύο ἡμερῶν, πεζῇ βαδίζοντες, εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Ἰωαννίνων. Ὀδὲ Αἰνείας καὶ οἱ ἀκμαιότατοι σὺν αὐτῷ τοῦ στρατοῦ, λέγει Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (1) ἀπὸ τῆς παραλίας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἡμερῶν δυοῖν διανύσαντες ὁδὸν, εἰς Δωδώνην ἀφίκοντο, ὁ δὲ Ἀγχίσης ἔχων τὰς ναῦς εἰς Βουθρωτὸν κατάγεται, ἔνθα ἔμελλε νὰ περιμείνῃ αὐτόν. Ὁ Αἰνείας ὤφειλε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μεσόγειον τῆς Ἠπείρου, ὅπως ἀφιχθῇ εἰς Δωδώνην, διότι ἡ Δωδώνη ἔκειτο εἰς τοὺς ἄνω τόπους τῆς Ἠπείρου, πόρρω δηλαδὴ τῆς θαλάσσης, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος (2). Ἐὰν οὖν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ κατὰ τὴν κοιλάδα τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων μνημονευόμενα, θέλομεν πεισθῇ ὁριστικῶς ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ Ἐλοπία ἡ τῆς Μολοσσίας περιοχή, ἐν ᾗ ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦ Διός. Ὅτε Στράβων καὶ ὁ Σουίδας μᾶς διέσωσαν στίχους τινὰς ἀπολεσθέντος ποιήματος τοῦ Ἡσιόδου, ἐξ ὧν δῆλον γίνεται ὅτι ἡ Ἐλοπία ἦν χώρα εὐλείμων, εἰς δὲ τὰς ἐσχατιὰς αὐτῆς ἔκειτο ἡ Δωδώνη. Ἡ κοιλὰς τῶν Ἰωαννίνων κοσμεῖται ὑπὸ ποικιλανθῶν λειμώνων, ἐν δὲ τῇ μονῇ τῆς Γαστρίτσης εἰς τὰ ἔσχατα αὐτῆς οὐκ ὀλίγα ἀρχαῖα ἐρείπια σώζονται. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει ἐκ τοῦ Θεοπόμπου τοῦ Χίου ὅτι ἐκ τῶν ῥιζῶν τοῦ Τομάρου ἔῤῥεον ἑκατὸν πηγαί· καὶ ἐκ τῶν ῥιζῶν τῷ ὄντι τοῦ σημαντικωτέρου ὄρους τῆς κοιλάδος ταύτης τοῦ καθ' ἡμᾶς *Μετζικελίου* καλουμένου, ἐξερεύγονται ἄφθονα ὕδατα, τὴν λίμνην ἀποτελοῦντα. Τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον δὲν ἔκειτο ἐντὸς τῆς Δωδώνης, ἀλλ' εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς (3) ἔκειτο δὲ ὑπὸ τὸν Τόμαρον καὶ περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ἑλῶν, ὡς λέγει ὁ παρὰ Στράβωνι Ἀπολλόδωρος (4). Ἡ ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ Τομάρου ἀποτελουμένη λίμνη πλατεῖα καὶ βαθεῖα πρὸς μεσημβρίαν, πιθανῶς ἐστιν ἡ Πάμβωτις, περὶ ἧς μνείαν ποιεῖται ὁ Εὐστάθιος (5)· ἀπήντησαν δὲ αὐτὴν Πύῤῥος ἢ Νεοπτόλεμος ὁ Ἀχιλλέως εἰσελθὼν εἰς Ἤπειρον ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐνταῦθα ἐγκατασταθείσης ἀποικίας. Ἀπὸ τῆς νήσου καὶ τοῦ φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων ἡ λίμνη στενωτέρα καὶ ἀβαθὴς γίνεται· πλᾶκες δὲ καὶ ἐρείπια οἰκοδομῆς εἰς τὸν πυθμένα ταύτης εἰς δύω καὶ ἐπέκεινα ὀργυιῶν βάθος, μαρτυροῦσιν ὅτι ἄλλοτε ἕλος ἦν καὶ οὐ λίμνη, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀναφέραμεν· ἀπεκατέστη δὲ λίμνη, εἴτε διότι ἀπεφράχθησαν αἱ καταβόθραι, ὡς ὁ Λήκιος ἀποφαίνεται, εἴτε διότι ἀνυψώθησαν αἱ παρακείμεναι γαῖαι (6) ἕνεκεν προσχώσεων. Τὸ

(1) Διονυσ. Ἁλικ. Ῥωμαϊκὴ ἀρχαιολογία τομ. 1. σελ. 74. ἔκδοσις, Λειψίας στερεότυπ.

(2) Πολύβ. β. IV. κεφ. LXVII.

(3) Πελύβ. αὐτόθι.

(4) Στραβ. τόμ. 2. σελὶς 125.

(5) Εὐσταθ. παρ. Ὁμηρ Ὀδυσ. Χ-ΙΙΙ στίχ. 188.

(6) Αἱ κατὰ τὸ καλούμενον Μάτζκα καὶ τὸν Ἅγιον Νικόλαον τῶν Κοπάνων γαῖαι εἰσὶ προϊὸν προσχώσεων· διὰ τὸν λόγον τοῦ-

φρουρίου τῶν Ἰωαννίνων (τὰ Ἰωάννινα δηλ. διότι αὕτη ἦν ἡ πόλις πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτήσεως καὶ πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα) προέχει εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς λίμνης, ἀποτελοῦν χερσόννησον τετράγωνον, ἥτις διὰ διώρυγος εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν γενομένης, ὁλοτελῶς ἀπενησώθη· ἐπὶ δὲ τοῦ ὑψουμένου βράχου τῆς Β. Α. γωνίας τοῦ φρουρίου τούτου κεῖται τὸ τσαμίον τοῦ Πασᾶ Καλοῦ ἐπικαλούμενον, ὅπερ πρὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Τούρκων ἐν τῷ φρουρίῳ, συμβάσης ἐν ἔτει 1613, ἐκκλησία ἦν ἀφιερωμένη εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπάρχουσι δέκα πέντε κίονες λίθου πρασίνου ἀρχαίου, οὐδὲ ὑπάρχει τοιοῦτος λίθος ἐν Ἠπείρῳ, ὁ δὲ τῆς χώρας λευκὸς ἐστι ὑπερύθραις γραμμαῖς διαπεποικιλμένος. Δέον ἄρα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ κίονες οὗτοι μετεκομίσθησαν ἐξ ἄλλης χώρας. Νομίζομεν δὲ ὅτι οἱ κτίσαντες τὴν ἐκκλησίαν Χριστιανοὶ δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν τοιοῦτον ναὸν νὰ ἐγείρωσιν· ὁ δὲ Ἀσλὰν Πασᾶς ὅστις ἀνῳκοδόμησε τζαμίον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἠδύνατο νὰ μετακομίσῃ ἐκ τῆς Νεαπόλεως οὐχὶ μόνον δέκα πέντε, ἀλλὰ δέκα ὀκτὼ ὅσοι δηλ. ἦσαν ἀναγκαῖοι, χωρὶς ν' ἀναπληρωθῶσιν οἱ λοιποὶ τρεῖς δι' εὐτελοῦς ἐγχωρίου λίθου, ὡς εὐφυῶς παρατηρεῖ ὁ Κύριος Ἀραβαντινὸς ἐν τῇ τῆς Ἠπείρου χρονογραφίᾳ, ἀποκρούων οὕτως καὶ ἀνυποστήρικτα ἀποδεικνύων τὰ ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Τούρκων ἀναφερόμενα περὶ τῶν κιόνων τούτων, ὡς δῆθεν ἐκ τῆς Νεαπόλεως μετακομισθέντων.

Τὰ διδόμενα ταῦτα νομίζω ὅτι συννεύουσιν ἀρκούντως, ἵνα ὑποστηρίζωσιν ὅτι τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον ἔκειτο ἔνθα μετὰ πολλοὺς αἰῶνας, ἀφ' οὗ τοῦτο ἐξέλιπεν, ἐκτίσθη ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων.

Ἐὰν δὲ ἐκ τῆς κοιλάδος ταύτης ὁδεύσωμεν πρὸς ἕω καὶ ὑπερβῶμεν παράρτημά τι τοῦ Τομάρου, Δρίσκον καλούμενον (1), εἰσερχόμεθα εἰς ἄλλην κοιλάδα ἀποτερματιζομένην πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ ὄρους τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου, Πολιάνα καθ' ἡμᾶς καλουμένου, τοὐτέστι τοῦ ἀρχαίου Πολυάνου. Ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ ῥέει ὁ Ἄραχθος, τοὐτέστι τὸ *Διπόταμον*, οὕτω καλούμενον διότι ἀποτελεῖται ἐκ δύω ποταμῶν, τοῦ μὲν καταῤῥέοντος ἐκ τοῦ Μετζόβου, τοῦ δὲ ἐξ ἄλλης θέσεως πρὸς ἄρκτον κειμένης πηγάζοντος, καὶ ἐν μέρει διερχομένου διὰ τοῦ Ζαγορίου (2). Ἐκ τῆς κοιλάδος ταύτης ὁ Ἄραχθος εἰσέρχεται εἰς τὴν φάραγγα, περὶ ἧς ἔμπροσθεν ἐῤῥέθη. Ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης, ὅθεν ῥέει ὁ ποταμός, ἄρχονται τὰ καθ' ἡμᾶς Τζουμέρκα, χώρα πλήρης ὑψηλῶν ὀρέων καὶ διατείνουσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα μέχρι τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελῴου· ἐκ πολλῶν δ' ἐξάγεται ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν ἀρχαίων Ἀθαμανία, μετ' αὐτὴν δὲ πρὸς νότον ἡ Ἀπεραντία, τοὐτέστι τὸ καθ' ἡμᾶς Ῥαδοβίτζι· καὶ οὕτως ἐξηγεῖται πῶς ὁ Διούϊος ὅστις τὸν Πολύβιον ἀντέγραφε, λέγει ὅτι ὁ Ἀρέθων, ἤτοι ὁ Ἄραχθος ἔχει τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀθαμανίᾳ (1). Ὁ δὲ Στράβων λέγει ὅτι ὁ ποταμὸς οὗτος ῥέει ἐκ τῆς Τύμφης καὶ Παρωραίας (2)· ἡ δὲ Τύμφη, ἐὰν μὴ ᾖ νεωτέρα τις ὀνομασία τοῦ Λάκμωνος, δέον νὰ παραδεχθῶμεν ἐκ τῶν τοῦ Στράβωνος αὐτοῦ εἰρημένων, ὅτι ὄρος ἐστὶν ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου τῆς πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, διότι οἱ Τυμραῖοι ἔκειντο παρὰ τοὺς Αἴθικας καὶ τὰς πηγὰς τοῦ Πηνειοῦ. Ἔῤῥεε δὲ ὁ Ἄραχθος διὰ τῆς Παρωραίας, ἤτοι διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Διποτάμου, καὶ ἑπομένως δέον νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἡ κοιλὰς αὕτη ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι *Παρωραία*.

Προβαίνοντες δ' ἐκ τῆς Παρωραίας πρὸς ἄρκτον, εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Ζαγόριον. Ἡ διὰ τὴν γεωλογικήν της σύστασιν περίεργος αὕτη κοιλὰς κεῖται μεταξὺ τοῦ Τομάρου καὶ τοῦ Λυγκῶνος, βορείου παραρτήματος τοῦ Πίνδου, οὕτω καλουμένου τὸ πάλαι ὡς πιθανολογεῖται ἐκ τινος χωρίου τοῦ Διουΐου, ὡς κατωτέρω ῥηθήσεται. Ἕναιον ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ οἱ μενεπτόλεμοι Περῤῥαιβοί· ὁ Πίνδος πρὸς ἑσπέραν Περῤῥαιβοὺς εἶχεν ἀνθρώπους μετανάστας, λέγει ὁ Στράβων· ἐπὶ δὲ αὐτῇ τῇ Πίνδῳ ᾤκουν Τάλαρες Μολοττικὸν φῦλον τῶν περὶ τῶν Τόμαρον ἀπόσπασμα (3)· πρὸς ἑσπέραν τοῦ Τομάρου ἦσαν οἱ Ἕλλοι καὶ ἀναγκαίως πρὸς ἀνατολὰς οἱ Τάλαρες· ὅθεν πιθανολογεῖται ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατῴκουν οἱ Τάλαρες τὸ Μολοττικὸν φῦλον, καὶ ἡ χώρα ἐκαλεῖτο *Ταλαρία*. Ὅπως καὶ ἂν ᾖ, ἡ εἰκοτολογία αὕτη οὐδαμῶς καθίστησιν ἀπαράδεκτον τὴν ἰδέαν ὅτι καὶ Περῤῥαιβοὶ ἐν Ἠπείρῳ ἀπεκατεστάθησαν πάλαι ποτέ· διότι ἐκ πολλῶν ἐξάγεται ὅτι μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας συχναὶ παλίῤῥοιαι τῶν λαῶν συνέβαινον. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι τὴν πέραν τῶν Θερμοπυλῶν Αἰολίδα Θεσσαλοὶ ἐλθόντες ἐκ Θεσπρωτῶν κατῴκησαν (4). Καὶ αὗται εἰσὶν αἱ Μολοσσικαὶ κοιλάδες αἱ ὑπὸ τῶν Δωδωναίων ὀρέων ὁριζόμεναι τοῦ τε Τομάρου καὶ Πολυάνου, ὀρέων, ὧν μνείαν ποιεῖται ὁ Στράβων.

Φαίνεται δὲ ὅτι ἡ Μολοσσία καθῆκε μέχρι τῆς νοτείου πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ἀερόπου, ἢ Ἀσνάου (5), καὶ πιθανολογεῖται ὅτι ἡ παρὰ τὴν νοτίαν πλευρὰν τοῦ ὄρους κειμένη χώρα ἐκαλεῖτο Τριφυλία. Ἀφ' οὗ ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Τίτος Κοΐντος εἰς τὰ

τὸν ὠνόμασα τὰ πεδία ταῦτα χειμαρρώδεστα ἐν τῷ φιλολογικῷ συνεκδήμῳ.

(1) Ὁ Διούϊος ἀναφέρει, ὅτι Τίτος ὁ Κοΐντος εἰσελθὼν εἰς Ἤπειρον ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Κηρκετίου, περιμένων τὸν Ἀμύνανδρον βασιλέα τῶν Ἀθαμάνων, ὅπως οὗτος τὸν ὁδηγήσῃ διὰ νὰ ὑπερβῇ τὸν Πίνδον καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θεσσαλίαν· ἔστιν ἄρα γε τὸ Κηρκέτιον ὁ Δρίσκος; Titi Livii L. XXXII, C. 13.

(2) Πηγάζουσιν ἀμφότεροι ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου ὄρους τῆς σειρᾶς τοῦ Πίνδου, ὅπερ εἰκάζομεν ὅτι ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι κυρίως Λάκμωνα. Ἡ κορυφὴ αὕτη ὑψοῦται 2800 μετρ. καὶ κατὰ τὸν Ami Boué μεταξὺ 6-7000 ποδ. Παρισ.

(1) Titi Lirii L. XXXVIII, C IV.

(2) Στραβ. αὐτόθι.

(3) Στράβ. τόμ. 2 σελ. κ02 ἔκδ. στερεότ.

(4) Ἡροδ. β. VII κεφ. 176.

(5) Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Διουΐου, ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τῶν

στενὰ τοῦ Ἀώου κατεπολέμησε Φίλιππον τὸν Δημητρίου, βασιλέα τῶν Μακεδόνων, καταδιώκων αὐτὸν, ἀφίκετο εἰς τὴν θέσιν *Στρατόπεδον τοῦ Πύρρου* καλουμένην ἐν τῇ Τριφυλίᾳ τῆς Μολοσσίδος· καὶ ὁ μὲν καταδιωκόμενος Φίλιππος ὑπερβὰς τὸν Λυγκῶνα, ὅρος τὴν μὲν ἀρκτῴαν πλευρὰν πρὸς τὴν Μακεδονίαν ἔχον ἐστραμμένην, τὴν δὲ ἀνατολικὴν πρὸς τὴν Θεσσαλίαν, μετέβη εἰς Θεσσαλίαν, ὁ δὲ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἤπειρον (1). Ἐκ τῆς διηγήσεως ταύτης τοῦ Ῥωμαίου ἱστοριογράφου ἐξάγεται, ὅτι ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Τῖτος, διατρέξαντες τὴν μεταξὺ Ἀερόπου καὶ Ἀώου στενὴν χώραν, ἔφθασαν εἰς τὸ χωρίον Ὀστανίτζα καθ' ἡμᾶς καλούμενον· καὶ ὁ μὲν Φίλιππος διὰ τῶν ὀρέων τοῦ Ζαγορίου μετέβη εἰς Θεσσαλίαν, ὁ δὲ Τῖτος εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἤπειρον· ὅθεν πιθανολογεῖται ὅτι ἐκαλεῖτο Λυγκὼν ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων, δι' ἧς ἀποτερματίζεται τὸ Ζαγόριον πρὸς ἄρκτον· ἡ δὲ κοιλάς, ἡ παρὰ τὸν Ἀέροπον, ἡ καθ' ἡμᾶς παλαιὰ Πογογιανή, ἐκαλεῖτο Τριφυλία.

Ἀγνοοῦμεν πῶς ἐκαλεῖτο τὸ τῆς Μολοσσίας τμῆμα τὸ μεταξὺ τῆς κοιλάδος ταύτης καὶ Ἐλοπίας. Ὁ Πουκεβίλλης ὑποθέτων ὅτι ὁ Χάραδρος ὁ Ἀραχθός ἐστι, νομίζει ὅτι τὸ ὄρος Ὀλύτζικα, ἡ Τύμφη τῶν ἀρχαίων ἐστι, καὶ ἑπομένως καλεῖ Τυμφαΐδα τὴν παρακειμένην αὐτῇ χώραν.

Ἐκ τῶν ἑβδομήκοντα πόλεων τῆς Ἠπείρου, ἃς ἀνέτρεψεν ὁ Παῦλος Αἰμίλιος, αἱ πλεῖσται ἦσαν Μολοττικαί, λέγει ὁ Πολύβιος· ἀλλὰ πέντε ἢ ἓξ μόνον αὐτῶν τὰ ὀνόματα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς. Λίαν πιθανόν ἐστιν, ὅτι τῆς Πασσαρῶνος πρωτευούσης τῶν Μολοσσῶν, ὡς δῆλον γίνεται ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου ἐν τῷ βίῳ τοῦ Πύρρου, εἰσὶ τὰ ἐρείπια τὰ παρὰ τοὺς Δραμεσσοὺς ὑπὸ τὴν Ὀλύτζικα κείμενα, ἔνθα καὶ τὸ εὐρυχωρότερον τῶν Ἑλληνικῶν θεάτρων εἰς τὰ βλέμματα τοῦ περιηγητοῦ παρουσιάζεται, καὶ τεμάχια κιόνων, εἰς τὸν ναὸν ἴσως τοῦ Ἀρείου Διὸς ἀνήκοντα, πρὸ ὀλίγου ἐφαίνοντο. Ἀνήκουσιν εἰς τὴν Φωτικὴν τὰ ἐρείπια τῆς Βελλᾶς, ὡς οἱ περιηγηταὶ ἀποφαίνονται καὶ ὡς ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Κειπέρτου σημειοῦται; ἀλλὰ ἡ Φωτικὴ ἔκειτο εἰς χθαμαλὸν καὶ ἑλῶδες χωρίον, ἐνῷ ἡ Βελλὰ κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους. Παρὰ τὸ χωρίον Γωργιάνιστα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐρείπια, καὶ ἴσως ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ Τέκμων· πιθανὸν ὡσαύτως ὅτι τὸ Ὄρρειον ἔκειτο πλησίον που τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς *εἰς τοὺς ὄρους* καλουμένης. Εἰς πολλὰ τῆς Μολοσσίας μέρη ὑπάρχουσιν ἐρείπια καὶ κυκλώπεια τείχη μαρτυροῦντα ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἦν ποτὲ πολυάνθρωπος καὶ οἰκουμένη, ἀλλ' ἀσύγγνωστος ἀρχαιολογικὴ αὐθαιρεσία ἐστὶ νὰ προσδιορίζῃ τις τὰ δεῖνα ἢ δεῖνα ἐρείπια εἰς τὴν δεῖνα πόλιν, ἄνευ διδομένων τινων. Ὁ Θεόφραστος, ἐν τῷ περὶ λίθων, μνείαν ποιεῖται περὶ Μηλιάδος καὶ Κειμωλίας γῆς καὶ παρὰ Τυμφαίοις εὑρισκομένων· ὁ δὲ Πουκεβίλλης τοὺς παρὰ τὴν Ὀλύτσικαν, ὡς ἐῤῥέθη, οἰκοῦντας, Τυμφαίους ὑπολαβών, ἔτι δὲ ὅτι περὶ πόλεων πρόκειται παρὰ τῷ Θεοφράστῳ καὶ οὐχὶ περὶ γαιῶν καὶ λίθων, ἐπιθανολόγησεν ὅτι τὰ πλησίον τῆς Βελτσίστας ἐρείπια εἰς τὴν Μηλιάδα ἀνήκουσι, τὰ δὲ εἰς τὸ ἄνω Σοῦλι, τὸ τοῦ Πολυχρόνη καλούμενον, εἰς τὴν Κειμωλίαν.

Πρὸς ἄρκτον τῆς Μολοσσίας ἐκτείνεται ἄλλη κοιλὰς εἰς τὸν Ἀῶον κυρίως ἀπολήγουσα, ὁριζομένη δὲ πρὸς ἕω ὑπὸ τοῦ Ἀερόπου, πρὸς δὲ δυσμὰς ὑπὸ τῶν δίχα διατεμνόντων τὴν Ἤπειρον ὀρέων καὶ ὑπὸ τῶν Κεραυνίων αὐτῶν. Καὶ τὸ πρῶτον τμῆμα αὐτῆς τὴν ἐπαρχίαν Δρυϊνουπόλεως, Ἀνδριανουπόλεως δηλαδὴ κυρίως, καὶ Ἀργυροκάστρου ἀποτελεῖ· αὕτη δὲ ἡ χώρα τῶν Ἀργυρίνων ἐστὶν, ὡς ἐξάγεται ἔκ τινων στίχων τοῦ Λυκόφρονος, ἔνθα μνημονεύεται ἡ χώρα τῶν Ἀργυρίνων μετὰ τὰς νάπας τῶν Κεραυνίων. Ἡ δὲ λοιπὴ κοιλὰς ἡ παρὰ τὸν Ἀῶον διήκουσα μέχρι τοῦ πρὸς τὴν Αὐλῶνα Νυμφαίου, ὅπου ἐξορύττεται ἡ πίσσα, ἡ Ἀτιντανία τῶν ἀρχαίων ἐστί. Δῆλον δὲ γίνεται τοῦτο ἐκ τῶν τοῦ Σκύλακος λέγοντος « ὑπὲρ τῆς Ὠρικείας ἐν μεσογείῳ Ἀτιντᾶνες » (1)· ὡσαύτως καὶ ἐκ τοῦ περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων τοῦ Ἀριστοτέλους (κεφ. 24), ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Νυμφαίου ἐν τῇ Ἀτιντανίᾳ κειμένου. Ἐξάγεται δὲ ἐκ τῶν τοῦ Πλουτάρχου τοῦ Πολυβίου καὶ Λιουίου, ὅτι πρώτη πόλις τῆς Ἀτιντανίας ἦν ἡ Ἀντιγόνεια, κειμένη ἔνθα τὸ Τεπελένιον ἢ πλησίον που. Ἐκ δὲ τῆς περιγραφῆς τοῦ Λιουίου εἰκάζεται ὅτι ἡ Φανότη ἔκειτο ἔνθα τὸ Γαρδίκιον (2).

Ποῖαι δ' εἰσὶν αἱ χῶραι τῶν Παραυαίων καὶ Ὀρεστῶν; Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐστρατήγει καὶ τῶν Ὀρεστῶν ὁ τῶν Παραυαίων βασιλεὺς Ἤροιδος, Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως τῶν Ὀρεστῶν αὐτῷ ἐπιτρέψαντος (3), ὅθεν δύναταί τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι γείτονες καὶ πλησιόχωροι ἦσαν οἱ λαοὶ οὗτοι. Ἐν τῷ χάρτῃ τοῦ Κειπέρτου σημειοῦται ὡς Παραυία ἡ παρὰ τὸν Ἀῶον κειμένη ἐπαρχία τῆς Κονίτζης, ἀλλὰ πιθανώτερον νομίζομεν, ὅτι Παραυία ἐστὶν ἡ εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ στενὴ καὶ τῷ ὄντι παραποταμία ἐπαρχία, μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἀερόπου κειμένη, καὶ διήκουσα ἀπὸ τῶν στενῶν τοῦ Ἀώου μέχρι τοῦ χωρίου Ὀστανίτζα· ἡ Πρεμετὴ καὶ αἱ Καραμουρατάτες κεῖνται ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ.

Ἀλλὰ πῶς ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι ἡ ἐπαρχία τῆς Κονίτζης, ἔνθα καὶ ἐν τῇ πόλει καὶ ἐν τοῖς χωρίοις ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ λαλεῖται; ὁ Θουκυδίδης (4) μνημονεύει τῶν Ὀρεστῶν, στρατευομένων μετὰ τῶν ἄλλων Ἠπειρωτῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ βασιλέως τῶν Παραυαίων· διακρίνει δὲ τοὺς Μακεδόνας, οὓς ἦγεν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Περδίκκας· ὑπῆρχεν ἴσως καὶ μικρά τις χώρα Ὀρεστὶς ἐν Μακεδονίᾳ, ἣν ἀναφέρει

ὀρέων τούτων δὶν ἐξάγεται ἂν ἐκαλεῖτο Ἀέροπος τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ Ἀώου ὄρος.

(1) Titi Livii L. XXXII C. XIII.

(1) Σκύλακ. αὐτόθι τομ. Α. σελ. 24.

(2) Titi Livii L. XLIII, C. XXIII

(3) Θουκυδ. β. β'. κ. 80.

(4) Θουκυδ. αὐτόθι.

καὶ ὁ Λυκόφρων, διότι ὁ Λιούιος, περιγράφων τὸ Κέλετρον, τουτέστι τὴν Καστορίαν, χώραν τῆς Ὀρεστιάδος ὀνομάζει· ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς οὗτος, διηγούμενος τὴν ὑπὸ Παύλου τοῦ Αἰμιλίου διαίρεσιν τῆς Μακεδονίας εἰς τέσσαρα τμήματα ἢ περιοχάς, καὶ ἀπαριθμῶν τοὺς λαοὺς τῆς καταταχθέντας εἰς ἕκαστον τῶν τμημάτων, Λυγκηστὰς μὲν ἀναφέρει, οὐχὶ δὲ καὶ Ὀρέστας (1)· ἐὰν οἱ Ὀρέσται κατῴκουν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ Καστορίᾳ, ἠδύναντο μᾶλλον νὰ συμπράξωσι μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων Περδίκκα, καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων Βρασίδα εἰς τὴν ἐκστρατείαν τὴν εἰς Λυγκὸν γενομένην κατὰ Ἀμβριβαίου τοῦ Βρομεροῦ βασιλέως τῶν Λυγκηστῶν (2)· ἀλλ' ὁ Θουκυδίδης οὔτε περὶ τοῦ πολέμου τούτου πραγματευόμενος, μνείαν ποιεῖται τῶν Ὀρεστῶν, οὔτε ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῶν λαῶν τῆς Μακεδονίας, ἔνθα οἱ Λυγκησταὶ κατατάσσονται μεταξὺ τῶν λαῶν αὐτῆς, Ὀρέστας συγκαταλέγει (3)· ὁ δὲ Στράβων ἐν τῇ Ἠπείρῳ κατατάττει τοὺς Ὀρέστας, ἀλλὰ τούτοις λέγει ἀναμέμικται τὰ ἔθνη, τὰ πρὸς τῇ νοτίῳ τῆς Ἰλλυρικῆς ὀρεινῆς· ἀπαριθμῶν δὲ τοὺς μεταξὺ Ἐγνατίας ὁδοῦ καὶ τῶν Κεραυνίων λαοὺς, τούς τε Βυλλίονας Ταυλαντίους καὶ λοιποὺς, πρὸς μεσημβρίαν τοὺς Ὀρέστας καταλείπει (4). Ἐὰν ὁ Πολύβιος Μακεδόνας τοὺς Ὀρέστας ὠνόμασε, δὲν πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον, διότι ἡ χώρα ἡ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀώου κειμένη μέχρι τοῦ Ἰονίου πελάγους Μακεδονία ἐκαλεῖτο, λέγει ὁ Στράβων, καὶ διότι κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, καὶ διότι, καὶ διαλέκτῳ καὶ κουρᾷ καὶ χλαμύδι παραπλησίως τοῖς Μακεδόσιν ἐχρῶντο οἱ ταύτην οἰκοῦντες· Ἐκ τῶν εἰρημένων συμπεραίνομεν, ὅτι οἱ Ὀρέσται κατῴκουν τὴν χώραν τῆς Κονίτζης ὁμοτέρμονα οὖσαν τῆς Μολοσσίας, ὡς ὁριζομένην ὑπὸ τοῦ Ἀώου· καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον Ἑκαταῖος ὁ Μιλήσιος παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντίῳ τοὺς Ὀρέστας φῦλον Μολοττικὸν καλεῖ. Ὅταν δέ τις ἐκ τοῦ χωρίου Ὀστανίτζα κατοπτεύσῃ πέραν τοῦ ποταμοῦ, βλέπει τὴν Κόνιτζαν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ πεδίου, καὶ ὑπὲρ τὴν πόλιν Κυκλώπειον τεῖχος· δύναται δὲ εὐλόγως νὰ πιθανογήσῃ ὅτι τοῦτο ἐστι τὸ Ὀρεστικὸν Ἄργος (5). Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πιθανωτέρα τῆς κυρίως Ἠπείρου ἀρχαία χωρογραφία, καθ' ὅσον δύναταί τις ἐκ τῶν γεωγράφων καὶ ἱστοριογράφων νὰ ἐξαγάγῃ.

Β'.

Μείζονα ἔτι δυσκολίαν ἀπαντᾷ τις εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς Ἠπείρου. Τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἱστορούμενα περὶ τῆς χώρας ταύτης εἰσὶν ὅλως ἀβέβαια καὶ μυθώδη· οὐδεμία ὅμως ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ αὐτόσε ἔλαβον χώραν μεταναστεύσεις καὶ μετοικήσεις, ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος χώρας, καὶ ὅτι Ἀρκάδες καὶ Θεσσαλοὶ μετῴκησαν εἰς Ἤπειρον (1)

Μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Ἠπείρου ὁ Στράβων μνημονεύει τῶν Χαόνων καὶ Μολοσσῶν ἐνδοξοτάτων διὰ τὸ ἄρξαι πάσης τῆς Ἠπείρου, πρότερον δὲ τῶν Χαόνων, καὶ ὕστερον τῶν Μολοττῶν, οἱ καὶ διὰ τὴν συγγενειαν τῶν βασιλέων ἐπὶ πλέον ηὐξήθησαν (τῶν Αἰακιδῶν γὰρ ἦσαν), καὶ διὰ τὸ παρὰ τούτοις εἶναι τὸ ἐν Δωδώνῃ μαντεῖον παλαιόν τε καὶ ὀνομαστόν· ὁ δὲ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι κατὰ τῶν Μήδων συνεστράτευσαν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ ὅμοροι τῶν Ἀμβρακιωτῶν Θεσπρωτοί, ἐκ τῶν ἐσχάτων χωρῶν (2), ἀλλὰ περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως αὐτῶν οὐδὲν ἀναφέρει. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου αἱ παράλιοι τῆς Ἠπείρου ἐπαρχίαι ἦσαν ἀβασίλευτοι, καὶ ἐκυβερνῶντο ὀλιγαρχικῶς· τοὐλάχιστον τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τῆς ῥήσεως τοῦ Θουκυδίδου, ἔνθα μνημονεύονται οἱ ἐκ τῶν ἀρχικῶν οἴκων στρατηγοὶ, Νικάνωρ καὶ Φώτιος (3)· ἐβασιλεύοντο δὲ οἱ τὰς μεσογείους ἐπαρχίας οἰκοῦντες Ὀρέσται, Παραυαῖοι καὶ Μολοσσοί.

Παρὰ δὲ τοῖς Μολοσσοῖς ἡ βασιλεία, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, (4) διέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον διὰ τὴν μετριότητα τῶν βασιλέων. Καὶ τῷ ὄντι ἀπὸ Πύῤῥου τοῦ Ἀχιλλέως μέχρι Θαρύπου ὁ Παυσανίας λέγει (5) ἐβασίλευσαν δέκα πέντε βασιλεῖς, ὧν τὰ ὀνόματα ἔμειναν ἄγνωστα ἐκτὸς τοῦ Ἀδμήτου, πρὸς ὃν κατέφυγεν ὁ Θεμιστοκλῆς (6).

Διὰ ποίους δὲ λόγους οἱ Μολοττοὶ ἀπεδίωξαν τὸν υἱὸν τοῦ εὐεργέτου τῆς χώρας Θαρύπου Ἀλκέταν, ἀγνοοῦμεν· γινώσκομεν μόνον ὅτι οὗτος κατέφυγεν εἰς τὸν Διονύσιον τὸν πρεσβύτερον τύραννον τῶν Συρακουσῶν· ὁ δὲ Διονύσιος συνέδραμεν αὐτόν, καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν Ἰλλυριῶν κατήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν Μολοσσίαν· οἱ Ἰλλυριοὶ εἰσβαλόντες τὴν χώραν ἐκάκωσαν, τῶν Μολοσσῶν ἡττηθέντων, καὶ πλείους τῶν μυρίων καὶ πεντακισχιλίων ἀνδρῶν ἀπολεσάντων· καὶ ἤθελε πάθει ἡ Μολοσσία ἔτι μᾶλλον, ἐὰν οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἐβοήθουν τοὺς Μολοσσούς (7)· καὶ ἀπεδίωξαν μὲν οὗτοι τοὺς Ἰλλυριούς, ἀλλὰ συνήργησαν φαίνεται εἰς τὴν ἀποκατά-

(1) Titi Livii L. XLV. C. XXX.

(2) Θουκυδ. β. δ'. κ. 83.

(3) Θουκυδ. β. β'. κ. 99.

(4) Στράβων τομ. 3. σελ. 122.

(5) Οἱ Ἕλληνες ἀπολέσαντες τὴν Πελασγικὴν σημασίαν τοῦ Ἄργους, ὅπερ ἀγρὸς σημαίνει, ἔπλαττον μυθεύματα ἵνα ἐξηγήσωσι τὰς ὀνομασίας Ἀμφιλοχικὸν καὶ Ὀρεστικὸν Ἄργος· ἀπαραλλάκτως ἀπολέσαντες τὴν Πελασγικὴν σημασίαν τῆς [λέξεως λύξ (lux) ἔπλαττον μυθεύματα ἵνα ἑρμηνεύσωσι τὸν Δύκειον Ἀπόλλωνα, Λυκαῖον Δία, Λυκόσουρα, Λυκαβηττὸν κτλ. ἀλλ' ἡ λέξις ἔμεινεν εἰς τὰ σύνθετα ἀμφιλύκη, λυκαυγές κτλ.

(1) Raoul Rochette, histoire critique de l' établissement des colonies grecques Tom. I, p. 213. II, 380.

(2) Ἡρόδ. β. VIII. κ. 47.

(3) Θουκυδ. β. II κ. 80.

(4) Ἀριστοτέλ. πολιτικ. β. VIII κ. 8 καὶ 9.

(5) Παυσανίας β'. 1. κ. 2.

(6) Ἐν τῇ ἐκ τοῦ Στεφάνου τοῦ Βυζαντίου περὶ Δωδωναίου μαντείου ἐκδόσει τοῦ Γρονοβίου προτάσσονται αἱ εἰκόνες δύο Μολοττικῶν νομισμάτων· ἀναγινώσκεται δὲ εἰς τὸ μὲν Κλείταρχος, εἰς τὸ δὲ Στρατόνικος βασιλεῖς τῶν Μολοσσῶν· ἀλλὰ ταῦτα ἐθεωρήθησαν νόθα, τοὐλάχιστον ὁ Mionnet, οὐδὲ μνείαν ποιεῖται τούτων.

(7) Διοδωρ Σικελ β. XV κ. 13.

στασιν τοῦ Ἀλκέτα· διότι οὗτος ἐξηκολούθει συμμαχῶν τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὡς ὁ πατὴρ αὐτοῦ Θάρυπος, ἀλλ' ἀκολούθως ἀπέκλινεν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, συνεργήσαντος Τιμοθέου τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν (1). Ὁ Ἀλκέτας χάριν τῆς τῶν Ἀθηναίων φιλίας ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀρύμβαν ἵνα ἐκπαιδευθῇ εἰς Ἀθήνας· οὗτος δὲ παραλαβὼν τὴν βασιλείαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός, πολίτευμα τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ δημοκρατικῷ τῷ σχήματι παρεσκεύασεν (et reipublicæ formam composuit) (2)· ἐσύστησε δηλ. σύνταγμα πολιτείας, δι' οὗ αὐτὸς μὲν ἐβασίλευεν, οἱ δὲ τοῦ λαοῦ ἀντιπρόσωποι περὶ τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων ἐβουλεύοντο. Ἀλλ' ἡ κατάστασις αὕτη, φαίνεται, ὅτι ἠλάττωσε τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῆς μοναρχίας καὶ τῆς νομιμότητος, ἀνωμαλίαν περὶ τὴν διαδοχὴν προξενήσασα, ὥστε ἀντὶ τοῦ νομίμου διαδόχου Αἰακίδου ἀνηγορεύθη βασιλεὺς μετὰ τὸν Ἀρύμβαν ἐκ τοῦ δευτέρου κλάδου ὁ υἱὸς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Νεπτολέμου Ἀλέξανδρος ὁ τῆς Ὀλυμπιάδος ἀδελφός, Φιλίππου τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων εἰς τοῦτο συνεργήσαντος (3). Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος οὗτος, ὡς ἐρρέθη καὶ πρότερον, ἥνωσε τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἠπείρου, καὶ κατέστη βασιλεὺς τῆς χώρας ἁπάσης· διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης τοῦτον βασιλέα τῶν Ἠπειρωτῶν ὀνομάζει, τὸν δὲ προκάτοχον αὐτοῦ μόνον βασιλέα τῶν Μολοσσῶν καλεῖ (4). Τοῦ Ἀλεξάνδρου φονευθέντος ἐν λευκανοῖς εἰς Ἰταλίαν πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν Ῥωμαίοις, τὸν πόλεμον κατὰ Ῥωμαίων ἄγοντος αὐτοῦ (5), οἱ Ἠπειρῶται δὲν ἠθέλησαν κατ' ἀρχὰς νὰ δεχθῶσι τὸν Αἰακίδην, σύμμαχον ὄντα τῆς ἐξαδέλφης αὐτοῦ, διὰ τὸ αὐτῆς ἔχθος· ἀκολούθως ὅμως ἐπέτυχεν οὗτος ν' ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον, ἀλλὰ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κασσάνδρου ἐν ταῖς Οἰνιάδαις, ἀπέθανεν ἐκ τῶν τραυμάτων, οἱ δὲ Ἠπειρῶται ἐδέχθησαν εἰς τὴν βασιλείαν Ἀλκέταν τὸν Β', Αἰακίδου μὲν ἀδελφὸν πρεσβύτερον, ἐξελασθέντα δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ἀρύμβου (6) διὰ τὸ ἀκρατὲς τοῦ θυμοῦ, ἀλλὰ μετὰ τὸ πταῖσμα αὐτοῦ περὶ τὴν Κασσιώπην, συμβὰν ἀπέναντι Λυκίσκου τοῦ στρατηγοῦ Κασσάνδρου, οἱ Ἠπειρῶται μετὰ τῶν ἀνηλίκων τέκνων αὐτοῦ Νίσου καὶ Ἡονέως ἐδολοφόνησαν (7).

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Ἀλκέταν Πύῤῥος ὁ Μέγας, ἐξέτεινε τὴν ἐπικράτειαν τῶν Ἠπειρωτῶν, καὶ τὴν Ἤπειρον ἐδόξασεν· ἠδυνήθη δὲ οὕτω νὰ ἀναστείλῃ τὴν ἐξασθένησιν τοῦ πρὸς τοὺς βασιλεῖς σεβασμοῦ τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τὴν τῆς μοναρχίας χαλάρωσιν. Αἱ δημοκρατικαὶ ἰδέαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ κυρίως τὸ ἐπικρατοῦν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀστυκὸν πνεῦμα, ὅπερ ἐμπόδισε τὴν Ἀχαϊκὴν συμμαχίαν νὰ γίνῃ τοὐλάχιστον Πελοποννησιακή, καὶ τοῦ ὁποίου τὸν ζυγὸν οὔτε ὁ Πλάτων αὐτὸς ἠδυνήθη ν' ἀποτινάξῃ, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ μεταπολίτευσις ἣν ἐφήνεγκεν ὁ ἀγαθὸς Ἀρίμβας, ἐξησθένησαν τοσοῦτον τὴν βασιλείαν, ὥστε οἱ διάδοχοι τοῦ Πύῤῥου μὴ ἔχοντες τὴν εὐφυΐαν αὐτοῦ, μόλις ὀνόματι βασιλεῖς τῆς Ἠπείρου ὑπῆρξαν· διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι ἡ ἀκμὴ τῶν Ἠπειρωτῶν εἰς τοῦτο κατέστρεψεν. Τέλος πάντων τὴν Διηδάμειαν, τὸν τελευταῖον γόνον τοῦ οἴκου τῶν Αἰακιδῶν, ἐπαναστάσεως συμβάσης, ὁ Μίλων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀρτέμιδος καταφυγοῦσαν κατεσπάραξεν (1)· καὶ οὕτως οἱ Ἠπειρῶται, ὡς μὴ ὤφειλον, τὴν μοναρχίαν καταλύσαντες εἰς δημοκρατίαν μετέστησαν, καὶ τὰ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι Ἠπείρῳ ὑπὸ ἀναρχίας ἐρθάρη.

Ἡ δημοκρατία τῳόντι ἐπήγαγε τελείαν παράλυσιν καὶ ἀναρχίαν. Ὡς ἐπαύσαντο, λέγει ὁ Παυσανίας (2), οἱ Ἠπειρῶται βασιλεύεσθαι, τότε ἄλλα ὁ δῆμος ὕβριζον, καὶ ἀκροᾶσθαι τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑπερεώρων· καὶ σφᾶς οἱ Ἰλλυριοὶ τὰ πρὸς τοῦ Ἰονίου τὴν Ἤπειρον ὑπεροικοῦντας παρεστήσαντο ἐξ ἐπιδρομῆς· καὶ ἐκ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἤρχισαν αἱ καταστροφαὶ τῆς χώρας. Οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης εὐδαιμονεστάτης τῶν ἐν Ἠπείρῳ πόλεων, ὀλιγωροῦντες τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος αὐτῶν, παρέδωκαν τὴν τῆς πόλεως φυλακὴν εἰς ὀκτακοσίους Γαλάτας· οὗτοι δὲ μετὰ τῶν παραπλεόντων Ἰλλυριῶν συνεννοηθέντες, τὴν πόλιν διήρπασαν, ἑνωθέντες δὲ καὶ μετὰ τοῦ Σκιρδιλαΐδα τοῦ στρατηγοῦ τῆς Τεύθας, βασιλίσσης τῶν Ἰλλυριῶν, πᾶσαν τὴν λοιπὴν χώραν κατέσυραν· ὁ δὲ περιγράφων τὸ ἀτύχημα τοῦτο τῶν Ἠπειρωτῶν πικρῶς κατακρίνει αὐτούς, ὅτι βαρβάρους κατέστησαν φρουροὺς πόλεως εὐδαιμονεστάτης, καὶ πολλὰς ἀφορμὰς ἐχούσης εἰς παρασπόνδησιν (3).

Οἱ Αἰτωλοὶ οἱ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα πολυειδῶς κακώσαντες, καὶ τὴν Ἤπειρον πολλάκις ἐλεηλάτησαν. Δορύμαχος ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν, λέγει ὁ Πολύβιος (4), ἐνέβαλεν εἰς τοὺς ἄνω τόπους τῆς Ἠπείρου καὶ τὴν χώραν ἐδῄου· καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸ περὶ Δωδώνην ἱερὸν τάς τε στοὰς ἐνέπρησε καὶ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων διέφθειρε· κατέσκαψε δὲ καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν. Μετὰ δέ τινα χρόνον ὁ Ἀγήτας ἕτερος στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐπεπορεύθη ἐπιπορθῶν πᾶσαν ἀδεῶς τὴν Ἤπειρον (5).

Ἡ τῶν Ἰλλυριῶν βασίλισσα Τεύθα καταπλαγεῖσα τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀγομένης αὐτῇ κατασκευῆς (πολὺ γὰρ ἡ Φοινίκη διέφερε τότε τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον πόλεων εὐδαιμονίᾳ), διπλασίως ἐπερρώσθη πρὸς τὴν κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἀδικίαν (1). Ἀλλ' ἡ ἐπιδρομὴ τῶν Ἰλλυριῶν, καὶ οἱ ἐμφύλιοι τῶν Ἑλλήνων πόλεμοι ἐζημίουν μὲν τὴν Ἤπειρον, δὲν ἐδύναντο δὲ νὰ προξενήσωσι καὶ τελείαν καταστροφήν· ἡ καταστροφὴ τῆς Ἠπείρου προπαρεσκευάζετο ἐν τῇ φιλοδοξίᾳ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀριστοκρατίας. Ὤφειλεν ἡ Ῥώμη ἵνα καταβάλλῃ πρῶτον τὴν βασιλείαν τῶν Μακεδόνων, ὅπως ἐπιτύχῃ ἀκολούθως τὴν κατάκτησιν τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ἀποτυχόντος τοῦ στρατηγοῦ Σουλπικίου εἰς τὴν κατὰ Φιλίππου τοῦ Δημητρίου βασιλέως τῶν Μακεδόνων ἐκστρατείαν, ἡ Ῥώμη ἐννόησεν ὅτι ὤφειλε ν' ἀποστείλῃ στρατηγόν, ὅστις πρὸς τῇ στρατιωτικῇ ἐμπειρίᾳ νὰ ἑνώσῃ καὶ σύνεσιν καὶ ἐπιδεξιότητα πολιτικήν· ἐπρόκειτο νὰ φέρῃ τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἑλλήνων « οὐ πάντα βίῳ καὶ πολέμῳ ἀλλὰ πειθοῖ καὶ ὁμιλίᾳ ἁλωσίμων, ὡς ὁ Πλούταρχος ἐκφράζεται (2)· ὡς τοιοῦτος ἐξελέχθη Τῖτος Κοΐντος ὁ Φλαμινῖνος, ἀνὴρ νέος τὴν ἡλικίαν, τὴν ὄψιν φιλάνθρωπος, τὴν φωνὴν καὶ διάλεκτον Ἕλλην, καὶ τιμῆς ἀληθοῦς ἐραστής. Φθάσας οὗτος εἰς τὴν Ἤπειρον, εὑρέθη ἀπέναντι τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων, καταλαβόντος τὰ στενὰ τοῦ Ἀώου, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εἰς ἣν καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ στρατηγὸς Σουλπίκιος· ὤφειλεν οὖν ἢ νὰ ἐκβιάσῃ τὰ στενά, ὅπερ ἀδύνατον ἦν, ἢ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν διὰ τῆς Δησαρετίας καὶ Λύγκου, νὰ πάθῃ πολλὰ καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ ἄπρακτος. ὡς ὁ Σουλπίκιος (3). Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐπρώτευεν ἐν Ἠπείρῳ ὁ ἐκ τῆς Φοινίκης Χάροψ ὁ Μαχατᾶ· ὁ δὲ Τῖτος διὰ πολιτικοῦ τρόπου κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ φίλον καὶ εὔνουν τῇ Ῥώμῃ τὸ Χάροπα· οὗτος δὲ ἀπέστειλε ποιμένας τινὰς εἰς τὸν Τῖτον, γινώσκοντας τὴν διὰ τῶν ὀρέων στενωπόν· καὶ ὁδηγηθέντες οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι προσέβαλον τοὺς Μακεδόνας κατὰ νώτων, ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ τὰ στενὰ ἐκυρίευσαν· καὶ ὁδεύσαντες διὰ τῆς Ἠπείρου ἦλθον εἰς Θεσσαλίαν, ἔνθα συνέβη τὸ ἐν Κυνὸς κεφαλαῖς ἀτύχημα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῶν Ἑλλήνων αὐτῶν ἀτυχῶς συνεργούντων.

Πολιτικὸς ἀνὴρ ὁ Τῖτος καὶ μεγάλων προτερημάτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐρρέθη, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ ἀπατήσῃ τοὺς ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς δημοκρατίαις προϊσταμένους καὶ τὴν πολιτείαν διέποντας· τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον διὰ τὰς ἐν τοῖς πλήθεσι γενομένας ἀλογίας, ὡς λέγει ὁ Πολύβιος (4) εἶχον οὗτοι ἀνάγκην καὶ ἐξωτερικῶν φίλων καὶ στηριγμάτων. Βεβαίου μὲν ὁ Τῖτος, οὗτοι δὲ ἀμβλυώττοντες ἐκ τῶν συγκρουομένων φιλοδοξιῶν των ἐπίστευον ὅτι ἡ Ῥώμη ἀπέστειλεν αὐτὸν ἵνα ὑποστηρίξῃ τὴν τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίαν κινδυνεύουσαν ἐκ τῆς ὑπεροχῆς τῶν Μακεδόνων· καὶ τοιαύτη πεποίθησις περὶ τούτου ἐγεννήθη ἕνεκεν τῆς ἀπειρίας τῶν ἐν τέλει, ὥστε ὁ Πλούταρχος λέγει· « παντάπασι δὴ τότε καὶ τοῖς θεραπεύουσι τὰ τοῦ Φιλίππου παρέστη Ῥωμαίους πολεμήσαντας ἥκειν οὐχ Ἕλλησιν, ἀλλ' ὑπὲρ Ἑλλήνων Μακεδόσιν (1). »

Διῃρέθη οὖν ἡ Ἤπειρος οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἅπασα εἰς δύο αἱρέσεις (2), τουτέστι δύο κόμματα, τὸ μὲν ῥωμαΐζον, τὸ δὲ κυρίως ἑλληνίζον· καὶ οἱ μὲν ῥωμαΐζοντες κομματάρχαι διετείνοντο ὅτι ἡ δημοκρατουμένη Ῥώμη τὰς Ἑλληνικὰς δημοκρατίας σπεύδει ἵνα σώσῃ ἀπὸ τῆς Μακεδονικῆς τυραννίας, οἱ δὲ ἑλληνίζοντες τὴν δουλίαν πολιτικὴν αὐτῆς ἐννόουν. Ἐκ τῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μερίδα ἀνηκόντων ὁ Πολύβιος τοιούτου κατ' ἐξοχὴν μνημονεύει (3) Λυκίσκου τοῦ Ἀκαρνᾶνος. Πρεσβεύσας οὗτος εἰς Λακεδαίμονα, ἐπειρᾶτο νὰ πείσῃ τοὺς Σπαρτιάτας ἵνα μὴ συμμαχήσωσι μετὰ τῶν Αἰτωλῶν. Συνεμάχησαν οὗτοι, ἔλεγεν εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ, μετὰ βαρβάρων ἐναντίον τῶν Ἠπειρωτῶν, τῶν Μακεδόνων, τῶν Θεσσαλῶν, τῶν Ἀχαιῶν, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων. Τὸ ἑσπέριον νέφος, ὅπερ ἔρχεται δῆθεν τὴν τῶν Ἑλήνων ἐλευθερίαν ἵνα σώσῃ, παραλύον διὰ τῶν ἐμφυλίων πολέμων καὶ διχονοιῶν τὰς δυνάμεις ἡμῶν, ἡμᾶς δι' ἡμῶν ἵνα καταβάλῃ πειρᾶται, καὶ τὴν κατάκτησιν καὶ ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἵνα κατορθώσῃ.

Μεταξὺ τῶν ῥωμαϊζόντων ἦσάν τινες τὰ ναυάγια τῆς πατρίδος ἐμπορευόμενος ἕνεκα ἀτομικῶν παθῶν καὶ συμφερόντων, οἷος ὁ Καλλικράτης ἐκεῖνος ὁ ἐξ Ἀχαΐας, « ὃς μεγάλων κακῶν ἀρχηγὸς γέγονε, πᾶσι μὲν τοῖς Ἕλλησι μάλιστα δὲ τοῖς Ἀχαιοῖς » (4). Ἀλλ' ὁ Ἠπειρώτης Χάροψ εἰλικρινῶς ἐπρέσβευεν, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῆς ἱστορίας δῆλον γενήσεται, ὅτι ἡ δημοκρατουμένη Ῥώμη τὰς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων ὑπεστήριζε. Σύμμαχον δὲ εἰλικρινῆ τὴν Ῥώμην ὑπολαβὼν, τὸν ἔγγονον αὐτοῦ Χάροπα ἀντίπαιδα κατὰ τὴν ἡλικίαν ὄντα, τοῦ πατρὸς ἀποθανόντος, μετὰ τῆς καθηκούσης προστασίας εἰς τὴν Ῥώμην ἀπέστειλε, χάριν τοῦ καὶ τὴν διάλεκτον καὶ τὰ γράμματα τὰ Ῥωμαϊκὰ μαθεῖν (5). καὶ οὕτως ὁ Χάροψ ἐκ τῆς πολιτικῆς του ἀπειρίας αἴτιος ἐγένετο τοῦ τοὺς Ῥωμαίους καὶ τῶν Μακεδόνων καὶ τῆς Ἠπείρου κρατῆσαι. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἐννόησαν οἱ Αἰτωλοί, οἱ πρῶτοι σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων, ὅτι μεθάρμοσις δεσποτῶν γίνεται καὶ οὐχὶ τῶν ἐλευθεριῶν τῆς Ἑλλάδος ὑποστήριξις (6). Ὁ δὲ Ἠπειρώτης Χάροψ εὑρέθη εἰς πολλὰ κρίσιμον θέσιν· ὤφειλε νὰ καλύψῃ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ καὶ νὰ θεραπεύῃ οὕτω τὴν ἐνοχοποιηθεῖσαν φιλαυτίαν του, ἅμα δὲ ν' ἀπολαύῃ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος οὐκ ὀλίγων ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν συμφερόντων, ἢ νὰ δείξῃ μεγίστην αὐταπάρνησιν, νὰ γίνῃ ἀνώτερος τῆς φιλοτιμίας καὶ τῶν συμφερόντων αὐ-

(1) Δ. Σ. 6. XV κ. 36.
(2) Instini L. XV C. 13.
(3) Διοδωρ Σικελ 6. XVI κ. 72.
(4) Ὁ αὐτ. XVI, 591 872.
(5) Παυσαν. β. I κ. XI.
(6) Παυσαν. αὐτόθι.
(7) Διοδ. Σικελ. β. XIX κ. 86.

(1) Instini 2. XXV III C. III.
(2) Παυσαν. β. IV κ. 35.
(3) Πολύβ. β. II κ. 6 καὶ 7.
(4) Πολύβ. β. IX κ. 57.
(5) Πολύβ. β. V. κεφ. 96.

(1) Πλούταρχ. αὐτόθι
(2) Πολυβ β. XXVI κ. 2.
(3) Ὁ αὐτὸς β. IX κ. 32.
(4) Ὁ αὐτὸς β. XXVI κ. 3.
(5 Ὁ αὐτὸς β. XXX II κ. 13.
(6) Ὁ αὐτὸς β. XXV III 28.

(1) Πολυβ. β. II. κ. 8.
(2) Πλούταρχ. Τῖτος Κοΐντος Φλαμινῖνος.
(3) Titi Livii L. XXXII C. XIII καὶ XI Πλούταρχος αὐτόθι.
(4) Πολύβιος β. X. κ. 23.

τοῦ μεταπίπτων εἰς ἀντίθετον φρόνημα. Ὁ καλὸς κἀγαθὸς οὗτος ἀνὴρ, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Πολύβιος (1), τὰ πάντα περιφρονήσας χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος, ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πολιτῶν τῶν αἰτούντων νὰ θέσωσι τὴν Ἤπειρον ὑπὸ τὴν αἰγίδα ἑνὸς μονάρχου. Πρὸ πολλοῦ ἀτυχῶς τῆς δυναστείας τῶν Αἰακιδῶν ἐκλειψάσης, ἀδύνατον ἦν ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς χώρας ν' ἀναβῇ τις εἰς τὸν θρόνον καὶ νὰ λάβῃ τὴν διαχείρισιν τῶν πραγμάτων· ὅθεν ὁ Χάροψ ἀπέστειλε πρέσβεις εἰς Χαλκίδα ἵνα παρακαλέσωσιν ἐκ μέρους τῶν Ἠπειρωτῶν Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, ἐνταῦθα διατρίβοντα (2), ὑποσχόμενος νὰ παραδώσωσιν αὐτῷ καὶ πόλεις καὶ λειμένας ὥστε οὗτος νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν πραγμάτων, ἐν ἄλλαις λέξεσιν νὰ βασιλεύσῃ.

Ὁ Ἀντίοχος ὑπεσχέθη νὰ ἀποστείλῃ πρέσβεις τοὺς διαλεχθησομένους περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων· ἀλλὰ κακῇ τύχῃ ὁ ἄθλιος οὗτος βασιλεὺς ἐφρόντιζε μᾶλλον περὶ τῆς λάμπρότητος τῶν ἑορτῶν, αἵτινες ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι διὰ τοὺς γάμους αὐτοῦ μετὰ τῆς Κλεοπτολέμου τοῦ Χαλκιδέως θυγατρός, ἧς ἠράσθη πεντηκοντούτης ὤν, ὅθεν ἡττηθεὶς ἔφυγεν εἰς τὴν Ἔφεσον.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Χάροπος ἐχείριζον τὰ πράγματα τῆς Ἠπείρου οἱ περὶ τὸν Πασσαρώνιον Ἀντίνοα προκατέχοντες καὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς δόξαις. Χάροψ δὲ ὁ νεώτερος ἐπανελθὼν μετά τινα χρόνον ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν οἰκίαν, μειράκιον ὢν μετέωρον τῇ φύσει καὶ πάσης πονηρίας ἔμπλεων, ἐκορωνία καὶ παρετρίβετο πρὸς τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας. Συστάντος δὲ τοῦ πολέμου τῶν Ῥωμαίων πρὸς τὸν Περσέα βασιλέα τῶν Μακεδόνων, οἱ προὔχοντες τῆς Ἠπείρου καὶ ἰδίως ὁ ἐκ τῆς Τέκμωνος Κέφαλος φρόνιμος καὶ στάσιμος ἄνθρωπος συνεβούλευε δίκαια μὲν ποιεῖν τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ τοὺς Ἠπειρώτας τελείαν οὐδετερότητα τηρεῖν. Ὁ δὲ κακόβουλος Χάροψ διέβαλε τοὺς περὶ τὸν Κέφαλον καὶ Ἀντίνοα ὡς φρονοῦντας τὰ τῶν Μακεδόνων· οἱ ἄνδρες οὗτοι περιεφρόνουν τὰς διαβολὰς ταύτας στηριζόμενοι εἰς τὴν οὐδετέραν διαγωγὴν των· ἰδόντες ὅμως, ὅτι ὅμοιαι διαβολαὶ τῶν περὶ τὸν ῥωμαΐζοντα Αἰκίσκον ἐν Αἰτωλίᾳ ἐπιστεύθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καὶ εὐπρόσδεκτοι ἔγειναν, ἴσχυσαν δὲ νὰ προκαλέσωσι τὴν εἰς Ῥώμην ἀπαγωγὴν τῶν μὴ ῥωμαϊζόντων Αἰτωλῶν, ἠναγκάσθησαν μὲν οὗτοι νὰ ἐκλέξωσι τὰ τῶν Μακεδόνων (3), οἱ δὲ λοιποὶ Ἠπειρῶται ἐνέμενον εἰς τὴν οὐδετερότητα, ὡς κατωτέρω ἀποδειχθήσεται.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσέως ὑπὸ Παύλου τοῦ Αἰμιλίου καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς βασιλείας τῶν Μακεδόνων, ὁ ἄθλιος οὗτος Χάροψ μετὰ τοῦ ὁμόφρονος αὐτοῦ Νικίου καὶ μετὰ τῶν τὰ Ῥωμαίων φρονούντων Ἑλλήνων τῶν περὶ τῶν Καλλικράτην ἐκ τῆς Ἀχαΐας, τῶν περὶ τὸν Μνάσιππον ἐκ τῆς Βοιωτίας καὶ λοιπῶν, συνέδραμον εἰς Μακεδονίαν συγχαρησόμενοι τοῖς στρατηγοῖς τῶν Ῥωμαίων (1). Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων ὕπατος Παῦλος ὁ Αἰμίλιος διέταξε τὸν στρατηγὸν Ἀνίκιον ἵνα εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἤπειρον· καὶ ἁπάσας κυριεύσῃ τὰς πόλεις. Παραλελυμένων ὄντων τῶν τῆς Ἠπείρου πραγμάτων ἕνεκεν τῆς ἐλλείψεως πᾶσης ἑνότητος, καὶ τῶν κομματικῶν διενέξεων, ἐπόμενον ἦν νὰ ὑποταχθῶσιν ἄνευ ἀντιστάσεως πάσαι αἱ πόλεις. Μόνον αἱ Μολοσσικαὶ πόλεις Πασσαρών, Τέκμων, Ὄρρειον καὶ Φυλάκη παρέστησαν ἀντίστασιν τινα (2)· οἱ δὲ μεγάλοι ἄνδρες τῆς Ἠπείρου ὁ Ἀντίνοος καὶ Θεόδοτος ἐκ τῆς Πασσαρῶνος καὶ ὁ Κέφαλος ἐκ τῆς Τέκμωνος, μὴ θελήσαντες νὰ ἐπιζήσωσιν εἰς τὴν δουλείαν τῆς πατρίδος των, εἰσέβαλον ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀκμαιοτέρων συμπολιτῶν των εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν καὶ μαχόμενοι γενναίως ἀπέθανον, λέγει ὁ Πολύβιος (3)· μέγιστα δὲ ἐπαινεῖ αὐτοὺς ἀντιπαραθέτων πρὸς τοὺς Ῥοδίους τοὺς εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν εὑρεθέντας Δείνωνα καὶ Πολυάρατον.

Ἡ Ῥώμη δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ διέταξε τὸν Αἰμίλιον (4) ἵνα καταστρέψῃ τὰς πόλεις καὶ ἐξανδραποδίσῃ τοὺς κατοίκους (5). Ὁ ὕπατος τῶν Ῥωμαίων μετὰ τῆς συνήθους πολιτικῆς δολιότητος τῶν Ῥωμαίων ἀφῄρεσεν ἐκ τῶν πόλεων τὰς φρουράς, εἰπὼν ὅτι θέλει ἀφήσει τοὺς Ἠπειρώτας ἐλευθέρους ὡς καὶ τοὺς Μακεδόνας αὐτούς, καὶ ταὐτοχρόνως ἀνέτρεψεν ἑβδομήκοντα πόλεις τὰς πλείστας Μολοττικάς, δέκα καὶ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων ἐξανδραποδίσας· τοσοῦτον δὲ πλῆθος λαφύρων ἔλαβον οἱ στρατιῶται, ὥστε εἰς ἕκαστον ἔλαχον διακόσια δηνάρια, εἰς ἕκαστον δὲ ἱππεὰ τετρακόσια, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν σκευῶν, ὧν πωληθέντων διενεμήθη τὸ ἀντίτιμον αὐτοῖς.

Ἔφριξαν πάντες οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ βάρβαρον καὶ στυγερὸν τοῦτο ἀνοσιούργημα, λέγει ὁ Πλούταρχος· θαυμάζει δὲ καὶ ἀπορεῖ πῶς ὁ Αἰμίλιος ἔπραξε τοῦτο παρὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ ἐπιεικῆ καὶ χρηστὴν οὖσαν (1)· ἀλλ' ὁ ἠθικώτατος καὶ ἀγαθώτατος Πλούταρχος δὲν ἐγνώριζεν ὅτι ἐν τῇ διπλωματικῇ βίβλῳ οὐδαμῶς ἀπαντῶνται αἱ λέξεις εὐγνωμοσύνη, φιλανθρωπία, δικαιοσύνη, ἀλλὰ μόνον τὸ συμφέρον αἵματι ἐτῖ γεγραμμένον. Εἶχον βεβαίως οἱ Ῥωμαῖοι πολιτικήν τινα πρακτικωτέραν, οἱ δὲ Ἕλληνες συνέχεον τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ἐπιστήμην τοῦ κυβερνᾶν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῶν ἠθῶν, ὡς λέγει ὁ Denis ἐν τῷ βραβευθέντι πονήματι αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορίας τῶν θεωριῶν καὶ ἠθικῶν ἰδεῶν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Συνάγεται τῳόντι ἐκ τῶν ἱστορουμένων ὅτι οἱ

(1) Πολυβ. β. XXVII. Κ. 13.
(2) Πολύβ. β. XX Κ. 3.
(3) Πολυβ. β. XXVII, Κ. 3.

(1) Ὁ αὐτὸς β. XXX, Κ. 10.
(2) Titi Livii L. XLV, C. XXVI.
(3) Πολυβ. β. XXX, Κ. 7.
(4) Titi Livii L. XLV, C. XXXIV.
(5) Αὐτόθι.
(6) Πλούτ. Παῦλος Αἰμίλιος.

Ῥωμαῖοι δὲν εἶχον εὐλογοφανῆ πρόφασιν, ἵνα ἐξανδραποδίσωσι δέκα πέντε μυριάδας Ἠπειρωτῶν μετὰ τοσαύτης βαρβαρότητος. Ὅταν ὁ Περσεὺς διὰ τῆς Ἠπείρου διελθὼν ἐνέβαλεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων Ἄππιος ἠναγκάσθη νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν ἐκ τῆς Φανότης, ἔνθα ἐπολιόρκει τὸν στρατηγὸν τοῦ Περσέως Κλεύαν· συνεμάχει μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τούτου ὁ Ἠπειρώτης Φιλόστρατος· ἀλλ' ἓν σῶμα Χαόνων καὶ ἄλλοι Ἠπειρῶται ἦσαν τεταγμένοι εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς λεγεῶνας (1). Ὡσαύτως ὅταν ὁ Ἀντίνοος καὶ Θεόδοτος, ὡς ἐῤῥέθη, εἰσέβαλον εἰς τοὺς προκοίτους τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατοῦ μαχόμενοι, ὁ νεανίας ἐκ τῶν προὐχόντων τῆς Πασσαρῶνος ἕτερος Θεόδοτος ἠγόρευσεν εἰς τὸ πλῆθος ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἠνέῳξε τὰς πύλας τῆς πόλεως, ὥστε οὗτοι ἀκονιτὶ εἰσέβαλον ἐν αὐτῇ (2). Ὅταν τέλος πάντων οἱ τὰ τοῦ Περσέως φρονοῦντες ἐκ τῶν Μολοσσῶν Θεόδοτος καὶ Φιλόστρατος, πράξαντες πρᾶγμα ἀσεβὲς καὶ παράσπονδον, ἔγραψαν τῷ Περσεῖ νὰ ἐπισπεύσῃ νὰ συλλάβῃ τὸν ὕπατον τῶν Ῥωμαίων Ἄϋλον τὸν Ὀστίλιον διαβαίνοντα διὰ τῆς Μολοσσίας καὶ διευθυνόμενον εἰς τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων, οἱ Μολοσσοὶ κατέλαβον τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀώου γέφυραν καὶ ἐμπόδισαν τὸν Περσέα νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Μολοσσίαν· παραγενόμενος δὲ εἰς τὴν Φανότην ὁ Ἄϋλος κατέλυσε παρὰ Νέστορι τῷ Κροπίου, ὅστις τὸν ἠνάγκασε διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον νὰ μεταβῇ διὰ νυκτὸς εἰς γείτονα χώραν· ἐκεῖθεν δὲ ὁ ὕπατος τῶν Ῥωμαίων διὰ θαλάσσης μετέβη εἰς Ἀντίκυραν καὶ ἐντεῦθεν εἰς Θεσσαλίαν (3).

Ἐκ τῶν εἰρημένων οὖν καὶ ἐκ τῆς ὁπωσοῦν ἐπιεικοῦς διαγωγῆς τῶν Ῥωμαίων πρὸς τοὺς Μακεδόνας συνάγεται ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ ὀλιγαρχία ἰδοῦσα τὴν εὐανδρίαν τῆς Ἠπείρου, καὶ τὴν ἀποτελεσθησομένην δύναμιν ἐάν ποτε ἤθελε τεθῇ αὕτη ὑπὸ ἕνα ἀρχηγόν, διέταξε τὴν ἐξανδραπόδισιν καὶ ἐρήμωσιν αὐτῆς, ὅπως εὐκολύνῃ τοὺς κατακτητικοὺς αὐτῆς σκοποὺς ἐπὶ τῶν λοιπῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν.

Μετὰ τὴν ἀνατροπὴν πασῶν σχεδὸν τῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου φαίνεται ὅτι τὴν Φοινίκην, τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ Χάροπος, ἀφῆκαν οἱ Ῥωμαῖοι ἀβλαβῆ, οὐχὶ βεβαίως ἵνα σώσωσι τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα τοὺς ἀφήσωσιν ἔρμαιον τῆς πλεονεξίας τοῦ θηριωδεστάτου καὶ σκαιοτάτου ἀνθρώπου τούτου. Ἀφοῦ τοὺς ἐπιζήσαντας ἐπιφανεῖς ἄνδρας τῆς Ἠπείρου ἀνέκρινεν ὁ Ἀνίκιος, τοὺς μὲν ἀνήρεσε τοὺς δὲ εἰς Ῥώμην ἀπήγαγεν, ἀφῆκε τὸν Χάροπα κύριον ἵνα πράττῃ πᾶσαν ὠμότητα καὶ παρανομίαν. « Οὗτος δὲ, λέγει ὁ Πολύβιος, οὐκ ἐστι τῶν δεινῶν, ὁποῖον οὐκ ἐποίει τὰ μὲν δι' αὐτοῦ, τὰ δὲ διὰ τῶν φίλων· ὅπως δὲ σωθῶσιν ἠναγκάσθησαν καὶ ἄνθρωποι τίμιοι καὶ ἀπέχοντες πάσης ἀδικίας πρότερον νὰ καταταχθῶσι μεταξὺ τοῦ φίλου του, καὶ οὕτως συνεπισχύειν καὶ κοινωνεῖν ταῖς ἑαυτοῦ ἀνομίαις. Ὁ Χάροψ ἐφόνευε τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ ἀναφανδὸν κατὰ τὴν ἀγορὰν, κατὰ τοὺς ἀγροὺς, καὶ ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις, καὶ πάντων τὰς περιουσίας ἐσφετερίζετο· οὗτος μὲν ἐγύμνωνε τοὺς ἄνδρας, ἡ δὲ τῷ υἱῷ ὁμοιάζουσα μήτηρ αὐτοῦ Φιλότης τὰς γυναῖκας· ἔλεγε δὲ ὅτι ταῦτα πάντα κατέπραττε τῶν Ῥωμαίων συνευδοκούντων (1)· περὶ οὗ ποσῶς δὲν ἀμφιβάλλομεν.

Ἀφοῦ ὁ Χάροψ ἥρπασε πολλὰ, γυμνώσας τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, μετέβη μετὰ τῶν ὀπαδῶν του εἰς τὴν Ῥώμην, ἐλπίζων ὁ σκαιὸς ὅτι ἡ Σύγκλητος ἤθελεν ἐπισφραγίσει τὰς ἀνομίας του· ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι πᾶν μέσον μετεχειρίζοντο πρὸς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τῆς Ῥώμης, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ τοὺς προδίδοντας τὴν πατρίδα των περιεφρόνουν. Ὁ Μάρκος ἀρχιερεὺς ὤν, καὶ πρῶτος τῆς Συγκλήτου, καὶ ὁ Λεύκιος ἐκώλυσαν τὸν Χάροπα εἰς τὰς οἰκίας των εἰσιέναι· ὅθεν ἀναχωρήσας οὗτος ἐκ τῆς Ῥώμης, ἔγραψεν ὑπόμνημα πρὸς τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν ἁρμόζον, δικαιολογούμενος ὅτι μετὰ τῆς Ῥωμαίων γνώμης τὰ πάντα ἐνήργει· φθάσας δὲ εἰς Βρεντήσιον ἀπέθανεν. Καὶ συνέβη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο καθαρμὸν γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος, λέγει ὁ Πολύβιος, τῶν ἀλιτηρίων αὐτῆς ἐκ τοῦ ζῆν μεθισταμένων (2).

ΑΛΕΞΙΟΣ ΠΑΛΛΗΣ.

(*Ἕπεται τὸ τέλος.*)

(1) Titi Livii L. XLIII. C. XXIII.
(2) Ὁ αὐτὸς L. XLV. C. XXVI.
(3) Πολυβ. β. XXVII Κ. 14. Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Πολυβίου ἐξάγεται ἐπίσης ὅτι ἡ Φανότη ἔκειτο ἐν τῇ μεσογείῳ.

(1) Πολυβ. β. XXXII, Κ. 21, 22.
(2) Αὐτόθι.

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 198.)

—ooo—

Ὁ Σαμουήλ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀπαντήσεως, ἐξέσχισεν αὐτὴν ὀργισθεὶς καὶ εἰπών· — Πάλιν καμμία τρέλλα! Τὴν νῦρα ἄνδρα πλούσιον, νέον, εὔμορφον καὶ εὔθυμον, καὶ δὲν τὸν θέλει! Ἀρίνει τὸ κρέας καὶ ζητεῖ τὴν σκιάν. Ἂς κάμῃ ὅ,τι θέλει ἡ ἀνόητη· δὲν ἀνακατόνομαι πλέον εἰς τὰς ὑποθέσεις της.

Ὁ δὲ Βουσσύς, ἐννοήσας τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἐξαδέλφου του, ἐξεκαρδίζετο γελῶν ὅτε ἀνεγίνωσκε τὴν ἐπιστολήν.

Μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν, ἀποθέσας αὐτὴν εἰς τὸ χαρτοφυλάκιόν του, ἤναψε τὸ σιγάρον του. Ἰδοὺ δὲ τί ἐν τοσούτῳ συνέβη εἰς Νεοεβόρακον. Ὁ λόρδος Ἀβερρόϊλ, κόμης τοῦ Κιλκεννύ, πατρίκιος τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἰρλανδίας καὶ μέλλων διοικητὴς τοῦ Καναδᾶ, κατεδέχθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν οἰκίαν πλουσίου τραπεζίτου, ὅπου ἔμελλε νὰ παρευρεθῇ καὶ ἡ ὡραία Κόρα. Εἷς ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του, μαῦρος, ἐπροστάχθη ν' ἀποκρίνεται εἰς ὅλας τὰς ἐρω-

τήσεις διὰ τῆς ἀκατανοήτου γλώσσης τῶν Ἀφρικανῶν ἀποίκων· — *Ἀφέντη, καλὸ ἀφέντη δικό μου, τάλλαρα πολλὰ ἔχει, μάλαμα πολύ, πολύ.* Εἷς ἄλλος, Ἰρλανδὸς τὴν πατρίδα, παρηγγέλθη νὰ προσποιῆται τὸν κωφόν. Ἦσαν δὲ καὶ οἱ δύο ὁλόχρυσα ἐνδυμένοι, καὶ κρατοῦντες χρυσοκεράλους ῥάβδους ἐβάδιζον μὲ σοβαρότητα.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Κόρα εἰσελθοῦσα εἰς τὴν αὔθουσαν ὑπερήφανος διὰ τὸ κάλλος της, ἐθάμβωσε πάντας τοὺς περιεστῶτας. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀβερφοῖλ ἔμεινε χάσκων. Συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν οἰκοδέσποιναν παρουσιάζουσαν αὐτῷ τοὺς προσκεκλημένους, περιῆλθε τὴν αἴθουσαν, ἔχων τὸν μὲν πώγωνα ἐντὸς τοῦ λαιμοδέτου του, τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς ἀκινήτους, καὶ τοὺς ἀγκῶνας κολλημένους ἐπὶ τοῦ σώματός του. Ὅτε δὲ ἦλθε πλησίον τῆς Κόρας, ἡ μὲν παρουσίασις ἔγεινεν ὡς καὶ προηγουμένως, ὁ λόρδος ὅμως ἀνεφώνησεν ἢ μᾶλλον ἐλαρύγγισεν· — Ἡ Κυρία Κόρα Βουττερφλάϋ; ὦ!

Τὸ *ὦ!* αὐτό, τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ πρώτη λέξις ἡ ἐξελθοῦσα ἀπὸ τὸ στόμα του, ἐπροξένησε μεγίστην ἐντύπωσιν. Ἰδίως δὲ ἡ Κόρα συνεκινήθη ἀπὸ τὸ θαυμαστικὸν ἐκεῖνο σημεῖον καὶ ἠρυθρίασεν, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ κυρίαι ἐρθόνησαν τὴν εὐτυχίαν της. Ἕνας πατρίκιος τῆς Ἀγγλίας, ὁ ὁποῖος εἶδεν εἰς τὸ Buckingam-Palace (τὰ Ἀγγλικὰ ἀνάκτορα) τὰς περιφημοτέρας καλλονὰς τῶν τριῶν βασιλείων, καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν βασίλισσαν Βικτωρίαν, νὰ συγκινηθῇ τοσοῦτον διὰ τὸ κάλλος Ἀμερικανίδος ὥστε νὰ ἐκφωνήσῃ *ὦ!* Τοῦτο ἦτο θαῦμα, τὸ ὁποῖον οὔτε τρεῖς φορὰς δὲν συμβαίνει εἰς ἕνα αἰῶνα.

Ὁ λόρδος, καθήσας παρὰ τὴν Κόραν ἠρώτησεν αὐτήν· — Χορεύετε, κυρία;

Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ὑπέθεσεν ὅτι θὰ τὴν ἐκάλει εἰς χορὸν ἀπεκρίθη καταφατικῶς.

— Καὶ ποῖον χορὸν χορεύετε; ἠρώτησε καὶ πάλιν ὁ Βρεττανός.

— Τὸν ἀντίχορον, μιλόρδε.

— Ὦ! τὸν ἀντίχορον χορεύουν μόνον οἱ ἐργαστηριάριδες, εἶπεν ὁ κόμης μετ' αὐθαδείας ὅλως Βρεττανικῆς.

— Σπανίως τὸν χορεύω, ἀπεκρίθη ἡ Κόρα, καὶ κατὰ συγκατάβασιν. Πρέπει νὰ εἴμεθα φιλόφρονες πρὸς τοὺς φίλους μας.

—Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἔχω ποτὲ φίλους ἐργαστηριάριδας, ἐπανέλαβεν ὁ Ἄγγλος. Χορεύετε στρόβιλον;

— Συχνά, ἀπεκρίθη ἡ Κόρα, νομίσασα ὅτι ἤθελεν οὕτω ἀνορθώσει τὸ πρῶτον σφάλμα.

— Τόσῳ χειρότερα· ὁ στρόβιλος εἶναι ἀναιδής. Χορεύετε πόλκαν, ῥεδοβάν, μαζοῦρκαν;

Ἀλλ' ἡ Κόρα ἐδίσταζε πλέον ν' ἀποκριθῇ· ὁ λόρδος ὅμως μειδιάσας εἶπεν· — Ὀλίγον, ἔ; ἔχετε ἄδικον· τὸ κατ' ἐμὲ δὲν χορεύω εἰμὴ κοπανιστόν.

— Τί εἶναι ὁ κοπανιστός; ἠρώτησε μὲ συστολὴν ἡ Κόρα.

— Εἶναι ὁ ἀριστοκρατικώτερος πάντων τῶν χορῶν· αὐτὸν ἠγάπα καὶ ὁ Λοδοβῖκος ΙΑ', αὐτὸν μόνον χορεύει καὶ ἡ βασίλισσα Βικτωρία.

Ταῦτα ἀκούσασα ἡ Κόρα ἐξίστατο καὶ ἐξεθαμβοῦτο. — Ἰδού, ἔλεγε καθ' ἑαυτήν, ἀληθὴς λόρδος, προσκολλημένος ὅλως εἰς τὰ τῆς πατρίδος του καὶ κνταφρονῶν, πλὴν ἑαυτοῦ, ὅλην τὴν οἰκουμένην.

— Δὲν χορεύετε ἐδῶ τὸν κοπανιστόν; ἠρώτησεν ὁ λόρδος μετὰ μικρὰν σιωπήν.

Ἡ κόρη τοῦ τραπεζίτου ἐνόησεν εὐθὺς τὴν ἀληθῆ ἔννοιαν τῆς ἐρωτήσεως καὶ ἐταράχθη. Ὑπῆρχον ἄρα χοροὶ εἰς μόνας τὰς γυναῖκας τῶν λόρδων ἁρμόζοντες, τοὺς ὁποίους ἠγνόουν αἱ ἄλλαι γυναῖκες! Καὶ ἀπήντησε μὲν ὅπως ἠμπόρεσεν· ὁ δὲ λόρδος τὴν ἤκουσε τοὺς πόδας ἔχων ἐκτεταμένους, τὰς χεῖρας εἰς τὰ θυλάκια καὶ σχεδὸν πλαγιασμένος. Ἀφοῦ δὲ ἐτελείωσεν ἡ Κόρα· — Ἔκαμα κακά, εἶπεν ὁ λόρδος, νὰ σᾶς ὁμιλήσω διὰ τοιαῦτα πράγματα, διότι ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῶ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ Λονδίνου καὶ Νεοεβοράκου. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἠξεύρουν μόνον χρήματα νὰ κερδαίνουν, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὅμως ἠξεύρουν νὰ τὰ ἐξοδεύουν· ἀλλά, μὲ τὸν καιρὸν ἴσως κατορθώσετε καὶ ἐδῶ κάτι τι. Ἡ πρόοδος πρὸς τὸ καλὸν εἶναι βραδεῖα. Γνωρίζω χωρία εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι πλέον πολιτισμένα ἀπὸ τὸ Νεοεβόρακον.

Ἡ αὐθάδεια τῆς τελευταίας ταύτης παρατηρήσεως ἐκίνησεν εἰς ἀγανάκτησιν τοὺς περιεστῶτας. Μόνη ἡ Κόρα, μὴ ἐνθυμουμένη τὴν δόξαν τῆς πατρίδος, ἐθαύμαζε τὴν αὐθάδειαν τοῦ λόρδου. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἡ βαρβαρότης εἶναι σημεῖον ἰσχύος.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἑσπέρας ἐκείνης ὁ Κιλκεννὺ ἐκράτει πλησίον του τὴν Κόραν καὶ ὡμίλει αὐτὴν περὶ ἀλόγων καὶ σκύλων, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν εὐγενῶν τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ δὲ τὰ ἄλογα καὶ τοὺς σκύλους ὡμίλησε διὰ τοὺς προγόνους του, καὶ ἀπαριθμήσας τοὺς ἀναριθμήτους κόμητας τοῦ Κιλκεννύ, ἔφθασεν εἰς τὸν πρῶτον, τὸν λόρδον Ἠριχάρδον Στρογκβώ, τὸν κατακτητὴν τῆς Ἰρλανδίας. Υἱὸς δὲ τοῦ Ἠριχάρδου τούτου ἦτον ὁ Οὐάλτερος, ὁ πολιορκήσας τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ κατακυλίσας ἀπὸ τὸ ἄλογόν του εἰς τὴν περὶ Τιβεριάδα μάχην τὸν Σαλαδῖνον. Ὁ δὲ ἔγγονος τοῦ Οὐαλτέρου ἔρριψε κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογόν του τὸν περίφημον κόμητα τοῦ Λεῖσεστερ εἰς τὴν ἐν Λούῃ μάχην. Ἔκτοτε οἱ Κιλκεννὺ φέρουν ἀντὶ ἐμβλημάτων ὕπτιον δράκοντα· διότι ὁ δράκων ἦτο τὸ ἔμβλημα τοῦ Λεῖσεστερ. Ὁ πρόπαππος τοῦ λόρδου Ἀβερφοῖλ, πρῶτος ὢν ὑπασπιστὴς τοῦ συνταγματάρχου Κλίβ εἰς τὴν ἐν Πλασσεῦ μάχην, ἐνίκησε πολλάκις τὸν Ἰδὲρ Ἀλί, σουλτάνον τῆς Μυσώρας, κατακτήσας ἓν ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν καὶ τὸν ὡραιότερον ἀδάμαντα τῆς σουλτάνας.

Τὴν δευτέραν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρησεν ὁ λόρδος, ἀφεὶς τὴν Κόραν καταμαγευμένην ἀπὸ τὰς ἡρωϊκὰς καὶ ἱππικὰς διηγήσεις του. Ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ ὅλαι αἱ γυναῖκες ἔσπευσαν νὰ τὴν συγχαρῶσι διὰ τὴν κατάκτησίν της. Τὴν ἐπιοῦσαν, ἐνῷ μετὰ τὸν τεταραγμένον ὕπνον της κατεγίνετο εἰς τὴν πρωϊνήν της ἐνδυμασίαν,

εἰς πρᾶγμα δηλαδὴ ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ἔλαβε τὸ ἑφεξῆς ἐπιστόλιον·

« Νεοεβόρακον, 16 Αὐγούστου 1849.

» Φιλτάτη Κυρία Βουττερφλάϋ.

» Εἶναι ἄρα τολμηρὸν τὸ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μὲ συνοδεύσετε ἕως εἰς τὴν Μακρὰν νῆσον; Ἡ θάλασσα εἶναι ὡραία, καὶ τὸ ἀτμόπλοιον θ' ἀναχωρήσῃ ἐντὸς ἡμισείας ὥρας. Περιμένω ἀπόκρισιν εἰς τὴν θύραν σας.

» ΓΕΩΡΓΙΟΣ, λόρδος ΑΒΕΡΦΟΙΛ, κόμης τοῦ ΚΙΛΚΕΝΝΥ. »

Ἡ καρδία τῆς Κόρας ἔπαλεν ὅταν ἀνέγνωσε τὴν ἐπιστολήν. — Τὸν κατέκτησα λοιπόν, ἔλεγε μόνη, κατέκτησα τὸν λόρδον διοικητὴν τοῦ Καναδᾶ, τὸν ἀπόγονον τοῦ Ἠριχάρδου Στρογκβώ, τὸν εὐγενέστερον τῶν Πλανταγενετῶν.

Καὶ ἐνδυθεῖσα μετὰ σπουδῆς κατέβη εἰς τὴν θύραν ὅπου τὴν ἐπερίμενεν ὁ κόμης, καὶ διευθύνθη μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μακρὰν νῆσον. Περιττὸν κρίνω νὰ ἐπαναλάβω τὰς συνδιαλέξεις τοῦ λόρδου καὶ τῆς ὡραίας συνοδοιπόρου του· ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπω ὅτι δὲν ἀπεμακρύνθησαν πώποτε τοῦ πρέποντος. Ὁ Ἀβερφοῖλ μάλιστα δὲν ὡμίλησε διόλου περὶ ἔρωτος. Ἐξηκολούθησε διηγούμενος τὴν γενεαλογίαν καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ πατρός του, καὶ περιέγραψε τὰς ἐν Ἰρλανδίᾳ ἑπτὰ ἐξοχάς του, καὶ τὴν ἐν Σκωτίᾳ μεγαλοπρεπῆ λίμνην του μετὰ τοῦ φρουρίου της. Ἐνταῦθα καὶ ἔφυγε καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὁ Ῥοβέρτος Βρύς. Ἐνῷ δὲ τοιαῦτα διδακτικὰ συνάμα καὶ τερπνὰ ἔλεγεν, ἐγεύθησαν ῥωμαλέως κατὰ τὸν Ἀμερικανικὸν συρμόν· ἡ Κ. Βουττερφλάϋ ἐτίμησε μάλιστα δι' ἀναγραγραφίσματος δύο βαυκάλεις καμπανίτου τὰς ὁποίας ἔφερον ἀπὸ Νεοεβόρακον οἱ ὑπηρέται τοῦ λόρδου. Τὸ δὲ ἑσπέρας ἀπεχωρίσθησαν χωρὶς οὐδὲ λέξιν νὰ προφέρωσι διὰ τὴν συμφέρουσαν καὶ πρὸς τοὺς δύο ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡ Κόρα ἔλαβε τὸ ἑξῆς ἐπιστόλιον·

« Φιλτάτη Κ. Βουττερφλάϋ!

» Χθὲς νανουριζόμενος πλησίον σου ἀπὸ τὰ κύματα τοῦ ὠκεανοῦ, ἠθέλησα νὰ σὲ φανερώσω τὴν πρὸς σέ μου ἀγάπην, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησα. Φιλτάτη Κόρα! τῆς ζωῆς μου σὺ εἶσαι κυρία· σὲ λατρεύω. Γενοῦ σύζυγός μου, καὶ θὰ εἶμαι, ὡς καὶ σήμερον, δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς πιστὸς καὶ ἀφιερωμένος εἰς τὰ νεύματά σου.

» ΓΕΩΡΓΙΟΣ, λόρδος ΑΒΕΡΦΟΙΛ, κόμης ΚΙΛΚΕΝΝΥ. »

Παρ' ὀλίγον νὰ λειποθυμήσῃ ἡ Κόρα ὅτε ἀνέγνωσε τὴν πρότασιν. Ἀλλ' ἀνανήψασα καὶ λαβοῦσα δυνάμεις ἀπεκρίθη τάδε·

« Φίλτατε λόρδε!

» Ἡ μὲν καρδία μου εἶναι ἐλευθέρα, ἡ ἀποκατάστασίς μου ὅμως κρέμαται ἀπὸ τὸν πατέρα μου. Βδελυρά τις συμφωνία, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν συγκατετέθην, μὲ καταδικάζει νὰ ὑπανδρευθῶ Γάλλον τινὰ φίλον του. Ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ εἰς Scioto-Town· θὰ πέσω εἰς τοὺς πόδας τοῦ γέροντος Σαμουήλ, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ καμφθῇ ἐπὶ τέλους, καὶ θὰ ἐλεήσῃ τὰ δάκρυά μου.

» Ὅλη ὑμετέρα ΚΟΡΑ ΒΟΥΤΤΕΡΦΛΑΥ. »

— Ἀξιοπρεπεστάτη τῳόντι διαγωγὴ λόρδου! ἀνεφώνησεν ὁ Ἀβερφοῖλ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς! Ὑπάγει νὰ πέσῃ εἰς τοὺς πόδας ἑνὸς γεροψάλτου τοῦ Ψαλτηρίου, καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ καταδεχθῇ νὰ κάμῃ γαμβρὸν ἕνα Κιλκεννύ! Μὰ τὴν ἀλήθειαν αἱ γυναῖκες εἶναι τρελλαί. Μ' ἔρχεται ὄρεξις νὰ τὴν ἀφήσω εἰς τὰ κρύα τοῦ λουτροῦ.... Ἀλλά, τὰ τάλλαρα τοῦ γέροντος θ' ἀποδώσουν τὴν ἀρχαίαν λάμψιν εἰς τὸ ὠχρὸν ἄστρον τῶν Κιλκεννύ. Πλὴν τούτου, τί θὰ εἰπῇ ὁ Ῥοκεβρὺν ἂν κερδήσῃ καὶ πάλιν τὸ στοίχημα; Θὰ μὲ περιγελάσῃ ἐκ νέου· θὰ εἰπῇ ὅτι ὑπεχώρησα εἰς Γάλλον. Ὄχι! — Εἶπε καὶ ἔγραψε τὴν ἐρεξῆς ἀπάντησιν·

« Φιλτάτη Κόρα!

» Σέβομαι καὶ θαυμάζω τὴν σύνεσίν σου· κατ' ἐμὲ ὅμως, προτιμότερον εἶναι νὰ ὑπανδρευθῶμεν πρὶν ἀναχωρήσωμεν. Προσβάλλεται ἡ φιλαυτία μου ἐὰν θέσῃς ἀντικρύ μου ἕνα Γάλλον ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι. Σὲ περιμένω εἰς τὴν ἅμαξάν μου μὲ δύο μάρτυρας. Εἰδοποίησα δὲ καὶ τὸν ἱερέα. Δὲν μὲ φαίνεται νὰ θυμώσῃ ὁ γέρων Σαμουὴλ ὅταν ἴδῃ τὴν κόρην του κόμησσαν τοῦ Κιλκεννύ, καὶ πατρικίαν τῆς Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας. Ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ταύτῃ, κατασπάζομαι τὴν ἱεράν σου δεξιάν.

» Ὁ ὑπεραγαπῶν σε ΓΕΩΡΓΙΟΣ. »

Ταῦτα ἀναγνοῦσα ἡ Κόρα ἡτοιμάσθη, κατέβη, ὑρήκεν εἰς τὴν θύραν της τὸν κόμητα καὶ δύο μάρτυρας ἐντὸς ὀχήματος. Εἷς δὲ τῶν μαρτύρων ἦτον ὁ Ῥοκεβρύν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἄγγλος παρέλαβε διὰ νὰ γείνῃ μάρτυς τοῦ θριάμβου του.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ γάμος ἦτο τετελεσμένος, καὶ τὴν ἐπαύριον οἱ δύο νεόνυμφοι ἀνεχώρησαν εἰς Scioto Town· ἀλλὰ πρὸ αὐτῶν ἀνεχώρησεν ὁ Ῥοκεβρύν. Ἐλθὼν οὗτος εἰς τὸν Βουσσύ, εἶπεν αὐτῷ·

— Ἡ Κόρα ἔγεινε κόμησσα Κιλκεννύ, καὶ διὰ τοῦτο μόνον χίλια τάλλαρα ἐζημιώθης.

Καὶ διηγήθη τὰ διατρέξαντα. Οἱ δύο φίλοι, ἀφοῦ πρῶτον ἐγέλασαν ὡς τρελλοί, ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σαμουήλ, καὶ ἐξιστορήσαντες τὰ τοῦ γάμου τῆς Κόρας, ἐζήτησαν τὰς διακοσίας χιλιάδας τῶν ταλλάρων τὰ ὁποῖα εἶχε κρατήσει ὁ γέρων διά τε τὴν Κόραν καὶ ἑαυτόν. Ὁ Βουσσὺς ἐπροσποιεῖτο τὸν περίλυπον.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Σαμουὴλ ἐφρύαξεν.

— Ἀδύνατον, ἀνέκραξεν, ἡ Κόρα δὲν ὑπανδρεύθη!

Δὲν εἶχεν εἰσέτι τελειώσει τὸ ἐπιφώνημά του, καὶ ἰδοὺ ἡ Κόρα, εἰσελθοῦσα μετὰ τοῦ ἀνδρός της περιεπτύχθη αὐτὸν καὶ εἶπε·

— Φίλτατε πάτερ! σὲ παρουσιάζω τὸν ἀγαπητὸν σύζυγόν μου Γεώργιον, λόρδον Ἀβερφοῖλ, κόμητα τοῦ Κιλκεννὺ καὶ πατρίκιον Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας.

Ὁ Ἄγγλος ἔκλινεν ἀγερώχως τὴν κεφαλήν.

— Εἰς τὸν διάβολον καὶ οἱ λόρδοι καὶ οἱ κό-

μητες! ἀνεκραύγασεν ἀφρίζων ὁ Σαμουήλ· διὰ τὴν τρέλλαν σου θὰ μετρήσω τώρα διακοσίας χιλιάδας ταλλάρων σωστάς.

— Ὦ! ἀνεφώνησεν ὁ Ἄγγλος δυσανασχετῶν, δὲν μὲ τὸ εἶπες τοῦτο, κυρία.

— Μιλόρδε, ἀπεκρίθη προσβληθεῖσα ἡ Κόρα, δὲν μὲ τὸ ἠρώτησες.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ Ἀβερφόϊλ, ὁ πατήρ σου εἶναι ἀρκετὰ πλούσιος καὶ δὲν πολυζαλίζεται ἀπὸ τοιοῦτα ποσά. Φθάνει νὰ μὴν ἐλαττωθῇ ἡ προῖκά μας.

Τοῦτο ἀκούσας ὁ Σαμουὴλ ἀνεπήδησεν ὡς νὰ τὸν ἐδάγκασε σφῆκα.

— Τί ἐννοεῖς, Μιλόρδε, ἠρώτησε, λέγων προῖκα; Μὲ κάμνεις νὰ χάσω διακοσίας χιλιάδας τάλλαρα ὑπανδρευθεὶς τὴν κόρην μου χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν μου, καὶ περιμένεις καὶ προῖκα; Ζήτησε προῖκα ἀπὸ τὸν ἱερέα ὁ ὁποῖος σᾶς ἐστεφάνωσεν, ἀπὸ τὸν σιδηρόδρομον διὰ τοῦ ὁποίου ἤλθετε, ἀπὸ τὸν ἀέρα ὅστις σᾶς φυσᾷ, ἀπὸ τὸ νερὸν τὸ ὁποῖον τρέχει, ἀπὸ τὴν γῆν ἢ ἀπὸ τ' ἄστρα· ἐνόσῳ ὅμως ζῶ ἐγὼ οὔτε λεπτὸν τοῦ γέρου Σαμουὴλ θὰ ἐπισκεφθῇ τὸ βαλάντιον τοῦ κόμητος τοῦ Κιλκεννύ.

— Εὖγέ μου! εἶπεν ὁ Ἄγγλος ὅστις ἤκουσεν ἀτάραχος τὸν πάταγον ὅλον ἐκείνου τοῦ χειμάρρου· καλὴν τὴν ἔπαθα. Ἐκέρδησα χίλια τάλλαρα καὶ ἕνα πενθερὸν ἄξιον νὰ κατατεθῇ ἀντὶ ἀργυρίου εἰς τὸ Βρεταννικὸν μουσεῖον.

— Σὺ δέ, ἀθλία, εἶπε βροντοφώνως εἰς τὴν κόρην του ὁ Βουττερφλάϋ, πρόσεχε μὴ φανῇς πλέον ἐμπροσθέν μου. Σὲ δίδω τὴν κατάραν μου.

Τοῦτο ἀκούσασα ἡ Κόρα ἔνευσε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξῆλθε σύρουσα καὶ τὸν λόρδον της. Ὁ δὲ Ῥοκεβρὺν καὶ ὁ Βουσσὺς εἶδον ἀπαθῶς τὴν σκηνὴν ἐκείνην.

— Ἀμφιβάλλετε ἀκόμη, Κ. Βουττερφλάϋ; ἠρώτησεν ὁ Βουσσύς. Παρακαλῶ νὰ μὲ δώσετε τὰ χρήματά μου.

Εἰσελθὼν αἴφνης ὁ Γ. Οὐάσιγκτων Βουττερφλάϋ, ἀνέκραξε· — Τί ἔμαθα; ἡ Κόρα ὑπανδρεύθη χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν σου μὲ ἕνα λόρδον καὶ ὁ Κ. Ῥοκεβρὺν ἦτο μάρτυς; Θὰ ἔπλεξαν καμμίαν ἄτιμον ῥαδιουργίαν οἱ κύριοι αὐτοὶ διὰ τὰ τέλη των.

— Κ. Γεώργιε Οὐάσιγκτων Βουττερφλάϋ, εἶπεν ὁ Ῥοκεβρύν, τὸ ἐμαντεύσατε. Χάρις εἰς τὰς φροντίδας μου ἡ Κ. Κόρα ἔγεινε κόμησσα. Ὅσῳ δὲ διὰ τὴν ἔκφρασίν σας· « ἄτιμος ῥαδιουργία, » θὰ μὲ δώσετε λόγον.

— Εὐθύς, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος Οὐάσιγκτων, καὶ ἐκβαλὼν bowie-knife, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ῥοκεβρύν. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ Καναδὸς εἶχε τὸν νοῦν του, καὶ ἁρπάσας ῥωμαλέως τὸν βραχίονα τοῦ Βουττερφλάϋ τὸν ἀφώπλισε καὶ ἔρριψε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν ὁδόν.

— Πληρώσατε πρῶτον, εἶπεν ἀτάραχος, τὰς διακοσίας χιλιάδας τάλλαρα, καὶ ἔπειτα λογαριαζόμεθα.

— Ἔπειτα λογαριαζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ὑπέλαβεν ὁ Βουσσύς· διότι ἔχομεν, Κ. Γ. Βοτττερφλάϋ, ἕνα παλαιὸν λογαριασμὸν νὰ θεωρήσωμεν.

Ὁ Σαμουὴλ ἐμέτρησε στενάζων τὰς διακοσίας χιλιάδας. Τὴν δ' ἐπιοῦσαν οἱ δύο φίλοι ἔγραψαν πρὸς τὸν Γ. Οὐασιγκτῶνα ὅτι, ἐπειδὴ ἐσέβοντο τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, δὲν ἤθελον νὰ μονομαχήσωσιν εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν ἔδαφος· ἐὰν ὅμως ἤθελε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον τὴν κειμένην ἐν μέσῳ τοῦ καταῤῥάκτου τοῦ Νιαγάρα, ἦσαν καὶ οἱ δύο ἕτοιμοι νὰ τὸν ἱκανοποιήσωσι. « Φέρετε μάρτυρα, ἐπρόσθεσεν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς του ὁ Βουσσύς. Ἡ μονομαχία θὰ γείνῃ τρομερά, καὶ ὁ ἡττηθεὶς θὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν Νιαγάραν. »

— Τί λέγεις; ἠρώτησεν ὁ Βουσσὺς τὸν Ῥοκεβρύν, θὰ ἔλθῃ;

— Μὴν ἀμφιβάλλης. Οἱ Γιαγκοὶ εἶναι οἱ πλέον φιλέκδικοι κάτοικοι τοῦ κόσμου. Σὺ προσέβαλες τὸν Βουττερφλάϋ· ἔσο λοιπὸν βέβαιος ὅτι θὰ σὲ φονεύσῃ, ἢ θὰ φονευθῇ παρὰ νὰ ὀπισθοδρομήσῃ.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ νέος Βουττερφλάϋ καὶ λοχαγός τις, μάρτυς αὐτοῦ, ὑπῆγαν εἰς ἀναζήτησιν τῶν δύο φίλων εἰς τὸ International-Hotel, καὶ οἱ δύο μαχηταὶ μετὰ τῶν μαρτύρων μετέβησαν εἰς τὴν νῆσον. Ὁ Βουττερφλάϋ ἠθέλησε νὰ μονομαχήσῃ μὲ πέλεκυν, ὁ δὲ Βουσσύς, φιλοφροσύνῃ φερόμενος, ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Ὁ Ῥοκεβρὺν ὅμως ἀνέφριξε, διότι ἠγάπα ἀληθῶς τὸν νέον φίλον του.

— Ὁ λυσσασμένος αὐτός, εἶπε πρὸς τὸν Βουσσύν, θέλει νὰ σὲ σκοτώσῃ ὡς σκῦλον. Ἀλλὰ σὺ ἔσο ἀτάραχος, καὶ μὴ βιάζεσαι. Πρόσμενε νὰ ἀρχίσῃ αὐτός, καὶ σὺ ἀπόκρουσέ τον καὶ κτύπα. Ὁ κτύπος τοῦ πελέκεως εἶναι θανατηφόρος. Πρόσεχε δὲ καὶ νὰ μὴ πάθῃς καμμίαν πληγὴν εἰς τὸ πρόσωπον, διότι ἡ Βαλεντίνη δὲν θὰ μὲ συγχωρήσῃ.

Ἐκεῖθεν τῆς νήσου, ἥτις εἶναι κατάφυτος, κεῖται εἰς τὸ κέντρον τοῦ καταῤῥάκτου μικρὰ χερσόνησος, ἔχουσα πύργον ὑψηλόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀναβαίνουν οἱ περίεργοι διὰ νὰ ἴδωσι τὸ βάραθρον ἐκεῖνο, τὸ ὡραιότερον πάντων τῶν ἐπὶ γῆς. Μικρὰ ξυλίνη γέφυρα ζευγνύει τὴν μικρὰν ταύτην χερσόνησον εἰς τὴν μεγάλην νῆσον. Παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ πύργου τούτου, τρία βήματα μακρὰν τοῦ καταῤῥάκτου, ἀπέναντι τῆς Καναδικῆς ἀκτῆς, συνῆλθον οἱ μαχηταὶ κρατοῦντες βαρεῖς πελέκεις. Ἡ ἀκμὴ τούτων ἦτον ἐκ χάλυβος ὡς τῶν πελέκεων τῶν ἡμετέρων σκαπανέων. Ὁ Βουσσύς, στρέψας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν ποταμὸν ὅστις ἐξετείνετο μέχρι τῆς κρεμαστῆς γεφύρας τῆς ζευγνυούσης τὴν Ἀμερικανικὴν χώραν πρὸς τὸν Καναδᾶν·

— Εἷς ἐξ ἡμῶν, εἶπε, θὰ κατακυλισθῇ μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Νιαγάραν, διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς ὄχθας τῆς Ὀνταρίας λίμνης.

— Σκυλογάλλε, ἀνέκραξε βαναύσως ὁ Γ. Οὐάσιγκτων, θὰ σὲ στείλω εἰς τὸν τόπον τὸν ὁποῖον εἶχαν ἄλλοτε οἱ πατέρες σου.

— Προσοχή! ἐκραύγασεν ὁ Βουσσύς· καὶ ἤρχισε φρικαλέα ἡ μονομαχία.

Μετά τινας ἐξελιγμούς, καθ' οὓς ἠθέλησαν νὰ δοκιμάσωσιν ἀλλήλους, ὁ Ἀμερικανὸς ὕψωσεν ἀνυπομόνως τὸν πέλεκυν μὲ τὰς δύο του χεῖρας διὰ νὰ σχίσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ Βουσσύ· ἀλλ οὗτος, ἀποφυγὼν τὴν πληγήν, ἦλθεν ἐκ πλαγίου, καὶ διὰ τοῦ πελέκεώς του ἀπέκρουσε τὸν τοῦ ἀντιπάλου. Συγχρόνως δὲ κατέφερεν αὐτὸς πληγὴν εἰς τὸν δεξιὸν τοῦ ἐναντίου ὦμον, εἰς τὸ μέρος ὅπου οὗτος συνενοῦται μὲ τὸν λαιμόν. Ὁ Γ. Οὐάσιγκτων ἔπεσεν ἀμέσως νεκρός, καί, κατὰ τὰς συμφωνίας, ἐρρίφθη εἰς τὸν Νιαγάραν. Αἱ ἐφημερίδες δὲν ἀνέφεραν διόλου τὴν μονομαχίαν ταύτην.

— Τώρα, εἶπεν ὁ Ῥοκεβρύν, ὑπάγωμεν νὰ ὑπανδρευθῶμεν ἂν θέλῃ ἡ Βαλεντίνη.

Ἡ Βαλεντίνη ἠθέλησε, διότι ἤρεσκε καὶ εἰς αὐτὴν ὁ Βουσσὺς ὅσῳ καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν της· καὶ κατὰ τὰ φαινόμενα ἠγαπήθησαν, ἀγαπῶνται καὶ θ' ἀγαπῶνται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα. Ὁ Βουσσύς, ὅστις εἶναι σήμερον τακτικώτατος καὶ εὐδαιμονέστατος, κατοικεῖ εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ὀΐου καὶ τιμᾶται παρ' ὅλων τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ διαπρέψῃ μεταξὺ τῶν πολιτικῶν ἂν ἤρεσκον εἰς αὐτὸν τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα. Ὁ φίλος του Ῥοκεβρύν, νυμφευθεὶς νέαν καὶ ὡραίαν Ἀμερικανίδα, καλλιεργεῖ τέσσαρα στάδια μακράν, ὑποστατικὸν ἀπέραντον, καὶ κατασκευάζει καμπανίτην καὶ μαδέρειον οἶνον διὰ τῆς σταφυλῆς Καταούβα, τὸν ὁποῖον οἱ αὐτόχθονες προτιμῶσι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ. Ὁ Βουσσὺς ἐπέπληξέ ποτε αὐτὸν διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ταύτην· ἐκεῖνος δὲ ἀπεκρίθη· — Λανθάνεσαι, φίλε μου· ἀφοῦ ἀρέσει τὸ κρασί μου δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὸ ἀλλάξω.

Ὁ Βουσσὺς δὲν ἀναθεματίζει πλέον τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν δημοκρατίαν, διότι ἐνόησεν ὅτι οἱ καλήτεροι θεσμοὶ ἔχουν ἄτοπα, καὶ ὅτι λαός, ἐντὸς τόσου ὀλίγου χρόνου κατορθώσας τόσα μεγάλα πράγματα, δικαιοῦται νὰ ἔχῃ καί τινας ἐλλείψεις καὶ ἕξεις γελοίας. Ἂς ἀφήσωμεν, ἔλεγέ ποτε πρὸς τὸν φίλον του, εἰς τοὺς Ἄγγλους νὰ χλευάζωσι τοὺς Ἀμερικανοὺς ἀξιοῦντες ὅτι οἱ *Γιαγκοὶ* εἶναι ῥυπαροί, βάναυσοι, κτηνώδεις, πλεονέκται καὶ ἀσυνείδητοι· τὰ μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας συγχωροῦν τὰς μεταξύ των ὕβρεις· ἡμεῖς ὅμως οἱ Γάλλοι οἵτινες οὔτε ἀδελφοὶ οὔτ' ἐξάδελφοι τῶν Ἀμερικανῶν εἴμεθα, ἀλλ' οὔτε ἔχομεν κατά τι νὰ φθονήσωμεν αὐτούς, ἂς ὁμολογήσωμεν ὅτι ποτὲ δημοκρατία δὲν ὑπῆρξε τόσῳ μεγάλη, τόσῳ φιλόπονος καὶ τόσῳ ἐλευθέρα, οὐδ' ἐκυβερνήθη μὲ τόσην σύνεσιν ὅσον ἡ Ἀμερική· καὶ ὅτι, ὄχι εἰς μεγαλοφυῆ τινα ἄνδρα ὀφείλει τὴν περιωπὴν εἰς ἣν ἀνέβη, ἀλλ' εἰς μόνην ἑαυτήν. Ἀλλά, λέγουν τινές, οἱ *Γιαγκοὶ* ἀγαποῦν νὰ καυχῶνται· δὲν εἶναι τάχα συγχωρημένον εἰς τὸν πολλὰ ἐργαζόμενον νὰ περιαυτολογῇ ἐνίοτε; Ναί μὲν χαλαρὰ εἶναι ἡ χεὶρ τῆς διοικήσεως· εὔχομαι ὅμως νὰ μὴ φθάσωσί ποτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τὴν καταστήσωσιν ἰσχυροτέραν. Οἱ λαοὶ δὲν εἶναι μωρὰ παιδία διὰ νὰ τοὺς κρατῶμεν ἀπὸ τὴν χεῖρα, ἀλλ' ὄντα λογικὰ καὶ συλλογιζόμενα. Προτιμότερον νὰ ἔχωσιν ἐλευθερίαν καὶ νὰ ὑποπίπτωσιν ἐνίοτε εἴς τινας παρεκτροπάς, παρὰ νὰ εἶναι σπαργανωμένοι διὰ παντοίων κανονισμῶν καὶ διατάξεων, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ πράξωσι μήτε καλὸν μήτε κακόν. Εὑρίσκομεν ἄλλοῦ ἔθνη τακτικώτερα, πλούτῳ ἰσότερον μερισμένα, πόρον ζωῆς ἀσφαλέστερον, μεγαλήτερον ἀριθμὸν ἀνθρώπων εἰδότων τὸ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, αἰσθανομένων τὰ χρέη καὶ τὰ δικαιώματά των καὶ γινωσκόντων νὰ ἐκπληρῶσιν αὐτά; Εὑρίσκομεν ἀλλοῦ περισσότερον σῖτον, περισσότερον κρέας, περισσότερα χρήματα, περισσοτέρας ἐκκλησίας, περισσότερα σχολεῖα, περισσοτέρας σοφῶν ἑταιρείας, περισσότερα φιλανθρωπικὰ καταστήματα; Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ Ἀμερικὴ ἔχει ὅλα ταῦτα ὑπερ πάντα ἄλλον τόπον, ἂς μὴ σκανδαλιζώμεθα ἐὰν ἡ θεία πρόνοια ἔρριψε καί τινας Βουττερφλάϋ μεταξὺ τοσούτων ἄλλων ἀγαθῶν.

— Χαίρω βλέπων, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοκεβρύν, ὅτι ἔγεινες καὶ συγκαταβατικὸς καὶ λογικός. Αἱ περιηγήσεις δαμάζουν τοὺς νέους. Δὲν μὲ λέγεις, ἠξεύρεις ὅτι ὁ γέρων Βουττερφλάϋ μῆνάς τινας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ του, ἐφονεύθη ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου *Ἐριέ*, κατὰ τὴν ἔκρηξιν; Ἡ ὡραία Κόρα ἐκληρονόμησε πέντε ἑκατομμύρια, τρέχει παντοῦ μὲ τὸν ὑπέροπτε τρελλὸν Ἀβερφόϊλ της, καὶ ἔχει τέσσαρα παιδία σχεδὸν ὡραῖα ὅσον καὶ τὰ τῆς Βαλεντίνης.

— Ὁ Θεὸς μαζῆ της! εἶπεν ὁ Βουσσύς.

— Ἀμήν! ἀνεφώνησεν ὁ φίλος του.

(*Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.*)

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ ΕΝ ΙΝΔΙΑ.

—ooo—

Αἱ ἐφημερίδες τῆς Ἀμερικῆς ἐξέδωκαν ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν διήγησίν τινα ἐξιστοροῦσαν καὶ περιέργως ἐπικρίνουσαν τὰ κατὰ τὰς Ἰνδίας ἤθη τῶν Ἀγγλων· ταύτην δὲ σπεύσας ἐκοινοποίησε καὶ ὁ Ἀγγλικὸς τύπος. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκστασις τοῦ κοινοῦ ὅτε, μετὰ τὴν πάγκοινον αὐτῆς ἐπιτυχίαν, ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἦτο ἁπλοῦν διήγημα τοῦ κλεινοῦ μυθιστοριογράφου Καρόλου Δίκενς, δημοσιευθὲν μάλιστα πρό τινος χρόνου παρ' αὐτοῦ τούτου μετά τινων ἄλλων συγγραφῶν. Ἐπειδὴ δὲ τερπνὸν τὸ διήγημα καί, πλὴν μικρῶν τινων ἐλλείψεων περὶ τὰ ὅλως ἐγχώρια ἤθη, ἑρμηνεύει πῶς καὶ οἱ γενναιότεροι τῶν Ἀγγλων σκοποὶ μετατρέπονται κατ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, πῶς αἱ κοινωνικαὶ ἀρχαί, ἃς ἡμεῖς θεωροῦμεν ἁπλουστάτας καὶ ἀναντιῤῥήτους, ἐκλαμβάνονται ὑπὸ τῶν διεφθαρμένων τῆς Ἰνδίας λαῶν ὡς ὄργανα ἀγυπαρνίας καὶ παραλύσεως, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ κοινοποιήσωμεν καὶ ἡμεῖς αὐτὸ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας.

« Ἐγνώρισά ποτε Γάλλον καπνίζοντα καὶ ὑπὲρ δύο Γερμανούς· καλλιτέχνης ὢν τὸ ἐπάγγελμα, ἀλλὰ πολιτικὸς ἐξόριστος ὅτε ἐπρωτοεῖδον αὐτόν, ἔλεγε συνεχῶς ὅτι τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ ἐμπειρίαν περὶ τὴν τέχνην τοῦ καίειν καπνόν, ἀπέκτησε κατὰ τὴν ἐν Ἰνδίαις διατριβήν του, ὅπου ἐπορίσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἀντιγράφων ἐπιγραφὰς καὶ ἄλλας γλυφὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων μνημείων, κατὰ παραγγελίαν πολλῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης ἑταιρειῶν. Τί δὲ ἔμαθεν εἰς τὴν πατρίδα τῶν Βραχμάνων; ἔμαθε νὰ μὴ ὁμιλῇ πολὺ ὁσάκις εὑρίσκετο μεταξὺ Ἄγγλων. Ἀλλά τινα ἐσπέραν καθ' ἣν εὑρέθημεν μόνοι, ὅτε ἡ μακρὰ πίπα του, καπνίζουσα ὡς ἀτμοπλοίου καπνοδόκη, ἔλυσεν, ὡς μόνη αὐτὴ ἔχουσα τὴν δύναμιν, τῆς γλώσσης του τὰ δεσμά, ὡμίλησε περὶ τοῦ κράτους τῶν Ἄγγλων κατὰ τὴν Ἰνδικήν.

» Ἄξιαι μελέτης, εἶπεν, εἶναι αἱ σχέσεις τῶν Ἰνδῶν πρὸς τοὺς δεσπότας αὐτῶν. Ἡ φύσις δὲν ἐφαντάσθη ποτὲ νὰ δημιουργήσῃ τὰς δύο ταύτας φυλὰς κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ συμβίωσιν αὐτῶν· ὥστε καὶ μεγίστην ἂν ὑποθέσωμεν πρὸς τοῦτο προθυμίαν παρ' ἀμφοτέρων τῶν λαῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ συνεννοηθῶσιν. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀσιατικοῦ καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ Ἀγγλοσάξωνος κεῖνται εἰς τοὺς δύο ἀντιθέτους πόλους τοῦ κόσμου· τοῦτο ἐξηγεῖ διατί ἡ κατὰ τὴν Ἰνδίαν Ἀγγλικὴ κυβέρνησις οὐδὲν ἐπιφέρει ἠθικὸν ἀποτέλεσμα. Ναὶ μὲν συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐξοικειώσῃ τοὺς Ἰνδοὺς μετὰ τῆς ἐμπορίας, ἔστω δὲ καὶ μετὰ τῆς ἐπιστήμης τῆς Εὐρώπης· ἀλλ' ὁ μουσουλμάνος καὶ ὁ Ἰνδὸς ἀπέχουσι καὶ σήμερον τῶν Ἄγγλων ὅσῳ καὶ οἱ προπάτορές των.

» Ἐπειδὴ δὲ ἀντέταξα εἰς τοὺς λόγους τούτους τὰς ἱερὰς ἀποστολάς, τὰ σχολεῖα καὶ τὰς προόδους τοῦ αἰῶνος·

» Πολλὴν ὥραν, ἀπεκρίθη, ἠμποροῦμεν νὰ φιλονεικῶμεν περὶ τούτου χωρὶς νὰ συμφωνήσωμεν· διὰ τοῦτο προτιμῶ νὰ σὲ διηγηθῶ περίστασίν τινα συμβᾶσάν μοι ἀφοῦ ἔφθασα εἰς Ἰνδίας.

» Καί μοι διηγήθη τὰ ἑξῆς·

» Διέτριβον εἰς Ἄγραν, τὴν ἀρχαίαν ταύτην μητρόπολιν τῶν Σουλτάνων τῆς Περσικῆς δυναστείας, ὅπου ἀνήγειραν τόσα ὡραῖα μνημεῖα πρὸ τῆς εἰσβολῆς τῶν Μογγόλων· ἀλλὰ καὶ ἡ νέα πόλις εἶναι ἀξία λόγου. Εἰς αὐτὴν εὑρίσκεις καὶ Ἰνδικὰ καὶ Μουσουλμανικὰ τεμένη, καὶ φρουρὰν Ἀγγλικὴν καὶ μεγίστην ἐμπορίαν· τὰ ἴχνη ὅμως τῆς ἀρχαίας ἰσχύος καὶ δόξης της φαίνονται εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς· ἐνταῦθα καὶ ναοὶ καὶ παλάτια καὶ τάφοι βασιλικοὶ ἐν μέσῳ ἀπεράντων περιοχῶν, μεταξὺ φοινίκων καὶ χωρίων καὶ Ἀγγλικῶν ἐξοχῶν. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην διέτριψα ὑπὲρ τὸ ἔτος, καὶ μεταξὺ ἄλλων ἐγνώρισα διατρέχων τὰ ἐρείπιά της οἰκογένειαν Ἀγγλικὴν τῆς ὁποίας ὁ ἀρχηγὸς ἐκαλεῖτο Ἰάξων· Ἡ θέσις τῆς οἰκογενείας ταύτης ἦτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων· διότι αὐτὸς μὲν ἐτάσσετο μετὰ τῶν πρώτων δικαστικῶν ὑπηρετῶν τῆς ἐπαρχίας, ὁ δὲ ἀδελφὸς τῆς συζύγου του ἦτο ἀρχιτελώνης ἐν Ἄγρᾳ, ὁ υἱὸς λοχαγὸς τοῦ ἐγχωρίου στρατοῦ, καὶ ἡ κόρη των εἶχε σύζυγον ἕνα τῶν δικαστῶν τῆς Καλκούτης. Τοιαῦτα θέσεις κατέχουσα καὶ συγγενὴς οὖσα Ἄγγλων ἰσχυρῶν, ἐθεωρεῖτο ἐκ τῶν σημαντικωτέρων καὶ τῶν πλουσιωτέρων. Ἐντὸς μὲν τῆς Ἄγρας εἶχον οἰκίαν ἀφιερωμένην εἰς τὰς ὑποθέσεις, πέριξ δὲ λαμπρὰν ἐξοχὴν κειμένην παρὰ τὰς ὄχθας ῥύακος ἐν μέσῳ κήπου μυριανθοῦς, προφυλασσομένην ἀπὸ τοῦ Ἰνδικοῦ ἡλίου ὑπὸ φοινίκων ὑψηλῶν καὶ ἔχουσαν λαμπρὰν θέαν. Ἔζων δὲ μετὰ τῆς πολυτελείας ἐκείνης τὴν ὁποίαν μόνοι οἱ Ἀγλοσάξωνες γνωρίζουσι· πᾶν ὅ,τι ἀποκτᾶται διὰ τοῦ πλούτου εὑρίσκετο παρ' αὐτοῖς· εἶχον δὲ καὶ φιλοκαλίαν καὶ κομψότητα, ὥστε ὅ τε Ἰάξων καὶ ἡ σύζυγός του ἐθεωροῦντο ὡς τὸ ἄνθος τῆς Ἀγραίας κοινωνίας. Τὸ κατ' ἐμέ, ἐφιλιώθην μετ' αὐτῶν πρῶτον μὲν διότι οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι σπάνιοι, καὶ ἑπομένως ἐπιθυμητοί, εἰς Ἄγραν δεύτερον δὲ διότι εἶχον ἀνάγκην νὰ ζωγραφηθῶσι, καὶ πλὴν ἐμοῦ ζωγράφος ἄλλος δὲν ὑπῆρχεν.

» Ἐπειδὴ ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἰάξωνος διέτριβε πρὸ τριάκοντα ἐτῶν εἰς τὰς Ἰνδίας, ἐφρόνει ὅτι ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὸν τόπον καὶ τοὺς κατοίκους. Καὶ ἔπρεπε βεβαίως νὰ τοὺς γνωρίζῃ· δυστυχῶς ὅμως ἐλθοῦσα ἐκ τῆς Εὐρώπης ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς καὶ ὁλόκληρον τὴν ἀτμοσφαῖραν ἐν ᾗ ἔζη ἐν Ἀγγλίᾳ, οὐδὲ κατώρθωσέ ποτε ν' ἀπαλλαγῇ. Ὡμίλουν περὶ τῶν κατοίκων τῶν Ἰνδιῶν ἀπαραλλάκτως ὅπως καὶ περὶ τῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, καὶ ἐφήρμοζον εἰς τὸν Ἀλὶ καὶ τὸν Ῥανσὺ μεθ' ὅλης τῆς αὐστηρότητος τοῦ ἀγγλισμοῦ των τοὺς κανόνας ὅσοι εἶναι κατάλληλοι εἰς μόνον τὸν Τζὲμς καὶ τὸν Οὐίλλιαμ. Ὁ μὲν Κ. Ἰάξων ἦτο εὐθὺς καὶ τίμιος, μᾶλλον δὲ μικρόνους· ἡ δὲ σύζυγός του δὲν εἶχεν, ὁμολογητέον, μεγάλας ἀξιώσεις· καί, καθόσον ἐνθυμοῦμαι, μόνη καὶ ἀένναος ὑπόθεσις τῆς ὁμιλίας της ἦτο ἡ κακὴ ποιότης τοῦ κρέατος τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ἡ εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν ἐγκαρτέρησις τῶν ἐντοπίων, ἐνῷ τόσοι κόποι κατεβάλλοντο εἰς ἔλεγχον τῆς πλάνης των. Ὁ υἱός των, τὸν ὁποῖον ἔβλεπον συνεχῶς διότι τὸ σύνταγμά του ἐφρούρει τότε εἰς Ἄγραν, ἦτο ὡραῖος νέος, γένειον ἔχων πυῤῥόν, καὶ πρεσβεύων, εἰ καὶ σιωπηλῶς, μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ. Ἡ δὲ κόρη ἦτο, τόσῳ μόνον ἠξεύρω, νέα ἀρίστης διαγωγῆς, μήτηρ δύω ὡραιοτάτων διδύμων, ἀγαπωμένων ἐξαιρέτως παρ' ὅλης τῆς οἰκογενείας καὶ πολλὰ ἐλπιζόντων ἐπ' αὐτά. Αἱ ἐκ Καλκούτης ἐπιστολαὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῆς εὐφυΐας καὶ τῶν ἔργων καὶ τῆς ὑγείας των ἔγραφον ἀδιακόπως· καὶ τὸ θέμα τοῦτο ἐμεταλλευεν ἀκάματος ἡ Κ. Ἰάξωνος, εἴποτε ἐλησμόνει τὰ δύο ἀντικείμενα τῆς ὁμιλίας της περὶ ὧν εἶπον. Τότε καὶ ὁ δικαστὴς συγκαταβαίνων κατήρχετο ἀπὸ τῆς ἐπιταήμου περιωπῆς του, καὶ ὁ λοχαγὸς ἐλύγιζεν ὀπισθεν τὴν τραχύτητα τῶν τρόπων του. Οἱ δίδυμοι ἦσαν τότε τετραετεῖς, ἀλλ' οἱ γονεῖς τῶν γονέων των δὲν τοὺς εἶχον ἰδεῖ πρὸ πολλοῦ διὰ τὴν μεταξὺ Ἄγρας καὶ

Καλκούτας ἀπόστασιν. Τὴν τρίτην τριμηνίαν τῆς γνωριμίας μου μετὰ τῆς οἰκογενείας Ἰάξωνος ἀνηγγέλθη δημοσία ὅτι ἡ Κ. Λίστερ ἔμελλε νὰ ἔλθῃ μετὰ τῶν τέκνων της, ἐγὼ δὲ παρηγγέλθην νὰ ζωγραφήσω τὰς εἰκόνας αὐτῶν.

» Ὡς πᾶσαι αἱ κατὰ τὴν Ἰνδίαν Ἀγγλικαὶ οἰκογένειαι καὶ ἡ τοῦ Ἰάξωνος εἶχε πολὺν ἀριθμὸν ὑπηρετῶν. Αἱ φυλετικαὶ ἀπαιτήσεις ἕνεκα τῶν ὁποίων περιστέλλεται ὁ διορισμὸς τῶν Ἰνδῶν εἰς δημόσια χρέη, καὶ ἡ ἐκ τοῦ κλίματος ὀκνηρία, συντελοῦσιν εἰς πολλαπλασιασμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀναγκαίων εἰς οἰκογένειαν ὑπηρετῶν. Οἱ φίλοι μου εἶχον παντὸς εἴδους καὶ παντὸς ἀναστήματος τοιούτους· ἀλλ' ἐξ ὅλων ἡ μόνη τὴν ὁποίαν ἠγάπα καὶ ἐνεπιστεύετο ἡ οἰκοδέσποινα ἦτο νέα ἰδιαιτέρα θεραπαινίς της, ἔχουσα καὶ τὴν ἐπιχασίαν τῶν ἐνδυμάτων, τῶν γλυκυσμάτων καί τινων ἄλλων. Ἡ νέα αὕτη ὠνομάζετο Ζελλή, ἐνίοτε δὲ καὶ Σαλλύ, ὁσάκις ἡ κυρία της ἐπάθαινε παροξυσμὸν ζωηρότητος· νομίζω ὅμως ὅτι τὸ ἀληθὲς ὄνομά της ἦτο Ζελλέϋρα. Ἦτο δὲ ἐκ τῶν παριῶν· δὲν ἐδυσκολεύετο τοὐλάχιστον νὰ πράξῃ ἢ νὰ ἐγγίσῃ πᾶν ὅ,τι· καὶ ὅμως τὸ ἦθός της εἶχέ τι ἄξιον ὑψηλοτέρας καταγωγῆς.

» Τὸ πρόσωπόν του ἦτο μακρόν, οἱ χαρακτῆρες ὡραῖοι, κατὰ τὸ εὐγενὲς καὶ κλασικὸν ὕφος τῆς Ἰνδικῆς, τὸ ἦθος ἐξαίσιον, ἡ χάρις πολλή, ἡ κόμη μακρὰ καὶ στιλπνή, καὶ ἡ ὄψις καθαρῶς ἐλαιόχρους ὡς καὶ τῶν βραχμανίδων. Εἶχε δὲ καὶ ἡλικίαν νεάνιδος δεκαεπτὰ ἐτῶν, ἂν καὶ ἡ ἡλικία αὐτὴ δὲν θεωρεῖται πολλὰ νεαρὰ εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλὰ τὸ βλέμμα της εἶχέ τι ψυχρὸν τὸ ὁποῖον, μ' ὅλον τὸ κάλλος της, δὲν μ' ἔθελγε. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο ὁ λοχαγὸς Ἰάξων δὲν ἦτο κατὰ πάντα σύμφωνος. Ἐπισκεπτόμενος ὡς φίλος καὶ ὡς ζωγράφος τοὺς γονεῖς του, παρετήρησα ὅτι ὁσάκις ἤρχετο, καὶ ἤρχετο συνεχῶς, εἰς τὴν οἰκίαν, τὸ ἔνδυμα τῆς Ζελλῆς, εὐρωπαϊκὸν συνάμα καὶ ἀσιατικόν, ἦτο κομψότερον, καὶ ἡ μαύρη κόμη της πλέον ἢ ἄλλοτε εὐπρεπής. Καὶ πιθανὸν μὲν ἡ μεταβολὴ νὰ ἐγίνετο κατὰ τύχην· ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδόν ποτε καὶ τοὺς δύο εἰς τὸν κῆπον κρυφομιλοῦντας. Ἀνάγκη ὅμως νὰ προσθέσω ὅτι, καθ' ὅσον ἄλλοθεν ἐπείσθην, ἡ πολιορκία τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησεν ὁ γενναῖος λοχαγὸς δὲν ἐπροχώρει ὅσον ἐπεθύμει. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ Κ. Ἰάξωνος εἶχεν ἀρίστην ἰδέαν περὶ τῆς θεραπαινίδος της· καὶ τοῦτο εἶναι πολύ, διότι δὲν ἦτο πρᾶγμα εὔκολον νὰ ἐλκύσῃ τις ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν γνώμην τῆς καλῆς ἐκείνης γυναικός· μόνη ἴσως ἡ Ζελλὴ τὸ κατώρθωσε διότι ἦτο ἐπιτηδεία. Ἐλέγετο ὅτι ἐπιδιώρθωνεν, ἐσιδέρονεν, ἔκοπτε καὶ ἐσημείονε τὰ ἐνδύματα ὡς καὶ αἱ ἐπιδεξιότεραι ὑπηρέτιδες τῆς Ἀγγλίας, ὅτι δὲν ἠκούσθη ποτὲ προφέρουσα καὶ ἀθωότατον ψεῦδος, ὅτι ἀφόβως ἐνεπιστεύοντο αὐτῇ καὶ χρήματα καὶ πολύτιμα ἄλλα, καὶ ὅτι πώποτε δὲν ἀπεῖχεν ἐργασίας ἢ φαγητοῦ ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου ἐπὶ λόγῳ φυλετικῷ. Βεβαίονε δὲ καὶ τοῦτο ἡ Κ. Ἰάξωνος ὅτι ἐξήρτητο ὅλη ἀπὸ τῶν νευμάτων πᾶς οἰκογενείας, οὐδὲ δυνατὸν ἦτο νὰ γείνῃ ἄλλως, ἀφοῦ καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς γονεῖς της εὐηργέτησαν οἱ Ἰάξωνες. Καὶ πρόθυμος ἡ ἀγαθὴ ἐκείνη κυρία διηγεῖτο πάντοτε πῶς τὴν ζωὴν τῆς Ζελλῆς καὶ τῶν τεσσάρων αὐτῆς ἀδελφῶν, νέων ἔτι, ἔσωσεν ὁ ζῆλος τὸν ὁποῖον ἀνέπτυξεν ὁ Εἰσαγγελεὺς κατά τινος ἔθους μερῶν τινων τῆς Ἰνδικῆς, ὅπου οἱ γονεῖς τῶν ἀνωτέρων φυλῶν δὲν προικίζουσι τὰς θυγατέρας των, οὐδὲ δαπανῶσιν εἰς τελετὰς διὰ νὰ τὰς ὑπανδρεύσωσι. Πλὴν τούτου τὴν μητέρα της, μέλλουσαν νὰ καῇ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της, ἔσωσεν ἐξάδελφός τις τῆς Κυρίας, ἂν καὶ ἕνεκα τούτου ἔπεσεν ἡ ταλαίπωρος χήρα κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν ὀργὴν καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν ἐθνικῶν, ἔπειτα δὲ εἰς τὸν ποταμόν· πῶς δὲ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμὸν οὐδεὶς ἐγίνωσκεν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς τῆς Ζελλῆς ἀδελφοὺς ἐπεδαψίλευσαν οἱ Ἰάξωνες καὶ συμβουλὰς καὶ βοηθήματα, ὅταν ἡ διοίκησις ἐδήμευσε τὰ εὐάριθμα κτήματα αὐτῶν ἐπὶ λόγῳ ὅτι δὲν εἶχον δικαίωμα νὰ τὰ ἔχωσι, τοποθετήσαντες τὸν μὲν εἰς τὸ τελωνεῖον, τὸ δὲ εἰς τὸ σύνταγμα τοῦ λοχαγοῦ ὡς στρατιώτην, καὶ τὸν ἄλλον καταστήσαντες μικρὸν ἐργαστηριάρχην εἰς Ἄγραν. Εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς διηγήσεως τῶν εὐεργεσιῶν τούτων προσέθετε πάντοτε ἡ Κ. Ἰάξωνος, ὅτι ἐπὶ τρία ἔτη ἡ Ζελλὴ ἐφοίτησεν εἰς τὸ σχολεῖον τῶν ἐντοπίων κορασίων, ὅτι ἀνεγίνωσκεν εὐκόλως Ἀγγλικὰ ὅπως καὶ Ἰνδικά, ὅτι ἐμελέτα ὅλα τὰ θρησκευτικὰ φυλλάδια ὅσα ἐδίδοντο εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι οἱ ἱεραπόστολοι ἀνέθετον πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλπίδας εἰς τὴν νέαν.

» Ἡ Κ. Λίστερ ἔμελλε νὰ ἔλθῃ ἐν καιρῷ τῆς δροσερᾶς καὶ εὐχαρίστου ὥρας τοῦ Ἰνδικοῦ ἔτους, τὴν ὁποίαν οἱ ἐν Ἰνδίᾳ Ἄγγλοι ἐπιμένοντες ὀνομάζουσι χειμῶνα, μόνον καὶ μόνον διότι ἄρχεται τὸν Ὀκτώβριον καὶ λήγει τὸν Μάρτιον, καὶ διότι τελοῦνται ἐν τῷ μεταξὺ τὰ Χριστούγεννα. Φαίνεται δὲ τῳόντι ὅτι τὸ μεταξὺ τῆς ὥρας τῶν βροχῶν καὶ τῆς τῶν καυμάτων διάστημα εἶναι τὸ καταλληλότερον εἰς περιηγήσεις· ἀλλ' ἕνεκά τινος τῶν ἀναριθμήτων ἐκείνων περιστάσεων αἵτινες διαταράττουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ σχέδια τῶν γυναικῶν, ἡ σύζυγος τοῦ δικαστοῦ δὲν ἀνεχώρησεν ἐγκαίρως ὅπως ἐμελέτα. Ἐπειδὴ ὅμως ἐταξείδευε μεταχειριζομένη τὰ ταχύτερα τῶν μέσων, ποτὲ μὲν φορεῖα ποτὲ δὲ λέμβους, ἐλπὶς ἦτο νὰ φθάσῃ εἰς Ἄγραν πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ συνήθους κατακλυσμοῦ. Ἐν τοσούτῳ ἡ εἰκὼν τῶν παιδίων ἔγεινεν ἡ ἱστορία τῆς οἰκογενείας. Ἐν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ἔλεγεν ὅτι περιεργοτάτη σκηνὴ θὰ ἦτο ἡ ὥρα τῆς ἀφίξεως· καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἀναγκαῖον νὰ ἴδω αὐτὴν διὰ νὰ τὴν ζωγραφήσω, μετέβην εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐπεριμένοντο οἱ ξένοι. Ἐννοεῖς δὲ ὅτι, ὡς ἔχων νὰ κάμω μετ' Ἄγγλων, ὑπῆρξα ἀκριβέστατος. Ἡ Κ. Λίστερ καὶ οἱ περὶ αὐτὴν ἔμελλον νὰ φθάσωσι μετὰ μεσημβρίαν ἀλλ' ἐνωρίς, καὶ ἡ οἰκία ὅλη ἦτο ἐπὶ ποδός· ἡ ἐλπὶς των ὅμως ἐψεύσθη, ἐπειδὴ περὶ τὸ ἑσπέρας ἡ βροχὴ ἥτις διήρκει ῥαγδαία ἀπὸ

τινων ἡμερῶν, μετεβλήθη εἰς ἀλήθῆ κατακλυσμόν, οἱ δὲ ἀναμένοντες, παραμυθοῦντες ἑαυτοὺς ἔλεγον, ὅτι οἱ ταξειδιῶται θὰ κατέφυγον εἰς πλησιόχωρον ἐρείπιον, καὶ ὅτι θὰ ἤρχοντο ἅμα παρελθούσης τῆς βροχῆς.

» Ἐπειδὴ εἴχομεν συμφωνήσει νὰ διαμείνω εἰς τὴν ἐξοχὴν μέχρι τέλους τῆς εἰκόνος, ἡτοίμασαν τὰ δωμάτιά μου πρός τινα πτέρυγα τοῦ οἴκου, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν προκάτοχος τοῦ Κ. Ἰάξωνος εἶχε κατασκευάσει ἀντὶ αἰθούσης χοροῦ, οὗτος δέ, καθὼ φιλήσυχος καὶ μὴ συγκροτῶν ποτὲ χορούς, μετέβαλεν εἰς τρία μερίσματα διὰ φραγμῶν ψιαθίνων· γνωστὸν δὲ ὅτι ὡραιόταται εἶναι αἱ ψίαθοι τῶν Ἰνδιῶν. Καὶ εἰς μὲν τὸ μέσον δωμάτιον ἔστησα τὸ ζωγραφικόν μου ἐργαστήριον, ἂν καὶ ἐρωτίζετο ὑπὲρ τὸ δέον διὰ τῶν δύο ἐπὶ τοῦ κήπου παραθύρων, εἰς δὲ τὸ πρὸς δεξιὰ ἦτο ὁ κοιτών μου, καὶ πρὸς τὰ ἀριστερὰ θάλαμος τὸν ὁποῖον, ὡς τὸν δροσερώτερον ὅλων τῶν ἄλλων, εἶχον προσδιορίσει διὰ τὰ δίδυμα. Αἱ Ἰνδικαὶ ψίαθοι, κάλλισται ἀντὶ φραγμῶν, ἔχουσιν ὅμως δύο μεγάλας ἐλλείψεις· πρῶτον, δὲν ἐμποδίζουσι τὴν διαβίβασιν τῆς φωνῆς, καὶ δεύτερον ξηραίνονται καὶ διαστέλλονται. Καθήμενος περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου ἡτοίμαζον χρώματα, ὅτε μεταξὺ τοῦ τόσου κρότου τὸν ὁποῖον ἐπροξένει ἡ τρομερὰ ἐκείνη βιοχή, ἤκουσα ἦχον ὁμοιάζοντα συριγμὸν ἢ στεναγμόν, ἦχον παράδοξον πάντη ἄγνωστον εἰς ἐμέ. Μὴ λησμονῆς ὅτι εἶμαι Γάλλος, καὶ ὅτι κατέναντί μου ἐπὶ τῆς ψιάθου ὑπῆρχε χαραγή. Στρέψας λοιπὸν τὸν ὀφθαλμὸν εἶδον τὴν Ζελλὴν μόνην καὶ καταστάζουσαν, ὡς ἂν ἤρχετο ἀπὸ τὸν κῆπον, καὶ τὴν εἶδον κρατοῦσαν καλάθιον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκβαλοῦσα πρᾶγμα ὁμοιάζον δέσμην πρασίνην, τὸ ἔθεσεν ὑπὸ τὸ προσκέφαλον τοῦ κραββάτου. Δὲν ἐνόησα δὲ τί ἔκαμεν ἡ πιστὴ θεραπαινὶς τῆς Κ. Ἰάξωνος. Ἐξελθοῦσα διὰ τοῦ παραθύρου τὸ ἔκλεισε μετὰ τοσαύτης ταχύτητος ἀλλὰ καὶ μετὰ τοσαύτης προσοχῆς, ὥστε μόλις ἐπίστευσα ὅτι ἦτο αὐτὴ ὅτε τὴν εἶδον εἰς τὸν πρόδομον.

» Ἡ βροχὴ ἐξηκολούθει κατακλύζουσα τὴν γῆν, καὶ οἱ ταξειδιῶται δὲν ἐφαίνοντο. Καὶ ἐπειδὴ ὑπεθέτομεν ὅτι θὰ κατέλυσαν παρά τινι τῶν καθ' ὁδὸν πολυαρίθμων φίλων των, ὑπήγαμεν νὰ κοιμηθῶμεν τὴν συνήθη ὥραν. Ὁ καυστικὸς ἥλιος τῆς Ἰνδίας ὄχι μόνον εἰς τὰς ψιάθους ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὀροφὰς ἀνοίγει χαραγάς. Τοιαύτη λοιπὸν ἦτο ἀνοικτὴ ἄνωθεν τῆς κλίνης μου, καὶ ἡ βροχὴ ἐρρεύσεν ὡς χείμαρρος, ὥστε τὸ δωμάτιόν μου κατήντησεν ἀκατοίκητον· τότε ἡ οἰκοδέσποινα μὲ προέτρεψε νὰ κοιμηθῶ εἰς τὸν θάλαμον τῶν διδύμων τὴν νύκτα ἐκείνην. Μεταβὰς λοιπὸν ἔφερα καὶ τὸ χαρτοφυλάκιόν μου διὰ ν' ἀπαντήσω εἴς τινας ἐπιστολάς, ἐπειδὴ δὲν ᾐσθανόμην ὄρεξιν ὕπνου.

» Μεσονύκτιον εἶχε σημάνει πρὸ μικροῦ καὶ ὅλα τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἦσαν ἥσυχα καὶ σιωπηλά. Ἐνῷ δὲ ἔγραφον πρὸς τὴν Ἀρμανδίναν, ἤκουσα ὑπόκωφον κρότον ὄπισθέν μου, καὶ στραφεὶς εἶδον τὴν Ζελλὴν ἔχουσαν ἦθος κατανυκτικόν, ὡς ἂν ἤρχετο νὰ ζητήσῃ θρησκευτικόν τι βιβλίον ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα, ὡς πολλάκις ἤκουσα, ἀνεγίνωσκεν ἀπλήστως.

» — Σαΐμπ, (κύριε), μὲ εἶπεν· εἰς τὴν κλίνην σου εἶναι ἕνας *κοβράς*· τὸν ἐνόησα δὲ περῶσα πλησίον τῆς θύρας σου, διότι οἱ συγγενεῖς μου ἐμάγευαν τὰ ὀρείδια. Τί μὲ δίδεις ἂν τὸν διώξω;

» — Πῶς ἦλθεν ἐδῶ; ἠρώτησα προσποιούμενος ὅτι γράφω, καὶ σχεδιάζων ὄφεις ἐπὶ τοῦ χάρτου· ἐνθυμήθην δὲ τότε τὸ καλάθιον καὶ τὸ δέμα, καὶ ὅτι ὁ ὄφις *κοβρὰς* εἶναι κινδυνωδέστατος. Οἱ Πορτογάλλοι τὸν ὀνομάζουσι cobra-capella, ἤτοι ὄφιν δίοπτρα φέροντα. Τοῦτο μόνον μὲ καθησύχαζεν ὅτι ὁ ὄφις δὲν θὰ ἐτέθη ἐκεῖ χάριν ἐμοῦ.

» — Δὲν ἠξεύρω, κύριε, ἀπεκρίθη ἡ Ζελλὴ μὲ ἦθος ἀφελές.

» — Σὲ δίδω, εἶπον, μισὸν ῥουπιέν, μὴ καλοσυλλογισθεὶς ὅτι ἡ ἀπόφασίς μου δὲν ἦτο φρόνιμος.

» Ἡ δὲ Ζελλή, νεύσασα ἐν εἴδει συγκαταθέσεως τὴν κεφαλήν, ἐπλησίασεν εἰς τὴν κλίνην, ἀνεσήκωσε τὸ προσκέφαλον, καὶ χωρὶς σπουδὴν καὶ φόβον, ἔλαβε τὸ φαρμακερὸν ζῶον, κολλυρισμένον ὅπως τὸ εἶχεν ἀποθέσει. Ὁ Θεὸς νὰ μὲ συγχωρήσῃ! ὁμολογῶ ὅμως ὅτι παρεκάλουν τότε νὰ τὴν δαγκάσῃ. Ἡ Ζελλὴ ἐτύλιξε τὸν κοβρὰν μὲ τὴν ἐμπροσθοποδίαν της, ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ μετέβη εἰς τὸν κῆπον. Ἡ βροχὴ εἶχε τότε παύσει καὶ τῆς σελήνης αἱ ἀκτῖνες ἠστραπηβόλουν. Ἡ νέα Ἰνδὴ κατέβη ταχέως τὴν μεγάλην δενδροστοιχίαν καὶ ἤνοιξε τὴν ἐξωτερικὴν θύραν· ἐγὼ δὲ ἔτρεξα κατόπιν αὐτῆς, ἀλλ' ἡ θύρα εἶχε κλεισθῆ καὶ ἡ Ζελλὴ δὲν ἐφαίνετο. Ἐπιστρέψας εἰς τὸν κοιτῶνά μου, τὴν ἐπερίμενον νὰ ἐπιστρέψῃ διὰ νὰ λάβῃ τὸν μισὸν ῥουπιέν· καὶ τῳόντι ἦλθε μετ' ὀλίγον· καὶ εἰσελθοῦσα διὰ τοῦ παραθύρου ἔκλεισεν αὐτὸ ἀταράχως καὶ εἶπε·

» — Τώρα, κύριε, ὁ κοβρὰς ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια, μετεξὺ τῶν συγγενῶν του, καὶ ὑπεσχέθη νὰ μὴν ἔλθῃ πλέον εἰς τὴν κλίνην σου.

» — Καλά, ἀπεκρίθην, Ζελλή, σὲ ὑπεσχέθην μισὸν ῥουπιὲν καὶ θὰ σὲ τὸν δώσω. Τώρα, εἰπέ με, διατί ἔβαλες τὸν κοβρὰν ἐκεῖνον μόνη σου; διότι σὲ εἶδα ὅταν τὸν ἔφερες. Σὲ ὑπόσχομαι νὰ μὴν τὸ εἰπῶ εἰς κανένα εἰμὴ μετὰ δύο ἡμέρας ἀφοῦ ἀναχωρήσης ἀπὸ τὴν οἰκίαν· ἂν δὲν μὲ τὸ εἰπῇς, θὰ ἐξυπνίσω ἀμέσως ὅλους καὶ θὰ φανερώσω τί ἠξεύρω.

» Ἡ Ζελλὴ ἔστρεψε τὸ βλέμμα πέριξ ζητοῦσα ἔξοδον· ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φύγῃ, ἔλαβε τὸ ἀκίνητον καὶ ἀπαθὲς ἦθος τὸ ὁποῖον κοινῶς βλέπομεν εἰς τοὺς Ἀσιανοὺς ὅταν ἡ εἱμαρμένη εἶναι κατ' αὐτῶν.

» — Κύριε, ἀπεκρίθη, ἔβαλα τὸν κοβρὰν εἰς τὴν κλίνην διὰ νὰ φονεύσῃ τὰ παιδία τοῦ δικαστοῦ. Ἡ μήτηρ μου μὲ ἔστειλε διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν διὰ τὰ κακὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔκαμαν. Ἀκούσατε· σᾶς λέγω ὅλην τὴν ἀλήθειαν ἐπειδὴ δὲν εἶσθε Ἄγγλος. Ὁ πατήρ μου ἦτον Βραχμάνος

καὶ ζεμενδὲρ (μέγας κτηματίας)· εἶχε κληρονομήσει υἱοθετηθεὶς τὴν περιουσίαν τοῦ παλαιοῦ μας γείτονος Γυζρού, τὴν ὁποίαν ἥρπασεν ὁ Κ. Λίστερ, δικαστὴς τότε εἰς Ἄγραν, λέγων ὅτι αὐτὴ ἀνῆκε δικαιωματικῶς εἰς τὴν Ἑταιρείαν. Συνήθεια ἐπεκράτει εἰς τὴν οἰκογένειάν μας νὰ ἀνατρέφωσι μόνον μίαν κόρην, ἀλλὰ τὴν ὑπάνδρευαν, καὶ ἐπαναγυρίζαν τοὺς γάμους της εἰς τρόπον ἀντάξιον μεγάλης φυλῆς· ὁ Κ. Ἰάξων ὅμως κατέκρινε τὴν συνήθειαν αὐτήν, καὶ τοσοῦτον ἐνήργησεν ἐναντίον της, ὥστε οἱ γονεῖς ἐφοβήθησαν, καὶ ἔκτοτε ἀνατρέφουν ὅλας τὰς θυγατέρας. Ὅταν ὁ πατήρ μου ἀπέθανεν ἡ μάνα μου ἐπεθύμει νὰ καῇ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν προγόνων μας, διὰ ν' ἀπολαύσῃ ἡ οἰκογένειά μας τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εἰς τοῦτον καὶ εἰς τὸν ἄλλον κόσμον· ἀλλ' ὁ κύριος ἱεροκήρυξ, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς εἶναι Ἰάξων, εἶπε τόσα ὥστε ἡ μάνα μου ἐφοβήθη, καὶ ὅταν ἤναψαν τὴν πυρὰν δὲν ἠθέλησε νὰ καῇ. Ἄκουσε λοιπὸν τώρα ποῖα κακὰ συνέβησαν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου ἐξ αἰτίας τῆς μεσολαβήσεως τῶν χοίρων αὐτῶν οἱ ὁποῖοι τρώγουν ἀπὸ ὅλα. Ὁ πατήρ μου, ἀφοῦ ἐγυμνώθη ἀπὸ τὴν περιουσίαν του, δὲν εἶχε πλέον πῶς νὰ προσφέρῃ τὰ συνήθη εἰς τοὺς ναούς, καὶ διὰ τοῦτο ἔπαυσαν νὰ τὸν ὑπολήπτωνται καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ Θεοί. Οἱ ἀδελφοί μου, στερηθέντες τὴν κληρονομίαν των, ἐβιάσθησαν νὰ λάβωσι θέσεις κατωτέρας τῆς φυλῆς των· αἱ ἀδελφαί μου, ἐπειδὴ δὲν εἶχε πλέον ὁ πατήρ μου τοὺς τρόπους νὰ κάμῃ τὰ ἔξοδα τῶν γάμων, ὑπανδρεύθησαν ἀνθρώπους εὐτελεῖς, καὶ ἐγὼ ἔγεινα *παρία*, πίνουσα ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα πίνουν ὅλοι, καὶ περιπατοῦσα μὲ πρόσωπον ἀσκεπές. Ἡ δὲ μάνα μου, τοσοῦτον ἐκαταφρονήθη ἀπὸ τοὺς γείτονας, ὥστε μὴ δυναμένη πλέον νὰ ζήσῃ ἔπεσεν εἰς τὸν ποταμόν, προσφερθεῖσα θυσία εἰς τὴν θεὰν Δούργαν ἡ ὁποία δὲν ἀποβάλλει τοὺς ἀκαθάρτους. Ἐλεοῦσα αὐτὴν ἡ θεὰ ἔβαλε τὴν ψυχήν της εἰς τὸ σῶμα τοῦ ὀρειδίου, καὶ αὐτὴ μὲ ἔστειλε τὸν κοβρὰν διὰ νὰ ἐκδικηθῶμεν τέλος πάντων τὴν οἰκογένειαν αὐτὴν ἡ ὁποία μόνον ῥουπιέδας λατρεύει, καὶ πιστεύει ὅτι μὲ ῥουπιέδας ἠμπορεῖ ν' ἀγοράσῃ οὐρανὸν καὶ γῆν. Τώρα, κύριε, πλήρωσε ὅ,τι ὑπεσχέθης, ἐπειδὴ ἐπῆρα τὸν κοβρὰν καὶ εἶπα τὴν ἀλήθειαν.

» Δὲν ἀπεκρίθην τίποτε εἰς τὴν ἀθῶαν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἱεραπόστολοι ἀνέθετον τόσῳ μεγάλας ἐλπίδας. Ἔλαβε τὸν μισὸν ῥουπιέν της, καὶ ἀπῆλθεν ἡσύχως εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ὁμολογῶ δὲ ὅτι δὲν ἐκοιμήθην τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὅτε ἐξημέρωσεν ἡ Ζελλὴ δὲν εὑρέθη. Οὔτε ἡ οἰκοδέσποινα, οὔτε οἱ ὑπηρέται ἤξευρον τί ἔγεινε. Τὴν προτεραίαν εἶχεν ἐκπληρώσει, κατὰ τὸ σύνηθες, τὰ χρέη της, καὶ τὸ ἑσπέρας ὑπῆγε νὰ κοιμηθῇ. Τὸ δωμάτιόν της ἦτον ἀνέπαφον, μόνον τὰ καλήτερά της ἐνδύματα καὶ τὰ στολίδιά της ἔλειπον. Ἐγὼ δὲ ἀπεφάσισα νὰ τηρήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, καὶ νὰ μὴν ἀνοίξω τὸ στόμα μου πρὸ τῆς παρελεύσεως δύο ἡμερῶν· διηγήθην ὅμως τὸ πρᾶγμα εἴς τινα συμπατριώτην μου, οἰκειότατον φίλον μου, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε καλῶς τὸν τόπον ὡς πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ἐμπορευόμενος μέταξαν εἰς Ἄγραν.

» Πίστευσόν με, μὲ εἶπε, μὴν εἰπῆς λέξιν. γνωρίζω ὀλίγον τοὺς Ἄγγλους· θὰ σὲ μεμφθοῦν φρικτὰ ὅτι δὲν ἐφανέρωσες εὐθὺς τὸ πρᾶγμα καὶ ὅ,τι εἶδες διὰ τῆς χαραγῆς τῆς ψιάθου. Ἠξεύρω καὶ ἐγώ; Ἴσως ἐπὶ τέλους καὶ δὲν σὲ πιστεύσουν, καὶ ἂν ἡ ἀνάληψις τῆς Ζελλῆς δὲν βλάψῃ ἄλλως πως τὴν ὑπόληψίν σου, θὰ σὲ κατηγορήσουν ὅτι εἶσαι κρυφὸς Ἰησουΐτης, καθόσον μάλιστα οἱ Ἰάξονες εἶναι αὐστηρότατοι προτεστάνται. Ἐὰν θέλῃς εἰδοποίησε τὴν οἰκογένειαν διὰ γράμματος ἀνωνύμου.

» Ἀκολουθήσας τοῦ φίλου μου τὴν συμβουλὴν ἔστειλα τὸ γράμμα· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤμην ἐκ τῶν οἰκείων τῆς οἰκογενείας δὲν μὲ εἶπον τίποτε.

» Ἡ οἰκοδέσποινα ἐλυπήθη εἰς ἄκρον διὰ τὴν φυγὴν τῆς θεραπαινίδος της, ὁ δὲ Κ. Ἰάξων ἔβαλεν εἰς κίνησιν, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ, ὁλόκληρον τὴν Ἀστυνομίαν. Μετά τινας ἡμέρας ἔμαθον καὶ τοι ἄλλο συμπληρωτικὸν τῆς ἱστορίας ταύτης, ἀφορῶν ἰδίως ἐμέ· ἠξεύρεις διατί ἡ Ζελλὴ μ' ἔσωσεν ἀπὸ τὸν κοβράν; ὄχι μόνον διὰ νὰ κερδήσῃ μισὸν ῥουπιέν, ἀλλὰ διότι ὁ ἀδελφός της, ἔμπορος εἰς Ἄγραν, μ' ἐπώλει συνήθως διάφορα μικρὰ πράγματα δι' ἐμὲ καὶ τοὺς εἰς Εὐρώπην φίλους μου· καὶ ἐπειδὴ τὸν ἐχρεώστουν κάτι τι ἡ ἀδελφή του μ' ἔσωσε.

» Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἦλθον τὰ παιδία καὶ τὰ ἐζωγράφησα· ἀργότερον δὲ εἶδον καὶ τὴν Ζελλὴν εἰς Δελὶ ὁμοῦ μὲ βαγιαδέρας. Τὸ ἑπόμενον καλοκαίριον ἔμαθον ὅτι τὰ δίδυμα ἀπέθανον εἰς τὴν ἐξοχὴν τοῦ πατρός των δαγκασθέντα ἀπὸ ὀφείδιον, καὶ ἔκτοτε δὲν ἐξηπλώθην εἰς κλίνην Ἰνδικὴν πρὶν καλῶς παρατηρήσω ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν μου. »

ΟΛΙΓΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

περὶ τῆς ποιήσεως τῶν Ἑπτανησίων καὶ μάλιστα περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου καὶ Ἀριστοτέλους Βαλαωρίτου.

—ooo—

Τίνων λαῶν παθήματα δύνανται νὰ συγκριθῶσι πρὸς τὰ παθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους;

Μόνη ἡ ἀδελφὴ Ἑπτάνησος, εἰ καὶ ξενοκρατεῖται, εἶχε τὴν μοῖραν ὀλιγώτερον σκληράν. Κειμένη ὥς τις ἀκοίμητος προφυλακὴ εἰς τὰ ἄκρα τῆς πατρίδος, ἐτάχθη παρὰ Θεοῦ, ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν δακρύων, εἰς ἄσυλον καὶ ὁρμητήριον τῶν προδρόμων τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως ἁρματωλῶν.

Καὶ ὅμως οἱ ξένοι, κληθέντες, εὐφωνίας χάριν, προστάται, ἐξώρισαν τὴν πάτριον γλῶσσαν τῆς Ἑπτανήσου, καὶ ἐπέβαλον τὴν Ἰταλικὴν εἴς τε τὰς Ἀρχὰς αὐτῆς καὶ τὰ Δικαστήρια. Ἰδοὺ διατί τὰ

θαυμαστὰ ποιήματα τοῦ Ζακυνθίου Φοσκόλου καὶ πολλὰ ἕτερα ἀξιόλογα ἔργα ἐπτανησίων Ἑλλήνων εἶναι καρποὶ τῶν ἰδιοκτήτων ἡμῶν δένδρων, τοὺς ὁποίους ἀνεμοζάλη σκληρὰ ἀπετίναξεν εἰς ξένα χωράφια.

Ἀλλὰ πρὶν ἔτι καταβῶμεν εἰς τὴν αἱματηρὰν παλαίστραν τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγώνων, ἐπεφάνη αἴφνης ἡ τραγικὴ Μοῦσα τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, καὶ τὴν ἀῤῥενωπὸν αὐτῆς καὶ Ἑλληνικὴν φωνὴν ἐχειροκρότησεν ἡ Ἑπτάνησος πρώτη ἐνθουσιῶσα.

Οὕτω πρὶν ἔτι προκύψῃ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους ὁ αὐγερινὸς, ἡ ἀηδὼν προαναγγέλλει τὰς χαρμοσύνους ἡμέρας τοῦ ἔαρος.

Ἰδοὺ τὸ πρῶτον πρὸς τὴν πάτριον φιλολογίαν βῆμα τῆς Ἑπτανήσου.

Ἐπέλαμψαν μετ' οὐ πολὺ αἱ ἡμέραι τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως, φοβεραὶ διὰ τὴν σφαγὴν τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν προκρίτων, ἔνδοξοι καὶ ὑπερήφανοι διὰ τοὺς θριάμβους τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων. Καὶ ἡ ἀγχόνη τοῦ Γρηγορίου, ἡ ἅλωσις τῆς Τριπόλεως, ἡ πρώτη νίκη τοῦ Μεσολογγίου καὶ πάντα τὰ πρῶτα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν ἐθνικὰ κατορθώματα ἀνεστάτωσαν τὴν λυρικωτάτην ψυχὴν τοῦ Ζακυνθίου Σολομοῦ.

Πνίξας αἴρνης τὴν Ἰταλικὴν φωνὴν, ἐν ᾗ ἀνατραφεὶς ἔγραφε καὶ ἐσκέπτετο, ἔσυρεν ἀπὸ τῶν σπλάγχνων φθόγγους Ἑλληνικοὺς, καὶ ἔψαλε τὸν μέγαν καὶ ἐνθουσιώδη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὕμνον του

Καθὼς ὁ ἦχος τῶν Μεσολογγιτικῶν πυροβόλων ἔρθανε μέχρι τῆς Ἑπτανήσου, συγκινῶν καὶ καλῶν εἰς τὴν πάλην τοὺς προθύμους καὶ γενναίους υἱούς της, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς Ἑπτανήσου ὁ διθύραμβος τοῦ Σολομοῦ μετεδόθη ἀστραπηδὸν εἰς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀγωνιζομένους. Διὰ παντὸς στόματος ἐφέροντο τὰ πατριωτικὰ ἐκεῖνα ἔπη, καὶ ἀνεῤῥίπιζον τὴν φλόγα, ἐν ᾗ ἐθερμαίνοντο αἱ καρδίαι τῶν μαχομένων.

Ἂς ἀνθήσῃ τὸ χῶμα, ὅπου ἀναπαύονται λείψανα ἱερὰ, ὁ Σολομὸς καὶ ὁ Ζαμπέλιος!

Ἐστεφάνωσε τέλος ὁ παντοδύναμος τοὺς ἀγῶνας τῆς νέας Ἑλλάδος, καὶ μετὰ μικρὸν ἡ Ἰονικὴ πολιτεία ἀπέβαλε τὴν ξένην γλῶσσαν καὶ καθιέρωσε διὰ παντὸς τὴν Ἑλληνικήν.

Ἔκτοτε οἱ Ἑπτανήσιοι ἀδελφοὶ ἔσπευσαν νὰ ἀτπασθῶσι τὴν πάτριον φωνὴν, καὶ ἐνῷ αἱ ἐφημερίδες, ἡ *Πατρὶς καὶ τὸ Μέλλον*, ἡμιλλῶντο περὶ καλλιεπείας πρὸς τὰς καλλιτέρας τῶν Ἀθηνῶν ἐφημερίδας, ὁ γλαφυρὸς κάλαμος τοῦ Βράηλα καὶ τοῦ νέου Ζαμπελίου ἐτίμα τὴν Ἑπτάνησον καὶ ἐπλούτιζε τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν φιλολογίαν.

Καὶ ἂν κλαίωσι σήμερον ἡ μὲν Λευκὰς τὸν θάνατον τοῦ γέροντος Ζαμπελίου, ἡ δὲ Ζάκυνθος τὴν ἄωρον στέρησιν τοῦ Σολομοῦ, δύο ἄλλα εὐγενῆ αὐτῶν θρέμματα τὰς παρηγοροῦσι σήμερον, τὴν μὲν Ζάκυνθον ὁ Ἰούλιος Τυπάλδος, τὴν δὲ Λευκάδα ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης.

Καὶ περὶ μὲν τῶν *Μνημοσύνων* τοῦ τελευταίου, ἐξ ὧν ἐθαυμάσαμεν τὸν Θανάσην Βάγιαν καὶ τὸν Σαμουὴλ, ἐπραγματεύθη ἤδη ἡ *Πανδώρα*. Ἂς εἴπωμεν δὲ ὀλίγας λέξεις περὶ τῶν ποιημάτων τοῦ Τυπάλδου.

Ἀμφότεροι οἱ ποιηταὶ ἠσπάσθησαν τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν· ἡμεῖς δὲ ἐν ποιήσει ἄσμενοι παραδεχόμεθα αὐτὴν, διότι εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς καρδίας.

Κατὰ περίεργον σύμπτωσιν δύο θαυμάζομεν ἡμεῖς καὶ ἐκ τῶν ποιήσεων τοῦ Τυπάλδου, *τὸν Θάνατον τῆς Χάμκως* καὶ *Τὸ Παιδάκι καὶ ὁ Χάρος*.

Ὁ θάνατος τῆς Χάμκως εἶναι καθ' ἡμᾶς μικρὸν ἀριστούργημα.

Πνέουσα τὰ λοίσθια ἡ μήτηρ τοῦ Νέρωνος Ἀλῆ,

Στὸ μαῦρο κρεβάτι της
Μὲ λύσσα σπαρνάει,
Γιὰ δὲ, μὲ τὸ θάνατο
Βαριὰ πολεμάει.
Ἀκόμη στὰ στήθια
Τὴν ἄγρια ψυχὴ
Βαστάει μὲ τὰ δόντια
Ἡ μάννα τοῦ Ἀλῆ.

Σκοτώνει τὸ πρόσωπο,
Γυρίζει τὸ βλέμμα . . .
. . . . . .
Καὶ ποιὸν εἰς τὴν ὕστερη
Στιγμὴ ἀποζητᾷ;
Τηράει καὶ ἀγωνίζεται
Νὰ βγάλῃ μιλιά.

Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς σύρει ἐγκάρδιον ἐπιφώνησιν·

Ἂ θάνατε, σοῦσί της
Τὸ λόγο εἰς τὸ στόμα!

διότι ἡ θνήσκουσα.

. . . λόγια τρομάρας.
Καὶ ὀλέθρου θὰ εἰπῇ,
Φαρμάκια, μαχαίρια
Θὰ ἀφήσῃ τοῦ Ἀλῆ.

Καὶ ἀρίνει εἰς τὸν ἄξιον αὐτῆς υἱὸν κατάραν καὶ κληρονομίαν τὰ πρὸς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους τοῦ Γαρδικίου φονικά μίση της.

Ἡ προφορικὴ διαθήκη τῆς φοβερᾶς ἐκείνης Ἐριννύος ἔχει ῥαγδαῖον λυρισμὸν καὶ πάθος ἐκφραστικώτατον.

Ἂ κάμε, παιδάκι μου,
Ἐρμιὰ τὸ Γαρδίκι,
Πλατὺ κοιμητήριο
Νὰ βόσκουν οἱ λύκοι.
Ἂ πνίξε στὰ αἵματα
Μανναδες, παιδιά,
Παρθένες καὶ γέροντες·
Μαχαῖρι, φωτιά!

—o—

Φωτιὰ καὶ μαχαίρια!
Στὴν ἔρημη ἀγκάλη
Τῆς κόρης, συντρίψετε
Τῆς νηᾶς τὸ κεφάλι,
Τὸ βρέφος ποῦ τρίμοντας
Βαστάει τὸ βυζί,
Σφαμμένο εἰς τὰ πόδια της
Ἡ μάννα νὰ ἰδῇ.
Μαχαῖρι! . . . . . .

Ἀλλ' ἐν τῇ ἀγωνίᾳ τοῦ θανάτου ἐκλείπουσι πᾶσαι σχεδὸν αἱ δυνάμεις, πλὴν τοῦ μίσους καὶ βλέπει, φοβερὰς ὀπτασίας, τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ἀλῆ σφαζομένους καὶ τὸν Ἀλῆν αὐτὸν κινδυνεύοντα.

Σύρει κραυγὴν ἀπογνώσεως καὶ τρόμου, ἀλλὰ καὶ τοῦ υἱοῦ της ἡ πολιὰ κεφαλὴ κυλίεται εἰς τὴν κόνιν καὶ εἰς τὰ αἵματα.

Ἐδὼ θνήσκει ἡ Μέγαιρα, ὡς εἰς τὴν ἔπνιξε τὸ φάντασμα τοῦ υἱοῦ της,

Ἂ βίχνεται ἐπάνω μου . . .
Ἂ μ' ἔπνιξε . . . Ἀλῆ! . . .
Ὁ χάρος τῆς ἅρπαξε
Τὴν ἄγρια ψυχή.

Καὶ εἰς τὸ *Παιδάκι* καὶ ὁ *Χάρος* εὑρίσκονται τεμάχια ἀξιόλογα, καθ' ἃ ἐπιπολάζει ὁ λυρισμὸς καὶ τὸ πάθος. Τὸ ἀσμάτιον ὅμως τοῦτο θεωροῦμεν ὑποδεέστερον τῆς Χάμκως, διότι καὶ ὁ θάνατος καὶ τὸ παιδίον παρατείνουσιν ἐπὶ πολὺ τὸν διάλογον.

Μετὰ τὰς ὡραίας ταύτας στροφάς,

ΠΑΙΔ. Ὠγρὰ εἶν' τὰ ῥοῦχα σου,
Καὶ τὸ κορμί
Μὲς τὴν ἀγκάλη σου
Εἶν' κρύο πολύ.
ΧΑΡ. Ὅσα λουλούδια
Καὶ ἀνθοὺς μοῦ δώσης
Στρώνω στὸν κόρφο μου
Νὰ μὴ κρυώσῃς
ΠΑΙΔ. Θάρθῃ ζητῶντάς με
Καὶ ἂν δὲν μὲ εὑρῇ,
Πολὺ ἡ μανοῦλά μου
Θὰ πικραθῇ.
ΧΑΡ. Γνωρίζει ἡμάννα σου
Τὸ πάτημά μου·
Σὲ εὑρίσκει γλήγορα
Στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἐάν, λέγομεν, μετὰ τὰς στροφὰς ταύτας τὰς ἀξιολόγους καὶ περιπαθεῖς, δὲν ἔχῃ ὁ ποιητὴς καλλιτέρας—καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν δυσκόλως γίνονται καλλίτεραι —προτιμῶμεν νὰ κλείσῃ τὸ ᾆσμά του, ἵνα μένῃ εἰς ἡμᾶς βαθυτάτη καὶ ἀνεξάλειπτος ἡ ἐντύπωσις τῆς φοβερᾶς ἀληθείας ταύτης·

Γνωρίζει ἡ μάννα σου
Τὸ πάτημά μου·
Σὲ εὑρίσκει γλήγορα
Στὴν ἀγκαλιά μου.

Ἐδὼ ἔπρεπε νὰ παύσῃ ὁ διάλογος, προτασσομένων ἴσως καὶ τινων ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα στροφῶν· ἐδὼ ἀμέσως ἔπρεπε νὰ κλείσωσι τὸ ᾆσμα οἱ ὀκτὼ τελευταῖοι στίχοι του·

Ἡ μάννα ἡ ἀχαρη
Φθάνει μὲ μιᾶ,
Καὶ τὸ παιδάκι της
Ἀποζητᾷ.
Σὰν κρίνο βλέπει τὸ
Στὰ ἄνθη γεμένο . . .
Τὸ φιλεῖ, τρέμοντας,
Ἀποθαμμένο.

Τότε τὸ ᾆσμάτιον ἦτο μὲν μικρότερον, ἄριστον ὅμως καλλιτέραν καὶ διαρκῆ τὴν ἐντύπωσιν. Εὔμορφος ὁ ἵππος ὅταν, παρεσκευασμένος εἰς μάχην, δάκνῃ τὰ χαλινά του καὶ σκάπτῃ τὰ χώματα χρεμετίζων, ἀλλὰ μήπως δὲν τέρπουν τὴν ὅρασιν καὶ τῆς μικρᾶς χρυσαλίδος τὰ ποικίλα καὶ περικαλλῆ χρώματα;

Ὡς ἀμφότεροι οἱ ποιηταὶ ἔχουσι κοινὰ τὰ προτερήματα, πάθος καὶ φαντασίαν, κοινὰ τοῖς εὑρίσκομεν καί τινα ἁμαρτήματα, καθ' ἃ τὸ ἰδανικὸν ἀναζητοῦντες πλανῶνται πέραν τοῦ πρέποντος.

Καὶ ὁ κανὼν τῆς συγχωνεύσεως τῶν φωνηέντων, τὸ καλὸν τοῦτο προσὸν τῆς δημοτικῆς ποιήσεως, καταπατεῖται ἐνίοτε χάριν τοῦ μέτρου, αἱ δὲ λέξεις, εἰ καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι ἐκλεκτὴ καὶ νευρώδης, πολλαχοῦ ἀκρωτηριάζονται· *λιόντες, καθῆται, ἀπ.λογιέται, φέγγος* (ἀρχαϊκὸν τοῦτο, ἀντὶ ἀστροφεγγιᾶς) *σκόνεται, βόγκουνε* (βογκοῦνε), *βόγκουν* (ἐβογκοῦσαν) *κειό, φχηθῶ*.

Τίς δύναται νὰ μαντεύσῃ ὅτι *λιόντες* σημαίνει *λεοντάρια* καὶ *κειὸ, ἐκεῖνο*; Καὶ ποῦ θὰ φθάσωμεν ἂν ἀκρωτηριάζωμεν λέξεις ἤδη ἠκρωτηριασμένας;

Καὶ ὁ λαὸς τὰς ἀκρωτηριάζει ἐνίοτε, ἀλλὰ δὲν δικαιολογεῖ τοὺς ποιητάς. Ἂν ὁ λαὸς λέγῃ *ἐκεῖνος* καὶ *ἐκειὸς, ἀπ.λογέται* καὶ *ἀπ.λογέται*, ὁ καλλιτέχνης ἂς προτιμήσῃ τὰ καλλίτερα, καὶ ἂς ἐκλέγῃ τὰ ὀρθότερα, ἀποβάλλων τὰ τετριμμένα καὶ λίαν χυδαῖα, τὰ ξένα μάλιστα καὶ τὰ κακόφωνα.

Καλῶς νὰ ἔλθῃ λοιπὸν ἡ δημοτικὴ Μοῦσα, χιλιάκις καλῶς νὰ ἔλθῃ, ὅταν καλλιλογοῦσα φέρῃ εἰς ἡμᾶς ᾆσματα οἷα ἡ *Χάμκω* καὶ ὁ *Θανάσης Βάγιας*. Ἀλλ' ἂς προσέξωμεν, διότι ἡ γλῶσσα τῶν ἁρματωλῶν εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα τῆς γλώσσης τῶν λογίων, καὶ μὴ θέλωμεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν χρῆσιν αὐτῆς πέραν τοῦ κράτους τῆς ποιήσεως. Ἴσως τινὲς τῶν ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τὸ δέον ἀρχαϊζόντων ἔχουσιν ἄδικον, ὡς ἄδικον ἔχουσιν οἱ τὴν χυδαιολογίαν ἀποκλειστικῶς ἀσπαζόμενοι. Πάντοτε οἱ ἐπὶ τὰ ἄκρα βαδίζοντες ἐπισφαλῆ τρέχουσι καὶ ἐπικίνδυνον δρόμον. Περὶ τούτου δὲ συμφωνοῦμεν ἡμεῖς μετὰ τοῦ Βαλαωρίτου καὶ ἀποκρούομεν τὴν γνώμην τοῦ Τυπάλδου, ὅστις καὶ τὰ σημειώσεις αὐτοῦ ἔγραψεν ἐν γλώσσῃ δημοτικῇ.

Ἂς ἦτο τοὐλάχιστον ἡ γλῶσσά του ὅλως δημοτική· ἀκούσατε!

« . . . ἂν ἤθελε ἡ γλῶσσα νὰ *διατηρήσῃ* τὴν ἁρ-
« μονία της καὶ ἐκεῖνο τὸ κάτι τι *εὐλύγιστον*,
« ἄὔλο, καθαρὸ *διαφανές* . . . »

Διαφανὲς, εὐλύγιστο, διατηρῶ εἶναι λέξεις τὰς ὁποίας οὐδέποτε μετεχειρίσθη ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν προσωπικῶς οὔτε τὸν Κ. Τυπάλδον, οὔτε τὸν Κ. Βαλαωρίτην, τοὺς γνωρίζομεν ὅμως ἐκ τῶν ἔργων των, καὶ τοὺς ἀγαπῶμεν διὰ τὰ ἔργα των. Ὅθεν ἂν, ἐπαινέσαντες ὅ,τι καλὸν εὕρομεν, ἐπετάξαμεν καί τινας ἐπικρίσεις, μὴ βαρυνθῇ διὰ τοῦτο ἡ καρδία των. Πιθανὸν μὲν ὅτι ψέγοντες ἀπατώμεθα, ἀλλὰ καὶ ψέγοντες ἀποδεικνύομεν ὅτι εἰλικρινῶς ἐπαινοῦμεν.

Γ. Χ. ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ.

Ἀρμενία.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΙ ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε φυλλάδ. 198. σελ. 139.)

—ooo—

Ἔλεγον πρὸ ὀλίγου ὅτι ὁ συναγελασμὸς τῶν γυναικῶν, τὰς ὁποίας πανταχόθεν συλλέγουσιν οἱ Ὀθωμανοί, δὲν ἀποτελεῖ ἐθνικὸν χαρακτῆρα. Καὶ τῷ ὄντι, ὁ ποικίλος σὺτὸς κέντρων ἀντί, κατὰ τὰς φυσιολογικὰς θεωρίας τὰς ἀξιούσας ὅτι ἡ σύγκρασις τῶν διαφόρων φυλῶν εἶναι ὁ δραστικώτερος τῶν προαγωγῶν τῆς κοινωνικῆς προόδου, νὰ ἀναπτύξῃ φυσικῶς τε καὶ ἠθικῶς τὴν Ὀθωμανικὴν φυλήν, ἐδημιούργησεν ἐξ ἐναντίας νέον τινὰ χαρακτῆρα, ἀξιοσημείωτον μὲν ἐνίοτε, ἂν θέλετε διὰ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου, ἀλλ' ἀξιοσημείωτον ἐπίσης καὶ διὰ τὸ δύσμορφον τοῦ σώματος καὶ τὸ ἀμβλὺ τοῦ νοός. Αἱ Ὀθωμανίδες τῶν χαρεμίων ἔχουσι μέν, ὡς βλέπετε εἰς τὸ στελλόμενον ἀπεικόνισμα, χαρακτῆρας προσώπου εὐρύθμους καὶ ὀφθαλμοὺς μέλανας καὶ στόμα ἀνάλογον, ἀλλὰ τὸ ἦθος, ἡ ἔκφρασις ἐν γένει, ὡς λέγετε σήμερον, ἐξελέγχει ἠλιθιότητα καὶ κλίσεις κτηνώδεις.

Οἱ ἐκθειασταὶ τοῦ κάλλους αὐτῶν ἔπρεπε νὰ τὰς ἴδωσιν ἐντὸς τῶν οἰκιῶν, ὅταν δὲν φορῶσι τοὺς *φερεντζέδες* καὶ τὰ *γιασμάκια* καὶ τὰ *μέστιά* των, μὲ τὰ *σαλβάρια* καὶ τὰ *ἀντεριὰ* καὶ τοὺς γυμνοὺς πόδας των, καὶ τότε νὰ εἴπωσι τὴν γνώμην αὐτῶν περὶ τῆς ὡραιότητος τὴν ὁποίαν τόσῳ θαυμάζουσι. Τὸ κάλλος, κατ' ἐμέ, δὲν συγκροτεῖται ἐκ μόνων τῶν χαρακτήρων τοῦ προσώπου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς κομψότητος τοῦ σώματος, καὶ ἐκ τοῦ ἤθους, καὶ ἐκ τῶν προτερημάτων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν χάριν, ὡραιοτέραν καὶ αὐτῆς τῆς ὡραιότητος, ὡς ἔλεγεν ὁ Γάλλος ποιητής· « **La grâce plus belle encore que la beauté.** » Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ἐὰν αἱ κάτοικοι τῶν χαρεμίων ἔχωσι τὸ πρῶτον, στεροῦνται ὅμως ἐξ ὁλοκλήρου καὶ τοῦ δευτέρου καὶ ὅλων τῶν ἄλλων.

Περὶ τοῦ κάλλους τῶν Γραικίδων νομίζω πάντα περιττὸν νὰ ὁμιλήσω· διότι, τῇ ὁμολογίᾳ ἐκείνων ἐκ τῶν Εὐρωπαίων οἱ ὁποῖοι ψέγουσιν ἐκ συστήματος πάντα τὰ Ἑλληνικά, ἡ **beauté grecque** περιέσωσε τὸν ἀρχαῖον ἀπαράμιλλον τύπον της.

Τῶν Ἀρμενίων τὸ κάλλος εἶναι ὡσαύτως ἀδιαφιλονείκητον· διότι καὶ οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου εἶναι ἐν γένει εὔρυθμοι καὶ ἡ ἔκφρασις πνευματώδης καὶ ἡ φυσιογνωμία ἑλκυστική· ἀλλὰ τοσούτῳ παχύνουσι τὸ σῶμα αὐτῶν, ὥστε τῇ ἀλησείᾳ πολλάκις καταντῶσιν ἀηδεῖς

Ἰουδαία.

Αἱ Ἰουδαῖαι ἔχουσι καθαρὸν δέρμα καὶ ὄψιν διαφανῆ καὶ ἀνθηράν· θὰ ἦσαν δὲ ὡραῖαι, ἐὰν δὲν ἐχνοῦδιζον τὰς ὀρρῦς των καθιστῶσαι αὐτὰς ὡς λεπτὸν γαϊτάνιον, καὶ ἐὰν τὸ ἀλλόκοτον ἔνδυμά των εἰς τὸ ὁποῖον προσαρτῶσιν ἀδιακρίτως ὅπου τύχει ἀδάμαντας, ἀλύσεις χρυσᾶς καὶ ἄλλα κοσμήματα δὲν διέστρεφε κατὰ κράτος τὸ σῶμά των.

Ἀλλά, τί κυρίως συνετέλεσεν εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν παγκόσμιον διάδοσιν τῆς ἰδέας ὅτι αἱ Ὀθωμανίδες εἶναι αἱ ὡραιότεραι τῶν γυναικῶν; Πλὴν τῆς συνηθείας τοῦ ν' ἀντιγράφῃ ὁ εἷς τὸν ἄλλον, ὡς ἔλεγον κατ' ἀρχάς, συνετέλεσε δραστηριώτατα εἰς τοῦτο, κατ' ἐμέ, ἡ συγκάλυψις τοῦ προσώπου τῶν γυναικῶν τούτων. Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸ μυστήριον· φαντάζεται καὶ ἀποδίδει κάλλη εἰς τὰ ἀφανῆ πρόσωπα, διότι, φιλαυτος ὤν, δὲν ἔχει πῶς ἄλλως νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καταφλέγουσαν αὐτὸν ἀκάθεκτον περιέργειαν τοῦ νὰ ἴδῃ ὅ,τι κρύπτεται. Οἱ ἄνδρες μάλιστα ἔχουσιν ἀνεξήγητον τάσιν εἰς τοῦτο· οὐδὲ κἂν ἕνα ἐγνώρισα, ἀφότου πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατοικῶ ἐνταῦθα, ὅστις νὰ μὴ δοξάζῃ ὡς ὡραιοτέρας καὶ τῆς Ἑλένης τοῦ Μενελάου ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς φορούσας *γιασμάκια*.

Ἐὰν μ' ἐρωτήσετε, κύριε, ποῖον τὸ ὄρελος ἐὰν ἀπέδειξα ὅτι ἐσφαλμένον εἶναι τὸ πρὸ πολλοῦ πρεσβευόμενον δόγμα περὶ τοῦ κάλλους τῶν Ὀθωμανίδων, θὰ σᾶς ἀποκριθῶ ὅτι, καὶ ζητῶ συγχώρησιν διὰ τὸ θάρρος, δὲν μ' ἐνοήσατε. Σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ ἐξελέγξω τὸ ψεῦδος τοῦ δόγματος τούτου, ἀλλὰ τὴν ἀξιοκατάκριτον εὐκολίαν μεθ' ἧς οἱ ξένοι πρὸ πάντων παραδέχονται καὶ γράφουσιν ὅ,τι καταβῇ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Ἐκ τούτου συμπεραίνετε πόσον ἀκριβεῖς εἶναι αἱ ἄλλαι περιγραφαί των, καὶ μάλιστα αἱ περὶ τῆς Ἀνατολῆς, τῆς ὁποίας οὔτε τὴν γλῶσσαν γινώσκουσιν, οὔτε τὰ ἤθη ἐννοοῦσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι ὑπάρχει, κύριε, τὸ ὁποῖον μὲ παρεκίνησε νὰ γράψω τὴν παροῦσαν· ἐὰν δὲν ἤμην ἐκ τοῦ φύλου ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὑμεῖς οἱ ἄνδρες λατρεύετε, καί τοι αἰωνίως συκοφαντοῦντες, θὰ τὸ ἀπεσιώπων· ἀλλ' ἀφοῦ μᾶς ὀνομάζετε κούφας καὶ ματαίας, δὲν θέλω νὰ κρύψω ὅτι καὶ ἡ ματαιότης τοῦ νὰ μὲ κατατάξετε εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους μετὰ τῶν ἄλλων συντακτῶν τῆς *Πανδώρας*, συνετέλεσεν οὐ σμικρὸν εἰς τὸ νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ δημοσιεύσετε τὴν παροῦσαν, πιστεύοντες ἐν τοσούτῳ ὅτι εἶμαι

Ἐλπ. Δμητρα. Σ. Κ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ooo—

ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΑ. Γνωστὴ εἶναι τῶν Ἄγγλων ἡ μανία περὶ τὸ στοιχηματίζειν. Κατὰ τὰς τελευταίας ἱπποδρομίας, ὑπὲρ ἑνὸς καὶ μόνου ἵππου τοῦ καλουμένου Beadman, ὅστις καὶ κατέβαλε πάντας τοὺς ἄλλους, εἶχον στοιχηματίσει διάφοροι 480 χιλιάδας λιρῶν, ἤτοι ὑπὲρ τὰ 13 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἐξ αὐτῶν ὁ κύριος τοῦ ἵππου ἐκέρδησε περὶ τὰς 840 χιλιάδας ἡ δὲ εἰκὼν τοῦ τροπαιούχου ἵππου, ζωγραφηθεῖσα καὶ τυπωθεῖσα ἐπὶ μανδυλίων ἐπωλεῖτο τὸ ἑσπέρας αὐτὸ τῆς νίκης εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Λονδίνου, πρὸς μίαν δρ. καὶ λεπ. 40.

Οἱ εἰδότες τὰ μυστήρια τῶν ἱπποδρομιῶν βεβαιοῦσιν ὅτι ἡμίσεως περίπου δισεκατομμυρίου γίνεται κυκλοφορία ἕνεκα αὐτῶν. Καθ' ἑκάστην ἱπποδρομίαν διαγωνίζονται, πεντήκοντα ἵπποι, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου αὐτῶν γίνονται ἀπίστευτα στοιχήματα. Πολλάκις καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν των στοιχηματίζουσί τινες.

Δύο γνωστοὶ ἀθληταὶ James Merris καὶ Philipp Redwoad καλούμενοι, ἐπυγμάχησαν ἐσχάτως περὶ τὸ Λονδῖνον. Ἡ πυγμαχία διήρκεσε μίαν ὥραν. Νικηθέντος δὲ τοῦ δευτέρου καὶ καταπεσόντος ἡμιθανοῦς, ἐπροσπάθησαν οἱ περιεστῶτες νὰ ζωογονήσωσιν αὐτὸν διὰ θερμοῦ ὕδατος καὶ οἰνοπνεύματος· ἐπειδὴ δὲ ἐξηκολούθει ἀναισθητῶν, μετεφέρθη εἰς νοσοκομεῖον ὅπου ἀπεβίωσε μετὰ μικρόν. Ἀφῆκε δὲ χήραν καὶ δύο μικρὰ παιδία εἰς παντελῆ ἀπορίαν.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΙΝΑΣ. Γενομένης ἐπισήμου καταμετρήσεως τῶν κατοίκων τῆς Κίνας τὸ 1815 ἔτος, εὑρέθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνέβαινεν εἰς 363 ἑκατομμύρια καὶ 784, 630. Καὶ σημειωτέον ὅτι δὲν συμπεριελήφθησαν καὶ οἱ κάτοικοι τῶν ὑποτελῶν ἐπαρχιῶν, ὡς τοῦ Ἀνναμιτικοῦ κράτους, τοῦ Τόγκ-Κόγκ καὶ ἄλλων μερῶν.

Τὸ 1820 διετάχθη νέα ἀπαρίθμησις, ἀλλὰ διεκόπη ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὁ Κιεγκ-Φού, ὁ σήμερον ἡγεμονεύων, ἐπεχείρησε τρίτην τὸ 1842, ἥτις ἐτελείωσε τὸ 1857. Κατ' αὐτὴν ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων συμποσοῦται εἰς 415 ἑκατομμύρια.

Ἡ πρωτεύουσα τῆς αὐτοκρατορίας, τὸ Πεκῖνον, κατοικεῖται ὑπὸ ἑνὸς ἑκατομμυρίου καὶ 618, 814· ἐὰν δὲ συμπεριληφθῶσι καὶ τὰ ἐξωτερικὰ προάστεια καὶ δύο ἄλλαι συνοικίαι, ἅτινα οἱ Κινέζοι θεωροῦσιν ἀνήκοντα εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὁ πληθυσμὸς θέλει ἀναβῆ εἰς 2 ἑκατομ. 553,150.

Ἕνεκα τῆς πτωχείας τοῦ ὄχλου, ἡ μέθη εἶναι ἄγνωστος εἰς τὴν Κίναν· αἱ ἐπιδημίαι, πλὴν τῆς εὐφλογίας, εἶναι σπάνιαι, καὶ αἱ γυναῖκες γονιμώτατα. Εὐκόλως ἄρα ἐννοοῦμεν διατί τόσῳ ταχέως αὐξάνει ὁ πληθυσμὸς τοῦ Οὐρανίου Κράτους.

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΙΣ ΤΗΣ

ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

—ooo—

Ἐπειδή, ἀσθενήσαντος τοῦ καθηγητοῦ Κ. Κ. Φρεαρίτου, ἀναγκαζόμεθα νὰ διακόψωμεν πρὸς καιρὸν τὸν Βίον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, παραθέτομεν ἐν τοσούτῳ τοῖς ἀναγνώσταις, ὡς ἀναψυκτικόν τι ποτόν, σύντομον διήγησιν, ὅπως μάλιστα συγκεράσωμεν διὰ τῶν δραματικῶν αὐτῆς περιπετειῶν τὸ ὅλως ἀῤῥενωπὸν τῆς ἱστορίας τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἀπόρου νέου, οὐ μόνον θέλει τέρψει ἀλλὰ καὶ διδάξει ἡμᾶς, ὅτι καὶ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου στερούμενοι, πρέπει, σεβόμενοι τὴν ἀξίαν τοῦ ἰδίου χαρακτῆρος, τοῦ ταλάντου τούτου τὸ ὁποῖον ἐνεπιστεύθη ὁ Θεὸς εἰς ἡμᾶς, νὰ μὴ ἐξευτελίζωμεθα. Ναί μὲν « μέγιστον τῶν κακῶν, ὡς ἔλεγέ τις τῶν ἀρχαίων, ἡ περὶ τὸ ζῆν ταλαιπωρία καὶ ὀδύνη, » ὁσάκις μάλιστα ἀπὸ πλουσίου γείνῃ τις πένης· ἀλλὰ μὴ λησμονήσωμεν πώποτε καὶ τὸ ἄλλο ἐκεῖνο τοῦ σοφοῦ ἀξίωμα· « ἀπορήσας μὴ ταπεινοῦ, τὰς μεταβολὰς τῆς τύχης γενναίως ἐπίστασο φέρειν.» Ἡ κατὰ τοῦτο καρτερία τιμᾷ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Τὸ λοιπὸν τῆς ἱστορίας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου θέλομεν ἴσως κατορθώσει νὰ προσφέρωμεν διὰ μιᾶς πρὸς τοὺς ἀναγνώστας.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

τοῦ φυλλαδ. 198.

Σελ. 130. στήλ. β'. ἐν τέλει τῆς σημ. 6. εἰς τὴν περίοδον· « Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ λόγου τοῦ κράματος. κ.τ.λ.» ἀντικατάστησον τὴν ἑξῆς· « Διὰ τῆς μεταβολῆς ταύτης, 138 ἐκ τῶν νέων δρ. περιέλαβον ἄργυρον ἴσον τῷ περιεχομένῳ ἐν 100 παλαιαῖς· ὥστε ἡ νέα δρ. εἶχεν ὡς ἔγγιστα πρὸς τὴν παλαιὰν τὴν ἀναλογίαν τοῦ μικροῦ πρὸς τὸ μέγα Ἀττικὸν τάλαντον.»

Σελ. 131. στήλ. ά. στίχ. 45, ἀντὶ *ἐγκόνους* ἀνάγν. *ἐκγόνους*.

Σελ. 136. σελ. ά. στίχ. 40, μετὰ τὰς λέξεις «ἦν ἁπλῆ σύμπτωσις,» πρόσθες τὸν ἑξῆς παράγραφον· « Ἀλλ' ὁ Dureau de la Malle ὑποστηρίζει ὅτι ἡ κατὰ τὸν Letronne τυχαία σύμπτωσις ἦτο μάλιστα σύστημα μέτρων καὶ σταθμῶν ἐντέχνως συνηρμολογημένον κ.τ.λ.»

Τὴν τελευταίαν ταύτην περικοπὴν προσθετέον καὶ εἰς τὸ φυλλάδιον εἰς ὃ ἰδιαιτέρως ἐξεδόθη ὁ λόγος τοῦ Κ. Ἰωάν. Σούτσου.